

Minoritetsforeldres medvirkning i barnehager

En studie av hvordan barnehager legger til rette for medvirkning og samarbeid med minoritetsforeldre, og hvordan minoritetsforeldrene opplever å få medvirke i barnehagene gjennom samarbeid.

BIRGITTE SPIKKELAND

VEILEDER

Nichole M. Silva Elgueta

Universitetet i Agder, 2022

Fakultet for Samfunnsvitenskap

Institutt for Statsvitenskap og ledelsesfag

Master

Forord

Endelig er tiden kommet for å sende masteroppgaven, min svært gode og til tider slitsomme følgesvenn, ut i verden på egne bein. Det har vært et utrolig lærerikt arbeid som har gitt mange nye perspektiv og ny kunnskap, selv om det til tider har vært frustrasjoner i større eller mindre grad.

Jeg har jobbet med familier som er nye i Norge siden jeg var ferdig utdannet barnehagelærer i 1999, og har gjennom erfaringer blitt mye mer bevisst på hvordan man som profesjonsutøver og majoritet har stor makt til å definere andre. Samtidig har jeg erfart en stor mulighet til å legge til rette for gode møteplasser der man sammen med foreldre kan videreutvikle barnehagen. Det å høre på de som har «skoene på» har blitt mer og mer viktig for meg, og denne oppgaven har gitt meg mulighet til å dykke ned i et felt som har vært en hovedinteresse for meg i mange år. Gjennom å snakke med foreldre om deres opplevelser, har jeg fått et større innblikk i hvordan foreldresamarbeidet ser ut fra deres ståsted, og dette har lært meg mye.

Det at jeg i etterkant fikk flere henvendelser fra foreldre som hadde hørt om forskningen og ønsket å bidra inn i oppgaven, har gitt meg forståelsen for at dette er viktige ting å formidle. Foreldrene som tok kontakt i etterkant ønsket å bidra, og hadde ikke visst helt hvordan de kunne bli hørt tidligere. Dette har gitt meg en sterk motivasjon til å fullføre arbeidet med oppgaven.

Det er mange jeg ønsker å takke, som har hjulpet meg i forsknings- og skriveprosessen:

Takk habibti, min brobygger, for alle gode samtaler, gode råd, og for fantastisk tolking.

Denne oppgaven hadde ikke vært mulig uten deg

Takk til foreldrene som sa seg villig til å delta i forskningen min. Jeg har lært veldig mye av deres åpenhet, og jeg håper vi sammen har skapt et bidrag til å skape bedre foreldresamarbeid med minoritetsforeldre i barnehager.

Takk til barnehagelederne som også stilte velvillig opp for å delta i forskningen min. Deres innspill har gitt gode bidrag og synspunkter. Takk for at dere var ærlige både med suksesser og ting som har vært og fortsatt kan være vanskelige.

Takk til fantastiske kolleger ved Kongsgård barnehagesenter og ledelsen i Kristiansand kommune for gode faglige diskusjoner, mye støtte og heiarop i skriveprosessen og tilrettelegging av masterstudiene de siste 5 årene.

Takk til min kollokvievenninne Anne-Lise Agedal som har vært motivator, frustrasjonsmottaker og en god følgesvenn gjennom hele prosessen

Takk til veilederen min Nichole E. Silva Elgueta for kloke innspill og råd, og for at du hele tiden har snakket om hvordan VI skulle komme oss videre i oppgaven. Støtten din har vært uvurderlig.

Og sist men ikke minst, dette hadde ikke vært mulig uten støtte fra mann og barn:

Tusen takk, Egil, for at du har latt meg holde på med studiene mine, og for at du har levd med at mye annet er blitt prioritert vekk de siste månedene. Takk til Astrid som det har vært spennende å snakke om innholdet i oppgaven med, og tusen takk, Håvard, for at du har motivert meg til å jobbe med studiene mine når du har vært hjemme i feriene.

Kristiansand, juni 2022

Birgitte Spikkeland

Sammendrag

Barnehageloven (Kunnskapsdepartementet, 2021) og Rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017a) legger opp til at barnehagene skal ha et godt foreldresamarbeid slik at foreldre får medvirke i forhold til utforming og innhold i barnehagen. Samarbeidet skal ha barna og deres beste i fokus, og samarbeidet skal foregå i nær forståelse med barnas hjem. Denne masteroppgaven har som mål å belyse hvordan minoritetsforeldrene opplever samarbeidet med barnehagen og muligheten til å medvirke og ha innflytelse gjennom samarbeid. Den tar også opp hvordan noen barnehager i Kristiansand legger opp til medvirkning og innflytelse gjennom samarbeid med minoritetsforeldre.

Gjennom teori presenteres noe av bakgrunnen for foreldre medvirkning og foreldresamarbeid. Som rammeverk for teoretiske perspektiv er Larsen og Slåttens helhetlige modell for barnehagen som organisasjon brukt, både for å forstå barnehagen som kontekst for foreldresamarbeid, men også for å sikre bredde i teoretiske perspektiv.

Det empiriske materialet tar utgangspunkt i semistrukturerte forskningsintervju med minoritetsforeldre fra fire ulike barnehager og styrere fra fire andre barnehager. I analysen pekte det seg ut flere funn som både minoritetsforeldre og styrere opplevde at hadde betydning for foreldresamarbeidet.

Funnene som tas opp og drøftes er: Forventninger fra barnehagen, uformell og formell kontakt, bruk av digitale verktøy, kjennskap til barnehageloven og retten til et trygt og godt barnehagemiljø, kulturmangfold, verdier i praksis, kommunikasjonsutfordringer, flerspråklige ansatte som brobyggere og bidrag fra foreldre.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	1
1.1 Avgrensing og begrepsavklaring.....	3
1.2 Oppgavens oppbygning.....	3
2 Foreldresamarbeid; internasjonale, nasjonale og lokale retningslinjer	5
2.1 Internasjonale og nasjonale føringer som har betydning for foreldres medvirkning og samarbeid i barnehagen.....	5
2.1.1 FNs konvensjon om barns rettigheter.....	5
2.1.2 Barnehageloven.....	6
2.1.3 Rammeplan for barnehagen	7
2.2 Foreldresamarbeid med minoritetsforeldre	7
2.3 Kontekst: Kristiansand kommune	8
2.3.1 Kristiansand kommunes veileder for et trygt og godt barnehagemiljø.....	9
2.3.2 Sterkere sammen for barn og unge – et rammeverk for kvalitet og mestring.....	10
2.4 Retningslinjenes betydning for medvirkning og samarbeid i barnehagen	11
3 Teoretiske perspektiver.....	12
3.1 Medvirkning og samarbeid sett i lys av New Public Management og New Public Governance	13
3.2 Foreldresamarbeid	14
3.2.1 Foreldresamarbeid med minoritetsforeldre	15
3.3 En helhetlig organisasjonsmodell – presentasjon.....	16
3.4 Oppgaver og mål	17
3.5 Mennesker.....	18
3.5.1 Relasjon	19
3.5.2 Tillit.....	19
3.5.3 Kommunikasjon.....	20
3.6 Pedagogisk grunnsyn og ideologi.....	21
3.6.1 Diskurs og makt	22
3.6.1 Likhetsdiskursen	23
3.6.2 Ulikhetsdiskursen	24
3.6.3 Mangfoldsdiskursen	24
3.7 Kultur og kulturuttrykk.....	25
3.7.1 Hva er kultur?.....	26
3.7.2 Kulturens innvirkning på kommunikasjon.....	26
3.7.3 Kulturelle uttrykk og forståelser.....	27
3.8 Prosesser og systemer.....	29

3.8.1 Uformelt foreldresamarbeid	29
3.8.2 Formelt foreldresamarbeid	30
3.8.3 Digitalisering.....	31
3.9 Fysiske forhold.....	31
3.10 Struktur.....	32
3.11 Omgivelser.....	33
3.12 Oppsummering.....	34
4 Forskningsdesign og metode.....	35
4.1 Utvikling av problemstilling og valg av undersøkelsesdesign	35
4.2 Kvalitativ tilnærming	35
4.2.1 Semistrukturert forskningsintervju	36
4.3 Utvalg.....	36
4.4 Datainnsamling.....	37
4.5 Analyse	40
4.6 Validitet og reliabilitet.....	41
4.7 Etikk	44
5 Presentasjon og drøfting av funn	46
5.1 Forventninger fra barnehagen	47
5.2 Uformell og formell kontakt.....	49
5.2.1 Uformell kontakt	49
5.2.2 Formell kontakt	53
5.3 Bruk av digitale verktøy.....	57
5.4 Kjennskap til barnehageloven og retten til trygt og godt barnehagemiljø.....	58
5.5 Kultur mangfold.....	60
5.6 Verdier i praksis	64
5.7 Kommunikasjonsutfordringer	68
5.8 Flerspråklige ansatte som brobyggere	70
5.9 Bidrag fra foreldre	72
5.10 Oppsummering av hovedfunn.....	76
6 Oppsummering og veien videre	78
6.1 Praktiske implikasjoner	78
6.2 Teoretiske implikasjoner	80
6.3 Avsluttende refleksjoner	82
7 Litteratur.....	83

1 Innledning

Barnehagen er blitt en sentral del av utdanningsløpet, og foreldre er en svært viktig brikke for at barna skal lykkes i barnehagen. Det er derfor helt nødvendig at barnehagene jobber med å få til et godt foreldresamarbeid med alle foreldre. Med bakgrunn i kunnskapen om foreldres betydning settes det i denne oppgaven fokus på hvordan minoritetsforeldre i Norge opplever å bli møtt av barnehagen, og hvilke muligheter de gis til medvirkning i forhold til barnehagetilbudet.

I Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022, «Integrering skjer gjennom kunnskap» (Kunnskapsdepartementet, 2018), pekes det på barnehagens betydning for god integrering. Strategien viser til at minoritetsbarn som har gått i barnehagen har bedre norskkunnskaper når de begynner på skolen og gjør det bedre både faglig og sosialt. Barnehagen er også viktig for foreldrenes integrering ved at de kommer i gang med sine egne kvalifiseringsløp mens barna er i barnehagen. Gjennom barnehagen har foreldrene også mulighet til å bli kjent med andre foreldre i nærmiljøet og gjennom dette oppleve bedre integrering.

Færre minoritetsbarn enn etnisk norske barn går i barnehage. Mens 92,8 % av alle barn går i barnehage, er tallet for minoritetsbarn 85% (Utdanningsdirektoratet, 2020b). Det kan være flere årsaker til dette. Regjeringens tidligere strategiplan «Trygge foreldre - trygge barn. Regjeringens strategi for foreldrestøtte 2018-2021» peker på betydningen av at sikre og kompetente foreldre vil øke sjansene for at barn får et god utvikling (Regjeringen, 2018). Til tross for bevisstheten om at trygge foreldre skaper trygge barn, kan det se ut som det kreves ytterligere arbeid for å skape trygghet hos foreldre. I regjeringens strategi «Like muligheter i oppveksten» oppgir foreldre gjennom innvandrersorganisasjoner at de er utrygge for barnas deltakelse i majoritetssamfunnet og hvordan en slik deltakelse påvirker barna (Regjeringen, 2020).

Det settes ekstra fokus på å rekruttere minoritetsbarn til barnehagen med mål om å bedre norskferdigheter ved skolestart og dermed hindre utenforskap senere i livet. Begge disse faktorene er sentrale for å fullføre et helt utdanningsløp og komme seg i arbeid, noe Stortingsmelding 6, som omhandler tidlig innsats, tar opp (Regjeringen, 2019). Det er derimot

vanskeligere å finne rapporter som spesifikt tar opp foreldresamarbeidet med minoritetsforeldre som en viktig faktor for at minoritetsbarn skal lykkes.

Stemmene til minoritetsforeldre i Norge løftes sjelden tydelig fram i forskning og rapporter. Det finnes noen få bachelor/masteroppgaver som i noen grad tar for seg foreldresamarbeid med minoritetsforeldre. Det finnes derimot ingen rapporter fra firma som Kaupang, Rambøll eller PWC som tar for seg et slikt samarbeid. Forskning som tar for seg foreldrerollen hos minoriteter, ser mer på minoriteters foreldrerolle som helhet og ikke bare i forhold til barnehagen (Smette & Rosten, 2019), eller det vises i oppskriftsform hva barnehagen skal gjøre i møte med minoritetsforeldre (Utdanningsdirektoratet, 2014).

Bakteppet for denne oppgaven er tanker som har sitt utspring i Edward Saids forskningsarbeid. Said var palestinsk-amerikansk litteraturviter med sterkt fokus på forholdet mellom «orienten» og «okcidenten» (Svendsen, 2019). Hans hovedfokus var at forskere oftest tolker det de ser utfra sin egen fortolkningsramme og vurderer kvaliteten på samarbeidet utfra majoritetskulturens verdier (Said, 1995). Teorier som bygger videre på hans forståelse av «oss» og «de andre» blir belyst i kapittel 3.

I noen av barnehagene i Kristiansand er det svært høy andel familier med minoritetsbakgrunn. Barnehageloven pålegger foreldremedvirkning som en viktig faktor for å videreutvikle barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2021). Det å se nærmere på foreldresamarbeid og foreldremedvirkning fra minoritetsforeldres perspektiv kan bidra til å skape en tydeligere bevissthet blant barnehager om hva som kan gjøres for å skape et godt samarbeid med disse foreldrene, og om det barnehagene gjør i dag fremmer eller hemmer samarbeid.

I oppgaven vil følgende problemstillinger belyses:

- 1. Hvordan tilrettelegges det for minoritetsforeldres medvirkning i barnehagen gjennom samarbeid?**
- 2. Hvordan opplever minoritetsforeldre at de får medvirke og ha innflytelse på barnehagetilbudet gjennom samarbeid?**

1.1 Avgrensning og begrepsavklaring

Det finnes flere innfallsvinkler for å belyse problemstillingene. I denne oppgaven presenteres både internasjonale, nasjonale og lokale retningslinjer som har betydning for foreldresamarbeidet. Kristiansand kommune brukes som kontekst. Det gis en kort innføring i begrepene «medvirkning» og «samarbeid», og hva samfunnsutviklingen har hatt å si for begrepens bruk i barnehagen. Teori om foreldresamarbeid generelt og med minoritetsforeldre spesielt vil belyses. Resten av teorien blir belyst i forhold til ulike faktorer i barnehagen som organisasjon. Faktorene er hentet fra Larsen og Slåtten's helhetlige organisasjonsmodell (Larsen & Slåtten, 2020).

Undersøkelsen har foregått i barnehager i Kristiansand kommune. Minoritetsforeldre og barnehageledere er intervjuet. Med bakgrunn i at det har vært behov for tolk, har undersøkelsen blitt begrenset til en språkgruppe. Ved å benytte den samme tolken i alle intervjuene, var det sannsynlig at intervjusituasjonene ble likere enn om jeg hadde benyttet ulike tolker. Utvelgelsen av informanter og valg av metode blir nærmere presentert i kapittel 4.

I oppgaven brukes begrepet minoritetsforeldre om foreldre som har en annen kultur- og språkbakgrunn enn norsk og selv har flyktet eller flyttet hit som voksne. Et annet begrep som kunne vært brukt, er flerkulturelle eller flerspråklige foreldre. Som Olav Kasin (2008) skriver, kan begrepet flerkulturell lett bli en normativ kategori med utydelig innhold. Man kan være kulturelt like med ulikt morsmål, og kulturelt ulike med samme morsmål. Ved å bruke majoritet eller minoritet, får man en mer mekanisk tilnærming til mennesker. Begrepene sier i utgangspunktet noe om det er grupper med mange eller få, og dette har ikke nødvendigvis innvirkning på det sosiale fellesskapet (Kasin, 2008). Med bakgrunn i Kasin's teori falt valget mitt på å bruke begrepet minoritetsforeldre for å markere at foreldrene tilhører et språklig og kulturelt mindretall i barnehagen.

1.2 Oppgavens oppbygning

Kapittel 1 er innledningskapittelet hvor bakgrunnen for å se nærmere på foreldresamarbeid med minoritetsforeldre presenteres og problemstillinger og begreper gjøres rede for.

I kapittel 2 presenteres retningslinjer for foreldresamarbeid. Dette gjøres gjennom en presentasjon av deler av FNs barnekonvensjon, Barnehagelov og Rammeplan, samt den nasjonale satsingen «Kompetanse for mangfold». Lokalt har Kristiansand kommune utarbeidet en egen veileder for trygt og godt barnehagemiljø, og det presenteres også hvordan foreldresamarbeid ses på i denne veilederen. I det videre knyttes foreldresamarbeidet opp mot Kristiansand kommunes strategiplan «Sterkere sammen for barn og unge», operasjonalisert i «Rammeverket for kvalitet og mestring».

I kapittel 3 presenteres teoretiske perspektiver. Kapittelet starter med teori om samarbeid og medvirkning knyttet til samfunnsutviklingen. Videre presenteres teori knyttet til foreldresamarbeid generelt og minoritetsforeldre spesielt, før Larsen og Slåttens helhetlige modell for barnehagen som organisasjon presenteres. Med bakgrunn i modellen, presenteres så teori tilknyttet hvert av punktene i modellen, med fokus på hvordan dette kan bidra til forståelse av og samtidig virke inn på foreldresamarbeid.

I 4 kapittel presenteres forskningsdesign og valg av metode for undersøkelsen. Kapittelet inneholder en grundig presentasjon av forskningsprosessen. Validitet og reliabilitet vurderes og etiske vurderinger blir gjort rede for.

Kapittel 5 inneholder presentasjon av funn som kan belyse problemstillingene. Funnene som er gjort, drøftes fortløpende opp mot teori fra kapittel 3.

I kapittel 6 gjøres det en oppsummering med bakgrunn i funn og drøfting fra kapittel 5. Praktiske og teoretiske implikasjoner trekkes fram, før oppgaven avsluttes med egne refleksjoner.

2 Foreldresamarbeid; internasjonale, nasjonale og lokale retningslinjer

For å kunne besvare problemstillingene, er det nødvendig å se på hvilke rammer barnehager har for foreldresamarbeid og foreldremedvirkning både på nasjonalt og lokalt nivå. I dette kapitlet presenteres først førende internasjonale og nasjonale retningslinjer for foreldresamarbeid både generelt og med minoritetsforeldre spesielt. Deretter følger en presentasjon av konteksten for oppgaven: Kristiansand kommune.

2.1 Internasjonale og nasjonale føringer som har betydning for foreldres medvirkning og samarbeid i barnehagen

For å kunne forske på foreldresamarbeid, er det viktig å kjenne til hvilke internasjonale og nasjonale retningslinjer barnehager er forpliktet til å følge i dette samarbeidet. Føringene samsvarer og bygger på hverandre. Både internasjonalt, nasjonalt og lokalt står foreldres rettigheter svært sterkt når det gjelder avgjørelser som handler om barna deres.

2.1.1 FNs konvensjon om barns rettigheter

Det finnes internasjonale føringer som påvirker foreldresamarbeidet i norske barnehager. FNs konvensjon om barnets rettigheter ble vedtatt av De Forente Nasjoner (FN) 20. november i 1989, og ble ratifisert i Norge 8. januar 1991. Gjennom ratifiseringen har Norge forpliktet seg til å følge artiklene i konvensjonen, dersom ikke det nasjonale lovverket gir barnet enda bedre rettigheter, i henhold til artikkel 41 (FN, 1989).

Selv om barna står i sentrum for innholdet i konvensjonen, finnes det også artikler som tar for seg hvordan man skal forholde seg til barnas foreldre. I artikkel 2 presiseres det at

« [...] stater som er part i denne konvensjon [...] skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt [...] uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse.» (FN, 1989)

I artikkel 5 sies det videre:

«Partene skal respektere det ansvar og de rettigheter og forpliktelser som foreldre [...] eller andre med juridisk ansvar for barnet har, for å gi det veiledning og støtte, tilpasset dets gradvise utvikling av evner og anlegg, under barnets utøvelse av rettighetene anerkjent i denne konvensjonen.» (FN, 1989)

For å oppfylle barns rettigheter, er det altså ifølge barnekonvensjonen sentralt og også anerkjenne, støtte og veilede barnas foreldre.

2.1.2 Barnehageloven

I barnehagens eget lovverk, Barnehageloven, pekes det gjentatte ganger på foreldrenes rett og plikt til medvirkning og samarbeid. I formålsparagrafen som er lovens §1, står det blant annet at «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek» (Kunnskapsdepartementet, 2021).

Fra januar 2021 ble barnehageloven endret på flere punkter. Et av de viktigste er at barnehageansatte nå får en aktivitetsplikt til å handle dersom de ser at barn ikke har det bra. Aktivitetsplikten gjelder også dersom det er foreldrene som melder fra om at barnet deres ikke har det bra i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2021). Utdanningsdirektoratet har i den forbindelse utarbeidet egen informasjon til foreldre om hva de kan gjøre hvis barnet blir mobbet i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2020a). Denne informasjonen finnes kun på norsk på Utdanningsdirektoratet sine nettsider. Den samme informasjonen finnes også på Foreldreutvalg for barnehagen sine sider (FUB, 2022), og her tilbys det oversetting via Google Translate lett tilgjengelig, men det finnes ingen kvalitetssikret oversettelse.

Barnehageloven poengterer foreldres betydning for barns utvikling og er tydelig på at barnehager skal tilrettelegge for samarbeid og også være lyttende til foreldrenes synspunkter. De skal sørge for at foreldrene blir informert på en god måte om sine rettigheter og plikter som foreldre, og om mulighet for deltakelse i foreldreråd og samarbeidsutvalg (Kunnskapsdepartementet, 2021).

2.1.3 Rammeplan for barnehagen

Foreldremedvirkning er et viktig punkt også i «Rammeplan for barnehagen» (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Her pekes det på at det er barnehagers oppgave å legge til rette for at foreldre og barnehage jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Ifølge Rammeplanen skal vurderinger som gjøres i barnehager begrunnes for foreldre. Man skal også ta hensyn til foreldres synspunkt. Det poengteres at foreldresamarbeidet skal sørge for at barnehager kan gjøre en individuell tilrettelegging av tilbudet. Rammeplan og informasjon om medvirkning ligger kun oversatt til to språk: samisk og engelsk (Kunnskapsdepartementet, 2017b). Dette kan gjøre det vanskelig for barnehager å gi foreldre med andre morsmål god og riktig informasjon om medvirkningen de har rett til.

Foreldre har daglig kontakt med barnehagen ved levering og henting av sine barn, og dette kan være en svært viktig arena for samarbeid, utveksling av informasjon og medvirkning. I tillegg deltar foreldre både på mer uformelle arrangement som fester og avslutninger og formelle arenaer som foreldremøter og individuelle samtaler. Teori knyttet direkte til samarbeid vil bli nærmere belyst i kapittel 3.2 og 3.8.

2.2 Foreldresamarbeid med minoritetsforeldre

Nasjonale føringer skiller ikke mellom minoritets- og majoritetsforeldre. Minoritetsforeldre har de samme rettigheter og plikter i forhold til barnehager som det majoritetsforeldre har. En rapport som likevel kan være med å belyse problemstillingen er NOVAs rapport om integrering av flyktningbarn (Bjerkan, 2009). På oppdrag fra Inkluderings- og Mangfoldsdirektoratet har de utarbeidet en rapport som tar for seg kommunenes integrering av flyktningbarn. De finner at det er lite helhetlig politikk for barna, og at barna som selvstendige individ har få rettigheter. Denne rapporten sier også noe om foreldrenes rolle for barnas integrering, men den sier ingenting om integrering og inkludering av familien som helhet i møte med barnehagen, og heller ikke noe om foreldrerollens betydning for barnas mulighet til å nyttiggjøre seg barnehagetilbudet (op.cit.).

Med bakgrunn i Stortingsmelding 24 «Framtidens barnehage» (Kunnskapsdepartementet, 2012-2013), ble det sett på som nødvendig å få inn mangfoldsperspektivet i barnehagene for å

videreutvikle barnehagens rolle som arena for forebygging, inkludering og sosial utjevning (Bakken & Solbue, 2016). Det ble satt i gang en statlig satsing i både barnehage, skole og universitet og høyskoler for å øke kompetansen innenfor mangfoldsområdet (Lødding et al., 2018). Satsingen ble kalt «Kompetanse for mangfold», og det ble fokusert på videreutdanning i utvalgte barnehager og skoler som ønsket mer kompetanse innenfor mangfoldsfeltet. I etterkant av satsningen har forskere stilt spørsmål om hva som er mangfold, hva «kompetanse» er og hvem som betraktes som kompetente. Ord som brukes i festtaler og læreplaner kan gi refleksjoner og åpenhet som kan gi styrke til feltet, men kan også forsterke ulikhetene. Undersøkelser viser at departement og praksisfelt kan ha totalt ulikt syn på hva som ligger i begrepene (Bakken & Solbue, 2016). Mangfoldsbegrepet belyses nærmere i kapittel 3.6.3

2.3 Kontekst: Kristiansand kommune

Problemstillingene i oppgaven kan undersøkes på ulike måter. Dette underkapittelet presenterer Kristiansand kommune som er konteksten det tas utgangspunkt i for å belyse problemstillingene.

Fra 01.01.2020 ble de tidligere kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand slått sammen til en ny stor kommune. «Nye» Kristiansand har pr 4.kvartal i 2021 113 737 innbyggere, og ca 6000 av dem er barn fra 0-4 år. 91% av disse hadde barnehageplass (Statistisk sentralbyrå, 2022). Totalt i kommunen er det 103 barnehager; både private, kommunale og familiebarnehager (Kristiansand kommune, 2022).

Barnehagene i kommunen har svært ulike brukergrupper utfra geografi med bakgrunn i at befolkning med innvandrerbakgrunn er svært ulikt fordelt mellom bydelene (Høydal, 2014). Kristiansand kommune har i tillegg organisert barnehagene slik at Kongsgård barnehage har hovedansvar for mottak av nyankomne flyktninger og asylsøkere og sender dem videre til andre barnehager i kommunen etter en «landingsfase» på et eller flere år. Bemanningen ved Kongsgård barnehage har ekstra kompetanse på å ta imot nye familier, og det er også høy språklig kompetanse ved at de fleste av fagarbeiderne har morsmål som finnes i foreldregruppa til enhver tid (Kongsgård barnehagesenter, 2021).

Fram til 2014 var det organisert støttepedagoger i norsk og flerspråklige fagarbeidere under «Pedagogisk støtteenhet for barnehager». Disse jobbet ut i «ordinære» barnehager for å bedre språkforståelsen for minoritetsspråklige barn. 1.1.2014 ble navnet på tjenesten endret til «Styrketjenesten for språk og mangfold», og den ble flyttet til Kongsgård barnehage. Til sammen utgjør barnehagen og styrketjenesten Kongsgård barnehagesenter. Flyttingen ble gjort for å videreutvikle kompetansen på det flerspråklige/flerkulturelle feltet, og for å kunne bringe mer ny kunnskap ut også til de andre barnehagene i kommunen. I 2016-17 ble det tilført midler til ytterligere 3 stillinger som veiledere/støttepedagoger i norsk. I deres stillingsinstruks står det at de skal arbeide med å videreutvikle språkmiljøet i barnehagene de jobber i samt veilede personalet både på språkmiljø og foreldresamarbeid (Kongsgård barnehagesenter, 2021).

Det har vært flere vurderinger av hvordan tilbudet til nyankomne familier skal organiseres, og bakgrunnen for dagens organisering er grundig presentert i masteroppgaven «Et spesialisert barnehagetilbud på kort sikt gir god integrering og inkludering på lang sikt» (Aanundsen, 2018) (Aanundsen, 2018). I forprosjektet «Forbedringsarbeid - integrering av flyktninger i Kristiansand kommune» (PWC, 2016) pekes det på at en viktig suksessfaktor i videre flyktningarbeid i Kristiansand kommune vil være aktive flyktninger, men den sier lite om flyktningers rolle som foreldre eller deres samarbeid med barnehagen. I kommunens strategi for flyktning- og integreringsarbeid fra 2018-2022 pekes det på betydningen av at folk møtes og knytter relasjoner og nettverk slik man kan gjøre via kontakten man får med andre foreldre med barn i samme barnehage (Kristiansand kommune, 2017).

2.3.1 Kristiansand kommunes veileder for et trygt og godt barnehagemiljø

I forbindelse med at barnehageloven ble endret fra 01.01.20, utarbeidet Kristiansand kommune sin egen veileder for trygt og godt barnehagemiljø, og i denne veilederen pekes det flere steder på foreldrenes rolle.

Veilederen bygger på fire kjerneverdier: Barnehagemiljøet skal kjennetegnes av gode relasjoner, positive forventninger, deltakelse og mestring. Disse fire verdienes skal være styrende for hvordan barnehageansatte handler og snakker sammen. Det pekes på betydningen av gode relasjoner mellom hjem og barnehage og hvordan barnehagen kan legge til rette for dette. Positive forventninger til seg selv og andre gir muligheter for deltakelse, og mestring

innebærer at alle gjennom å delta skal få oppleve mestring. Veilederen har en tydelig vektlegging av at de fire kjerneverdiene også skal prege barnehagens samhandling med foreldrene. Det å skape et trygt og godt barnehagemiljø for alle barn er ansattes ansvar. For å få dette til er det helt nødvendig at foreldre opplever seg verdsatt og ønsket som samarbeidspartnere. Da kan hjem og barnehage dra i samme retning og på hver sin måte bidra til å skape gode relasjoner, positive forventninger, deltakelse og mestringsopplevelser (Kristiansand kommune, 2020b).

2.3.2 Sterkere sammen for barn og unge – et rammeverk for kvalitet og mestring

Med forankring i kommuneplanens samfunnsdel «Sterkere sammen - Kristiansand mot 2030» har kommunen laget en egen strategiplan for oppvekst for perioden 2020-2025 (Kristiansand kommune, 2020a). I denne strategien bygges det videre på arbeidet som har blitt gjort i de gamle kommunene i satsingene FLiK (Forskningsbasert Læringsmiljø i Kristiansand) og IL (Inkluderende Læringsmiljø). I planen pekes det på nødvendigheten av at foresatte, barn og unge, ansatte, ledere og folkevalgte må arbeide sammen om å nå noen få, felles mål. Strategiplanen skal vise retning i arbeidet som skal gjøres, og den skal være et verktøy som skal støtte enhetene i oppvekst i arbeidet med å identifisere styrker og svakheter i egen praksis. Den skal også bidra til at enhetene prioriterer egne utviklingsområder og legger til rette for at man i fellesskap kontinuerlig arbeider med å utvikle og forbedre praksis. Operasjonaliseringen av planen er gjort i det digitale «Rammeverket for kvalitet og mestring». Kommunens mål er at dette rammeverket skal være et felles fundament og en støtte for alle ansatte i sitt daglige arbeid med barn og unge. Verktøyet er interaktivt og man kommer inn på delmål og teoretisk bakgrunn ved å klikke på feltene (Kristiansand kommune).

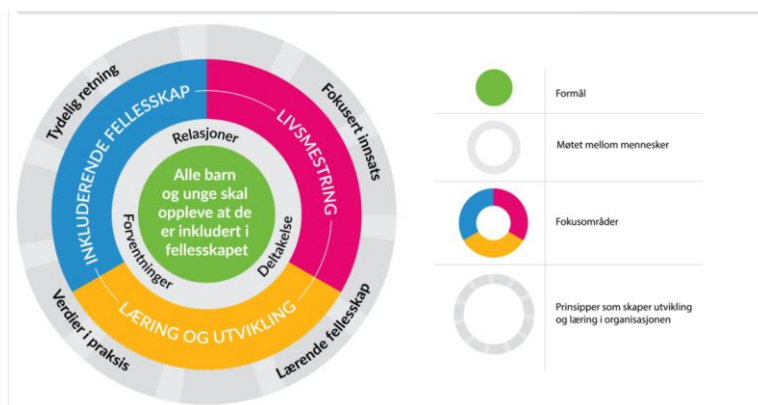

Fig 1 «Rammeverket for kvalitet og mestring» (Kristiansand kommune)

Som figur 1 viser, er det sammenheng mellom alle feltene i hjulet. Midten viser hovedmålet som er at alle skal føle seg inkludert i fellesskapet. I dette er det sentralt at mangfold skal betraktes som en ressurs, og menneskemøtene skal preges av relasjoner, deltakelse og forventninger. Fokusområdene i rammeverket er inkluderende fellesskap, livsmestring og læring og utvikling. Innenfor hvert fokusområde ligger tre nivå: organisasjon, de voksne og foreldre. Under hvert nivå er det felt med «slik vil vi ha det» og «slik gjør vi det».

Det står ikke noe spesifikt om hvordan ansatte skal forholde seg til minoritetsforeldre, men det presiseres i rammeverkets underpunkter som omhandler foreldre at samarbeidet skal preges av god dialog, tillit, raushet og gjensidig respekt. Betydningen av at foreldre skal være trygge på at deres barn blir sett, likt og ivaretatt tydeliggjøres. Det trekkes også fram betydningen av at foreldrene har en tillitsfull og trygg kommunikasjon med barnehagen, og at de får oppleve deltakelse og inkludering. I tillegg poengteres det at barnehagen skal ivareta foreldres rett til medvirkning og legge til rette for utveksling av tanker, vurderinger og observasjoner. Kjerneverdiene likeverd, medvirkning og anerkjennelse skal ligge til grunn for alle handlinger de ansatte som jobber med barn og unge i kommunen gjør.

2.4 Retningslinjenes betydning for medvirkning og samarbeid i barnehagen

Dette kapittelet har vist til at foreldres generelle rettigheter til å medvirke i forhold til det som gjelder egne barn, står sterkt både i FNs barnekonvensjon og nasjonalt lovverk.

Minoritetsforeldre har ingen rettigheter som er særskilt for dem, men omfattes av det generelle. Foreldre skal respekteres og høres, og det skal skje i en dialog som skal preges av tillit og trygghet.

Lokalt i Kristiansand sier strategiplanen «Sterkere sammen for barn og unge» mye om betydningen av kvaliteten på samarbeidet. Strategiplanen som er operasjonalisert i «Rammeverket for kvalitet og mestring» gir et tydelig mål med arbeidet: Alle barn og unge skal oppleve at de er inkludert i fellesskapet. I rammeverket ses foreldre i alle fokusområdene som en viktig aktør for å oppnå dette målet, og kort oppsummert sier rammeverket at dialogen med foreldre skal preges av tillitsfull og trygg kommunikasjon og medvirkning, og at deltakelse og inkludering skal prege samarbeidet.

3 Teoretiske perspektiver

I dette kapitlet presenteres teoretiske perspektiver som kan belyse problemstillingene:

1. **Hvordan tilrettelegges det for minoritetsforeldres medvirkning i barnehagen gjennom samarbeid?**
2. **Hvordan opplever minoritetsforeldre at de får medvirke og ha innflytelse på barnehagetilbudet gjennom samarbeid?**

I den første delen, i kapittel 3.1 og 3.2, rettes fokuset mot konteksten foreldresamarbeidet foregår i. Kapittel 3.1 tar for seg samarbeids- og medvirkningsbegrepene i lys av teorier om New Public Management og New Public Governance, og hvordan begrepene forstås og brukes videre i oppgaven. Kapittel 3.2 tar for seg teoretiske perspektiver på foreldresamarbeid.

I kapittel 3.3 presenteres Larsen og Slåttens helhetlige modell for barnehagen som organisasjon. Ytterligere teori, fra kapittel 3.4 og utover blir presentert med Larsen og Slåttens helhetlige organisasjonsmodell som ramme, og underoverskriftene videre er hentet fra denne modellen (Larsen & Slåtten, 2020). Modellen blir brukt på denne måten for å kunne forene ulike perspektiv som er sentrale i forhold til oppgavens problemstillinger. Under punktene i modellen trekkes det inn teori knyttet til organisasjonsperspektiver, barnehagefaglige perspektiver, mangfoldsperspektiver og inkluderingsperspektiver. Ved å bruke modellen som ramme, er det et mål å formidle hvilken kontekst medvirkning og samarbeid med minoritetsforeldre foregår i. Et annet mål med å bruke modellen er å skape en forståelse for hva som kan ha innvirkning på samarbeidet mellom barnehager og minoritetsforeldre. Punktene er presentert med ulik grundighet. De punktene som fremstår som mest hensiktsmessige for å belyse problemstillingene blir grundigst gjennomgått. Hvilke punkter dette gjelder, presenteres nærmere i kapittel 3.3

3.1 Medvirkning og samarbeid sett i lys av New Public Management og New Public Governance

For å forstå begrepene medvirkning og samarbeid, er det nødvendig å se både på definisjoner og på hvordan barnehagers lovverk og planer gjenspeiler samfunnet rundt.

Definisjoner av medvirkning og samarbeid peker på at det kun er små nyanser som skiller begrepene. «Medvirke» blir definert som det å bidra til at noe skjer, får et visst resultat eller å assistere (Det Norske Akademis Ordbok, 2022a), mens «samarbeid» defineres som det å arbeide sammen eller arbeide i felleskap (Det Norske Akademis Ordbok, 2022b).

Begrepene illustrerer noe av utviklingen som har vært i offentlig sektor med utvikling fra «New Public Management»-tankegang til «New Public Governance»-tankegang. I politikken på 70-tallet ble medbestemmelse sett på som både rett og plikt. Gjennom brukerfokusering, innflytelse og medvirkning fikk offentlig sektor tak i innbyggernes preferanser og behov. Dermed ble det mulig å skape mer tilpassede og dermed mer effektive tjenester, noe som har hovedfokus i «New Public Management»-tankegangen (Rose, 2014; Rønning, 2012; Øgård, 2014).

I nyere tid har offentlig sektor beveget seg mer over til ideer fra «New Public Governance». Ideene her tar utgangspunkt i teoriene om et deliberativt demokrati (Zeiner & Hanssen, 2012). Innenfor deliberativt demokrati er utfallet av samhandlingene i utgangspunktet ukjent og rammebetingelsene er viktige. For å kunne skape mening er det sentralt å kunne drøfte spørsmål i en åpen, ærlig og tolerant atmosfære over tid (Rose, 2014; Rønning, 2012). «New Public Governance» vektlegger altså betydning av læring på tvers og helhetlig problemløsning (Øgård, 2014). I praksis vil en slik tenkning innebære en dialog hvor foreldrene sammen med personalet er med på utformingen av barnehagens verdier i praksis (Rønning, 2012).

Rammeplanen bruker begrepene medvirkning og samarbeid om hverandre, men hovedsakelig er innholdet at samarbeidet skal ligge til grunn for at medvirkning kan skje: «Samarbeid skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet» (Rammeplanen kapittel 5). Ifølge Rønning (2012) kan foreldresamarbeidet forstås som et overordnet og samlende begrep sett i forhold til medvirkningsbegrepet. I denne oppgaven

brukes begrepene om hverandre slik det også gjøres i offentlige dokumenter og på Utdanningsdirektoratet sine hjemmesider og dokumenter.

3.2 Foreldresamarbeid

For å kunne belyse barnehagers tilrettelegging for samarbeid og medvirkning og minoritetsforeldres opplevelse av dette, er det viktig å ha noe mer generell kunnskap om foreldresamarbeid. Samarbeid med foreldre er en sentral del av barnehagens praksis, og samarbeid mellom hjem og barnehage er lovfestet i Barnehagelovens paragraf 1 (Kunnskapsdepartementet, 2021). Plasseringen i loven framhever det som viktig, og dette underkapittelet presenterer teoretiske begrunnelser for å vektlegge dette samarbeidet.

Involvering av foreldre viser seg å ha betydning for barnets generelle trivsel i barnehagen. Bronfenbrenner snakker om «second order effects»; når foreldre opplever kontakten med barnehagen som god, vil dette påvirke barnets trivsel i barnehagen (Clarke-Stewart & Allhusen, 2005 i Glaser, 2019). For å skape trygghet, hjelpe barnet til å knytte nye bånd og orientere seg mot å bli en aktiv samfunnsdeltaker er samarbeid mellom hjem og barnehage derfor helt avgjørende. Barnet bygger opp sin forståelse av verden gjennom hvordan ting gjøres i familien, for eksempel gjennom religion, verdier og konfliktløsning, og selv om foreldrene har hovedansvaret for barnets oppdragelse, har barnehagen et «avledet foreldremandat». Barnehagens oppgave blir derfor både gjennom formelt og uformelt foreldresamarbeid å gi foreldre en nødvendig innsikt i den komplekse virksomheten en barnehage er, samtidig som barnehagen skaffer seg kunnskap om barnets hjemmemiljø og familiens verdier. På denne måten dannes det størst mulig grunnlag for gjensidig forståelse og dialog og minst mulig grobunn for unødvendige misforståelser og konflikter (Thoresen, 2017).

For å skape tillit og få til et godt foreldresamarbeid kan det være viktig at barnehageansatte har utviklet holdninger og forståelse for at foreldre er forskjellige. En sentral faktor i samarbeidet er også at ansatte har en høy bevissthet om sin egen kommunikasjon. Foreldre bør betraktes som ressurspersoner for sine barn, og ansattes ydmykhet og respekt for de kunnskapene de har om sine egne barn er en suksessfaktor for et godt samarbeid (Bakken, 2016; Glaser, 2019; Hauge, 2013; Hoffart & Majambere, 2013).

«Likeverdighet innebærer at begge partene i samarbeidet har kunnskap av like stor verdi for samarbeidet, men erfaringene er ikke like [...] I forhold til samarbeidets mål er kunnskapene like verdifulle, og ulikhetene er ingen ulempe, men en nødvendighet for å lykkes» (Grythe & Midtsundstad, 2002, s. 48). Begrepet foreldresamarbeid antyder et ønske om likeverd og gjensidighet mellom partene (Gotvassli et al., 2020). Respekten for de ulike kunnskapene, egenskapene, ferdighetene og holdningene partene har, og betydningen av å jobbe mot felles mål, er sentralt. Samarbeidet mellom barnehage og foreldre skal ta utgangspunkt i partenes felles sum av ressurser (Glaser, 2019). For å få til et godt samarbeid kan det være avgjørende å klare å skape en dialog som er maktfri og likeverdig, har et personlig språk og hvor alle bidrag lyttes til og anerkjennes. Troen på dialogen henger sammen med troen på menneskers potensiale i møte med hverandre (Bakken, 2016; Gjervan et al., 2007).

3.2.1 Foreldresamarbeid med minoritetsforeldre

Alle foreldre bringer med seg sin kultur og sine verdier inn i samarbeidet med barnehagen. I forhold til minoritetsforeldre kan ofte kommunikasjonsmåter og syn på verden være svært ulik det barnehageansatte kjenner mest til. Flere teoretikere (Becher, 2006; Bergersen, 2017; Bouakaz, 2013; Laere & Vandenbroeck, 2017; Spernes & Hatlem, 2019; Thoresen, 2017) peker på muligheter og utfordringer i forhold til foreldresamarbeid med minoritetsforeldre. Dette er presentert nærmere i kapittel 3.7 som omhandler kultur og kulturuttrykk.

I samarbeidet med minoritetsforeldre kan det være ekstra viktig å kunne forstå foreldre og hva som gjør at de handler som de gjør. Det å avlevere barn på en akseptabel måte krever kjennskap til barnehagehverdagen og pedagogenes arbeidsform. Implisitte forventninger kan forårsake misforståelser, og handlinger som for noen er naturlige, kan for andre oppleves som uttrykk for arroganse. I tillegg til språkbarrieren kan det også skje at oppførselen blir tolket «feil» av de ansatte. Usikkerhet hos ansatte på grunn av språkbarriere og forskjell i kulturuttrykk kan gjøre at man ikke tror man vil mestre å ta opp ting som en vanligvis ville tatt opp med foreldre. Avmakt i forbindelse med språkbarrierer og store forskjeller i livserfaringer, kan lede til avstand som igjen legitimerer mistillit til foreldres innsats fra pedagogene og til pedagogenes innsats fra foreldrene (Bundgaard & Gulløv, 2008).

3.3 En helhetlig organisasjonsmodell – presentasjon

For å kunne forstå konteksten rundt medvirkning og foreldresamarbeid er det viktig å kjenne godt til barnehagen som organisasjon. Dette har betydning for å forstå konteksten samarbeidet foregår i. I de videre kapitlene brukes Larsen og Slåttens modell for barnehagen som organisasjon for å forstå denne konteksten (Larsen & Slåtten, 2020). Modellen brukes også for å presentere ulike teorier om hva som kan ha innvirkning på foreldresamarbeidet. For å kunne gå dypere inn i den helhetlige organisasjonsmodellen Larsen og Slåtten presenterer, er det nødvendig å innlede med en definisjon på hva en organisasjon er, og gi en kort presentasjon av modellen.

Larsen og Slåttens definisjon på en organisasjon er «et sosialt system hvor mennesker arbeider bevisst for å løse oppgaver og nå mål» (Larsen & Slåtten, 2020, s. 25). Barnehagen som organisasjon er relasjonsorientert, styres mye av kultur og kan lett plasseres inn i modellen hvor alle deler påvirker eller påvirkes av hverandre. Endringer i et av punktene vil medføre endringer også i de andre. Barnehagene i Norge er organiske organisasjonsformer hvor man hele tiden må tilpasse seg og redefinere oppgaver. Det gir derfor mening og se barnehagene i lys av denne organisasjonsmodellen (Larsen & Slåtten, 2020).

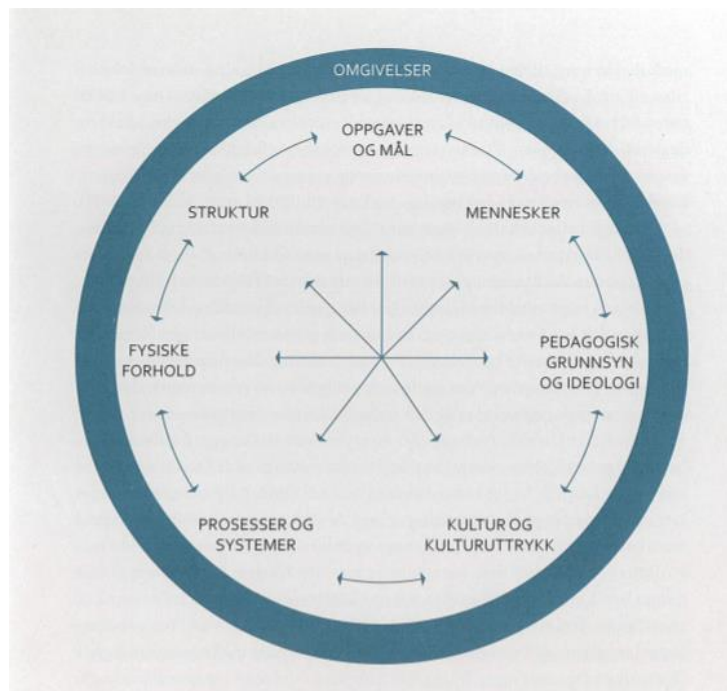

Fig 2: Helhetlig organisasjonsmodell (Larsen & Slåtten, 2020, s. 31)

Modellen har 7 ulike punkter som påvirker hverandre og er gjensidig avhengig av hverandre:

- **Oppgaver og mål** viser til politiske dokumenter som barnehagelov og rammeplan, men også lokale målsettinger.
- **Mennesker** er organisasjonenes viktigste virkemiddel. Atferd og relasjoner er viktige.
- **Pedagogisk grunnsyn og ideologi** gjenspeiles i barnehagens pedagogiske plattform, og består også av taus kunnskap. Det pedagogiske grunnsynet ligger til grunn for prioriteringer som gjøres i organisasjonen.
- **Kultur og kulturuttrykk** kan observeres gjennom måter en snakker på og hvordan en utøver praksis.
- **Prosesser og systemer** viser til beslutningsprosesser og målsettingsystemer i barnehagen. Hva som vektlegges påvirkes av omgivelser, pedagogisk grunnsyn og kultur innad i barnehagen.
- **Fysiske forhold** handler om bygningsmasse og uteområde, men også om innredning og lekemiljø.
- **Struktur** handler om oppbygningen av organisasjonen, for eksempel hvilke regler, rutiner og instruksjoner som gjelder.

Rundt ytterkanten av modellen ligger **omgivelsene** barnehagene er i. Dette danner den ytre rammen. Omgivelsene handler om det fysiske rundt barnehagen, men også om hva barn og foreldre bringer med seg av ressurser vil ha betydning for barnehagen (Larsen & Slåtten, 2020).

Som nevnt innledningsvis i kapittel 3 vektlegges de ulike punktene i modellen ulikt i den videre presentasjonen. Mennesker, kultur og kulturuttrykk, prosess og system og pedagogisk grunnsyn og ideologi får en grundigere presentasjon enn punktene oppgaver og mål, fysiske forhold, struktur og omgivelser. Grunnen til denne fordelingen er at enkelte punkter ser ut til å være mer hensiktsmessige for å belyse problemstillingene enn andre.

3.4 Oppgaver og mål

Nasjonale politiske dokumenter styrer alle barnehager i Norge og har betydning for barnehageorganisasjonen. Barnehagene står ikke helt fritt til å bestemme hva de skal vektlegge og hvordan de skal prioritere (Larsen & Slåtten, 2020). Som nevnt ligger det klare

føringer for foreldresamarbeid. Både nasjonale og lokale retningslinjer er nærmere beskrevet i kapittel 2.

Sentralt i framveksten av den norske barnehagepolitikken var ønsket om utjevning av sosiale forskjeller, og det å kunne gi hjelp og like muligheter uavhengig av bakgrunn (Børhaug et al., 2015; Korsvold, 2011). Lik hjelp og like rettigheter kan også forstås som lik mulighet til samarbeid og medvirkning. Barnehagen skal være en meningsskapende møteplass. Det viser seg at foreldre som er ukjente i det norske samfunnet og har positive erfaringer fra barnehagen opplever kontakten videre med skole og lærere og ellers i samfunnet som tryggere og bedre (Gjervan & Svolsbru, 2013).

Foreldrene opplever ofte rettighetene de har som svært uklare. Minoritetsforeldrene selv vet i liten grad hvilke rettigheter de har, og heller ikke hvordan de kan få rede på det. Et eksempel det trekkes fram som foreldrene ofte har lite kunnskap om, er hvor de skal henvende seg i mobbesaker (Bouakaz, 2013). Det å kunne gjøre seg synlig og tellende i en foreldregruppe handler i stor grad om språk. Hvis man som foreldre skal kunne bidra, må man vite noe om hva som skjer i barnehagene og hvilke muligheter man har for å påvirke (Kofoed, 2013). Erfaringer fra hjemland om at foreldre bare inviteres inn til samtale dersom barna har gjort noe galt, kan bidra til et ønske om å holde seg unna. Det å invitere foreldre inn i barnehagen kan bidra til større trygghet gjennom kjennskap til organisering og innhold (Krogstad, 2016). Sett i lys av dette, er det sentralt at man gir like muligheter for deltakelse i formelle organer som for eksempel samarbeidsutvalg. For å få dette til kan det være nødvendig å opplyse for eksempel om mulighet for bruk av tolk ved behov (Gjervan et al., 2007).

3.5 Mennesker

Forholdet mellom mennesker danner en sentral del av grunnlaget for samarbeid og medvirkning mellom minoritetsforeldre og barnehage. «Den enkelte har aldri med et annet menneske at gjøre uten at han holder noget af dets liv i sin hånd» (Løgstrup, 2010, s. 25). Løgstrup beskriver med dette hvordan menneskeliv er gjensidig avhengige av hverandre gjennom møtene man har.

Kvaliteten på relasjonene vil ha innvirkning på kommunikasjon og kvaliteten i foreldresamarbeidet, og på mulighetene foreldre har for medvirkning. Relasjonene kan være

preget av store konflikter rundt verdier og normer eller av stor gjensidig støtte og respekt. Hvordan relasjonene er, vil i stor grad prege det foreldresamarbeidet som kan gjennomføres, men det vil også ha innvirkning på de andre punktene i organisasjonsmodellen (Larsen & Slåtten, 2020).

I underkapitlene som følger presenteres teori om relasjon, tillit og kommunikasjon da dette er sentrale begreper for å belyse punktet «mennesker» i Larsen og Slåtten's modell.

3.5.1 Relasjon

Forskning viser at betydningen av relasjon er viktig i alle menneskemøter. Empati, genuin interesse, pålitelighet, ærlighet, tilgjengelighet, det å være en god lytter og gi riktig informasjon er verdier som alle, uansett etnisk og kulturell bakgrunn, ser ut til å verdsette høyt i menneskemøter (Chand og Thoburn, 2005 i Rugkåsa, 2008). Relasjoners betydning understrekes av Thomas Hylland Eriksen: «Den minste enheten i samfunnet er ikke enkeltpersonen eller den enkelte aktør: Det er relasjonen mellom to. Enkeltmennesket er i stor grad et produkt av - noen vil si praktisk talt identisk med – sine relasjoner til andre mennesker» (Eriksen, 1997, s. 35). En relasjon med gjensidig respekt og forståelse skaper en enhet som gir nødvendig trygghet for å kunne uttrykke sine forventninger til hverandre. Denne tryggheten danner igjen grunnlag for et godt samarbeid som er nødvendig for å avklare eventuelle misforståelser som ellers kan skape store problemer i samarbeidet (Hoffart & Majambere, 2013).

Barnehageansatte har et stort ansvar for å gjøre seg kjent med alle barn og foreldre, skape trygghet og slik bidra til sammenheng i barnas liv (Thoresen, 2017). Enkelte forskere viser derimot til at barnehageansatte har lett for å favorisere noen måter å være foreldre på framfor andre. Gjenkjennelse gjør at man samarbeider og favoriserer noen foreldrestiler og også bruker mer tid og energi på de relasjonene som faller lettest (Kitching & Magnusson, 1994; Lauritsen, 2011).

3.5.2 Tillit

Tillit er spontan livsyttring som ligger før refleksjon. Tillit og mistillit er måter å handle på, ikke måter å føle på, og tillit mellom mennesker må bygges gjennom måten man møter hverandre på (Grimen, 2009). Hvis foreldre har en oppfatning av at personalet bryr seg om

barna og at de selv blir inkludert i barnehagens praksis, er toleransen for ulike praksiser mye større. Det er derfor viktig at barnehagen kan være en meningsfull møteplass for personale og foreldre hvor man møter hverandre med tillit og respekt (Gjervan et al., 2007).

Som motsetning til gode møter som skaper tillit, snakker Baumann (2003) om «mismeeting». Med dette mener han en systematisk unngåelse hvor kontakten foregår i et emosjonelt tomrom som ikke inneholder sympati, men heller ikke uttalt fiendtlighet. Det å oppleve anerkjennelse har stor betydning for å kunne delta som en medvirkende aktør. Det er derfor av stor betydning å bygge tillit slik at foreldrene kan stole på at deres synspunkt blir lyttet til og verdsatt gjennom kulturell sensitivitet, kontakt og fleksibilitet nødvendig i kommunikasjonen (Baumann 2003, i Debesay & Meyer, 2008; Draugsvoll, 2022).

3.5.3 Kommunikasjon

I møter mellom mennesker ligger det alltid muligheter til å få til god kommunikasjon, og muligheter til å vanskeliggjøre kommunikasjon. Uansett hvilke omstendigheter møtet finner sted under og uansett hvilken karakter møtet har, er man i alle sammenhenger og møter med på å prege verdenen til den man møter med sine holdninger. Man kan utvide den eller snevre den inn og gjøre den trygg eller utrygg (Løgstrup, 2010).

Interkulturell kompetanse defineres som den evnen man har til å kommunisere i møte med mennesker med andre kommunikasjonsstiler og tankesett enn det man har selv. Hvis man forstår en atferd, er det lettere å forholde seg nøytralt til den, enn hvis man synes kommunikasjonspartneren oppfører seg fullstendig uakseptabelt. Det er vanlig at skepsisen blir større mot «den andre» jo mindre man vet om hverandre (Dypedahl & Bøhn, 2017).

Det kan være en utfordring for barnehagelærere å balansere generell profesjonskunnskap med foreldrenes subjektive kunnskaper og erfaringer. «Profesjonalitet handler vel så mye om å utvikle relasjonskompetanse og inkludere andres kunnskap framfor å gjøre «soloprestasjoner»» (Glaser, 2019, s. 59). Som barnehageansatt må man erkjenne egen påvirkningskraft og definisjonsmakt. Man kan komme til å tolke andres behov med den overbevisning at man selv forstår bedre hva den andre trenger. På denne måten kan man komme til å overkjøre andre og ta fra dem retten til selvbestemmelse (Glaser, 2019).

Goffman (1967, i Høgmo, 1997) peker på nødvendigheten av kommunikasjon av aktelse. På ulike måter kan man opprette og opprettholde positive relasjoner. I kommunikasjon kan man i stor grad bruke gester som språk og dette blir enda mer sentralt når man ikke har felles talespråk (Høgmo, 1997).

Refleksjon over både kommunikasjonens innhold og dens form er svært viktig og gir et godt grunnlag for dialog. I møte med mennesker med andre kulturelle referanserammer, kan man risikere å gi et budskap man ikke hadde tenkt (Herlitz, 1992). Tålmodighet, det å sette av god tid og tillit er nødvendig, og det er viktig å være klar over at både språk og ulikhet i beherskelse av sosiale koder kan påvirke kommunikasjonen (Bergersen, 2017; Draugsvoll, 2022).

3.6 Pedagogisk grunnsyn og ideologi

Pedagogisk grunnsyn og ideologi er tett knyttet sammen med faktoren «mennesker» i modellen og er en annen sentral faktor for foreldresamarbeid og medvirkning. Verdier, ideer og holdninger vil prege synet på både barn og foreldre. De vil også prege vurderinger som tas i forhold til alle de andre punktene i modellen (Larsen & Slåtten, 2020)

Alle yrkesgrupper har sin egen profesjonskunnskap. Denne kunnskapen oppleves lett som objektiv og sann, og er utviklet mellom fagpersoner. Barnehagelærere har et ansvar for å gi et likeverdig tilbud til alle familier (Glaser, 2019). Det er viktig å ha fokus på at likeverdig behandling ikke er det samme som likebehandling. For å kunne gi et tilbud som får like resultater for barn og foreldre, kan det være nødvendig med ulikheter i tilbudet som gis, og dette kan være en viktig faktor å reflektere over (Berg & Ask, 2020).

I møtet med forskjeller kan det dukke opp utfordringer som enten kan hindre samarbeidet, eller føre til utvidelse av forståelseshorisont og berikelse for begge parter. Det kan derfor være viktigere at de ansatte har gode holdninger enn at de etterlever retningslinjer. Ansatte bør ta ansvar for at foreldre får erfare at deres stemme blir hørt og får innvirkning på barnas barnehagetilbud. Skal foreldre oppleve reell medvirkning, er det en viktig faktor at man ikke har et klart mål for hvor foreldrene skal komme etter endt samtale, men går inn i samtalen med et ønske om å finne ut av hva man sammen kan skape som kan være hjelpsomt (Glaser, 2019)

Et moralsk imperativ om at man ikke har fordommer, kan hindre en i å se fordommene man har og gjøre noe med dem (Østby, 2020). Tidligere forskning viser til at lærere i stor grad møter minoritetsforeldrene som en gruppe som trenger veiledning med bakgrunn i ulikhet i verdier og normer (Bouakaz, 2013). Refleksjon over egne holdninger i møte med andre blir derfor helt nødvendig. En slik egenrefleksjon kan skape trygghet i møte med «de andre». Jo mer utrygg man føler seg, jo lettere er det å generalisere, noe som ofte er til hinder for godt samarbeid (Bergersen, 2017; Lindboe, 2008). Ord og begreper er viktige i refleksjonen fordi ordene man bruker også representerer verdisynet man har (Berg, 2020a).

Begreper innenfor grunnsyn og ideologi som har stor betydning for foreldresamarbeidet, er diskurs, likhet, ulikhet og mangfold. I de neste underkapitlene presenteres en nærmere forklaring av diskursbegrepet og dette begrepets betydning for makt, før sentrale trekk ved likhets-, ulikhets- og mangfoldsdiskursen trekkes fram.

3.6.1 Diskurs og makt

Scollon og Scollon (2001) definerer diskurs som en måte å tenke på, sosial praksis og kommunikasjon. Dominerende diskurser som gjelder i barnehagen er vanligvis ikke like selvfølgelige for alle (Becher & Fajersson, 2008). Foucault peker på at diskursene kontrolleres ved å bestemme betingelser, pålegge individene et visst antall regler, og ikke tillate alle å delta (Foucault, 2018). Som barnehageansatte har man makt til å definere og klassifisere, og man har makt over hvilke referanser og hvilken kunnskap som er relevant (Lindboe, 2008; Østby, 2020). Teorien peker på at profesjonen alltid har et tydelig ansvar for relasjonen og samarbeidet med minoritetsforeldre og hva som finner sted i den (Bergersen, 2017; Lindboe, 2008; Otterstad, 2008b).

Minoritetsforeldrene kan være sårbare for majoritetens normative vurderinger av hva som er god oppdragerpraksis. Forskning viser til at man sjelden ser på sine egne bidrag til kommunikasjonssvikt. Man forklarer dem ofte med feil hos den andre, spesielt dersom disse har en ukjent kulturell kontekst (Gullestad, 2001; Hoffart & Majambere, 2013; Said i Thorbjørnsrud, 2001, s. 13; Weele & Fiecko, 2020). Det kan være svært vanskelig å forholde seg til majoritetens definisjonsmakt fordi den er vanskelig å få oversikt over og fordi mange faktorer virker inn. Denne definisjonsmakten kan derfor være vanskelig å avsløre og gjøre noe

med (Becher & Fajersson, 2008; Qureshi, 2008). Hvis man er i en underlegen posisjon kan det hende man vil unngå og si det høyt fordi dette kan svekke posisjonen man har ytterligere. Hvis man som minoritet sier noe, kan det oppleves som kunnskapene og synspunktene man setter ord på blir betraktet som «gale», eller at man framstår som lite kompetent om man sier noe (Bergersen, 2017; Bouakaz, 2013; Engelstad, 1999; Eriksen & Sajjad, 2020; Laere & Vandebroeck, 2017; Sørheim, 1997). Man kan også oppleve et systematisk fravær av tegn på at en er velkommen i den sammenhengen en er i. Det er en «usynlig» form for diskriminering, og vanskelig å forsvare seg mot (Bergersen, 2017; Høgmo, 2002).

3.6.1 Likhetsdiskursen

Likhetsdiskursen preges av at man ses kun som individer der kultur og bakgrunn ikke er viktig. Innenfor denne diskursen er det en fare for at betydningen av kulturelle forskjeller underkommuniseres (Lund, 2021).

Det som stadig trekkes fram som typisk norsk, er en selvopfatning om at alle er så like. Dette kan hemme inkludering fordi forskjeller ikke snakkes om (Lindhart & Askeland, 2016). Nordmenn har en sterk tradisjon for å «marsjere i flokk». Denne tradisjonen innebærer også at fellesskapets standard er blitt brukt som redskap til å kontrollere individer som er blitt sett på som potensielle avvikere (Vike, 1997). Man er raske til å understreke det som er likt og underkommunisere ulikheter. På denne måten kan likhetstanken bidra til å legitimere majoritetens makt over minoriteten (Rugkåsa, 2008).

Fra minoritetsperspektivet kan demokratiet oppfattes udemokratisk fordi andre verdivalg og livsformer møtes med krav om tilpasning og underordning. Det er en utfordring at innvandrere for eksempel gjennom eksotiske matretter får påvirkningsrett på vår matkultur, men ikke får være med i de store debattene (Moseng, 2007). Barnehageansatte kan ha en forståelse om at kulturell brobygging bare skal skje med fokus på den andre, tilpasning til det norske, og likhet i kulturelle uttrykk som for eksempel dans, mat og høytidsmarkering (Bergersen, 2017).

3.6.2 Ulikhetsdiskursen

Ulikhetsdiskursen preges av vektlegging av minoritetsforeldres feil og mangler i forhold til det som er «rett» i norsk barnehagetradisjon, i stor grad innenfor praktiske ting som klær, mat og søvn (Lund, 2021).

«Vi i Norge er gode på likhet, men flamlende på ulikhet» uttaler nåværende statsminister Jonas Gahr Støre i boka «Min skyld» (Raja, 2021, s. 196). De forståelsene man møtes med i barnehagen er til tross for en sterk likhetstanke ikke vurderinger som gjøres verdinøytrale. De kan forstås mer som et uttrykk for meninger som har vunnet hevd, gjerne fra bestemte klasser eller grupper i samfunnet (Gilliam & Gulløv, 2015).

Tradisjonelt har det vært mest fokus på problemene innvandring og minoriteter har ført med seg og ikke på hvordan kulturer har utviklet seg fram til nå, eller hvordan de kan fungere sammen og bli formet til noe nytt i møte med hverandre. For å få mer likeverdighet kan en viktig faktor være å utjevne kunnskapsforskjellene om barnehage mellom minoritet og majoritet (Schultz, 2012).

For å ta flerkulturelle ambisjoner på alvor, kan man ofte framheve det særegne ved en minoritetskultur og knytte dette opp mot familier som representerer kulturen. På denne måten er man med og konstruerer ulikheter (Knudsen, 2008). Det norske blir lett dominerende og det andre tas bare fram til festlige anledninger nå og da (Becher & Fajersson, 2008).

3.6.3 Mangfoldsdiskursen

Mangfoldsdiskursen preges av at man tør å ta opp og snakke om ulikheter, og spørre respektfullt om ting man er nysgjerrig på (Lund, 2021).

«Mangfold» er blitt et viktig og positivt ladet begrep, men for å utnytte forskjelligheten og mangfoldet på en god måte, er det nødvendig med tydelige strategier og gode arbeidsformer. Et stort dilemma i møte med mangfoldet, er at det fremheves som et ideal som man gjerne vil ha, men forskning viser til at man i praksis bare vil ha mangfoldet så lenge det kan forenes med normer og verdier som finnes i samfunnet fra før (Berg, 2020a). Mangfold er blitt et

honnørord, men i forhold til rettigheter og politisk praksis kan det være stor ulikhet i forhold til hvem som gis mulighet til å bidra til fellesskapet (Morken, 2012).

At det lages mat fra en annen kultur enn den norske kan være hyggelig, men det er ikke det samme som at det er en flerkulturell og mangfoldig barnehage. En flerkulturell barnehage har alle kulturer og kulturuttrykk som en del av hverdagen. Alternativet er en norsk barnehage for familier med ulik kulturell bakgrunn (Bakken, 2016).

Mangfold har betydelig sympati på overordnet nivå i samfunnet, men samtidig trekkes kulturforskjeller i stor grad fram som årsak til problemer (Eriksen, 2007b). For å lykkes med mangfold er aksept og bifall av forskjell nødvendig (Vestel, 2007). Det å jobbe mot flere måter å forstå en situasjon på, og aktivt søke etter mangfoldige kunnskapsperspektiver er også en etisk handling i møtet med foreldre og barn (Hilmo et al., 2008).

«For å lykkes [...] i arbeid med mangfold kreves det kontinuerlig bevisstgjøring av personalets verdier, normer og førforståelse gjennom dialog» (Bergersen, 2017, s. 31). Det kan se ut som fokuset i for stor grad har vært på tilrettelegging og inkludering, og ikke forskjeller og toleranse for ulikhet. Det kan være altfor lett å sette «de andres» virkelighet opp mot vår «fasit» (Qureshi, 2008).

3.7 Kultur og kulturuttrykk

Kulturelle normer og verdier er sentralt både i organisasjoners og personers hverdag, men de er sjeldent synlige. Ofte oppdages normer først ved at man bryter noe «alle» vet.

Isfjellmodellen brukes ofte for å forklare hvordan bare en liten del av kulturuttrykkene våre er synlige. Kulturen blir synlig blant annet gjennom menneskers atferd. Hvilket språk som brukes og hvilken vekt symboler tillegges er sentralt i forståelsen av kultur og kulturuttrykk (Larsen & Slåtten, 2020). Når mennesker med ulik kulturbakgrunn møtes, møtes også ulike syn på symboler, ritualer og måter å snakke på, og dette vil ha innvirkning på samarbeid og medvirkning.

3.7.1 Hva er kultur?

Det finnes flere definisjoner på kultur. En gammel og fortsatt gjeldende definisjon er: «Kultur, eller sivilisasjon, er den komplekse helhet som består av kunnskaper, trosformer, kunst, moral, jus og skikker, foruten alle de øvrige ferdigheter og vaner et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn» (Tylor, 1871 i Eriksen & Sajjad, 2020, s. 35). I tillegg til denne definisjonen, kan kultur også defineres som det som gjør kommunikasjon mulig. Kommunikasjon er en prosess som finner sted mellom to eller flere parter gjennom utveksling av meningsfulle tegn (Eriksen & Sajjad, 2020).

Kultur er en nødvendighet fordi mennesker må ha en felles plattform og felles betydning i begreper for å lette kommunikasjonen mellom dem. Det er i denne sammenheng av stor betydning å forstå konteksten som handlingsmåter er utviklet innenfor (Larsen & Slåtten, 2019).

3.7.2 Kulturens innvirkning på kommunikasjon

Det finnes kulturelle løsninger på biologiske, medfødte behov, og kulturelle regler for riktig og galt. Ofte gis det inntrykk av at når to nordmenn møtes, er det to mennesker med forskjellig bakgrunn, mens mellom en nordmann og innvandrer er det mellom et menneske og en fremmed kultur (Eriksen & Sajjad, 2020).

Kulturen griper inn i våre handlinger og vurderinger. Kulturbegrepet brukes om det kollektivt underbevisste hvor man følger de reglene man er sosialisert inn i helt automatisk. Kulturens spilleregler er mye vanskeligere å lære enn et språks grammatikk fordi det ikke er skrevet ned. Kulturens regler blir vanligvis ikke synlige før de plutselig er brutt og andre reagerer. Man reagerer ofte mer på brudd på regler man har lært uformelt, enn når regler man har lært formelt brytes. Kulturer gir også regler for hvordan følelser bør uttrykkes og når det er tillatt å uttrykke dem (Herlitz, 1992).

Det å bryte opp og forlate noe eller noen medfører nesten alltid tap og savn. Det å skulle skape seg et nytt liv i nye omgivelser kan oppleves som både dramatisk og truende. En handlingsmodell som tidligere var den eneste rette, blir plutselig bare et av mange like brukbare alternativ (Woon, 1992). Alle de kulturelle kodene og måtene man så verden på tidligere, er ikke lenger gyldige i møte med et nytt samfunn. De kulturelle uttrykkene er ikke

likeverdige og som minoritet opplever man ofte at samfunnet er kategorisert utfra majoritetens kulturelle praksiser, noe som kan utgjøre en fundamental maktforskjell (Eriksen & Sajjad, 2020; Rugkåsa, 2008).

Synet på «det ideelle barn» er ulikt i ulike deler av verden. Det er også stor ulikhet i hva en ser på som barns beste. Det kreves stor sensitivitet for å forstå den subtile metakommunikasjonen som foregår i kulturer man ikke kjenner fra innsiden (Hundeide, 1995; Spernes & Hatlem, 2019; Thoresen, 2017). For å møte familiene på en god måte kan det være fint å tilegne seg kulturkunnskap. Denne kunnskapen om folk og land inneholder ingen fasiter når det gjelder enkeltpersoner, men kan hjelpe oss til å stille nye spørsmål som kan være en hjelp til å støtte foreldrenes ressurser (Sørheim, 1997).

Foreldre vil gjerne at barna skal tilegne seg verdier de selv synes er viktige, og det kan oppstå spenning mellom hjem og barnehage. Det er viktig å utøve kulturell sensitivitet, det vil si å være klar over at ulike verdier og kommunikasjonsformer vektlegges og vil påvirke forståelsen av hverandre (Bakken, 2016; Bergersen, 2017). Kultursensitiv kommunikasjon innebærer å ha en lyttende, fordomsfri og aksepterende holdning, og tar i bruk både en affektiv og kognitiv dimensjon (Berg, 2020b; Østby, 2020). Et kulturelt kompetent arbeid krever kunnskap og bevissthet om hvordan man håndterer maktrelasjoner som klasse, kjønn, etnisitet, kultur og seksualitet. Man kan søke forståelse for, men ikke ha kompetanse på andre menneskers komplekse liv (Rugkåsa et al., 2017).

Frykten for å bli ekskludert eller sett ned på av ansatte gjør at foreldrene lett kan følge normene og forventningene barnehagen har til dem uten å stille spørsmål. Samfunnets forventninger om en norm kan indirekte gjøre at foreldre blir stille. En del minoritetsforeldre stiller ikke spørsmål både fordi de ikke forstår hva som skal spørres om, og fordi de ikke ønsker mer fokus på at barnet eller de selv kanskje ikke passer inn (Laere & Vandenbroeck, 2017). Minoritetsforeldre kan i tillegg oppleve at de heller ikke lever opp til egne forventninger til foreldrerollen når de kommer til et nytt land (Hauge, 2013).

3.7.3 Kulturelle uttrykk og forståelser

Når mennesker med ulike kulturer møtes, forstår man den andres kultur gjennom sine egne kulturelle «briller». «Hva en opplever mening i forhold til er påvirket av bakgrunn,

tradisjoner, opplevelser og erfaringer, verdier, interesser [...] Det som kan være meningsløst og uklokt og kanskje farlig for noen, vil for andre kunne framstå som meningsfullt og viktig» (Becher, 2006, s. 62). Når begge parter oversetter den andres uttrykk gjennom sine egne erfaringer er faren for misforståelser stor. Dette kan påvirke hvordan foreldre oppdrar sine barn og hvordan de møter barnehagekulturen og andre familier. Foreldre kan lett bli enda mer tradisjonelle som en reaksjon på et nytt og fullstendig ukjent system. Det kan være en reaksjon på det ukjente at de blir mer tradisjonelle enn de egentlig har vært, snarere enn en fortsettelse av praksis de har hatt før flyttingen. Den «riktige» forklaringen er antagelig at de finner sin egen vei som påvirkes av både fortid og nåværende omgivelser (Haan, 2011; Qureshi, 2008; Østby, 2020).

Bergersen (2017) beskriver hvordan det kan oppstå utfordrende situasjoner for eksempel ved bleieskift i barnehagen. I vår norske kultur er det uproblematisk at menn skifter bleie på jenter, men hvis man skal forstå det med andres kulturelle «briller» vil man forstå at det handler om en tro på at det vil bringe ulykke over jentas framtid. I kulturmøter er det derfor nødvendig å ikke lage begrunnelser for andres handlinger og utsagn innenfor egen forståelsesramme, men skape dialog som kan bidra til ny kunnskap.

En annen faktor som henger sammen med kultur og kan skape utfordringer i samarbeidet er foreldres status i familien og autoriteten som følger med denne. I noen deler av verden er begrepene skam og ære svært sentrale. Ære er egenverdien man gjør krav på, men samtidig er det avhengig av hvilken ære gruppen er villig til å gi (Aase, 2007). Det å være direkte og påpeke at alle kan lære av sine feil, kan være svært krevende i flere kulturer, da det fører til tap av ansikt (skam), og dette kan være svært krevende å ta imot (Bergersen, 2017).

Ulike kulturer kan ha ulik forståelse av tid og om man skal leve etter klokka eller ta ting litt mer som det faller seg. Dette kan ofte føre til misforståelser og konflikter. Og ha en bevissthet om at man kanskje ser ulikt på tid og det å komme tidsnok, kan føre til at man lettere kan samarbeide (Bergersen, 2017).

Foreldres forventning om en mer skolepreget førskole kan også skape stor forvirring. Det er stor ulikhet mellom den norske barnehagens læring gjennom lek, og hvordan barnehager ser ut andre steder. Foreldre kan ha erfaringer med at det å si sin mening til lærere er både uhøflig og straffbart. Det kan også betraktes som svært uhøflig å stille kritiske spørsmål til

lærere, og da kan man ikke ta det for gitt at de vil si fra umiddelbart om ting de opplever som ugreit i barnehage eller skole (Bergersen, 2017; Bouakaz, 2013).

3.8 Prosesser og systemer

Hvilke beslutningsprosesser og målsettings- og informasjonssystemer en barnehage har kan ha stor innvirkning på barnehagens foreldresamarbeid. Ofte er systemer utviklet over tid med bakgrunn i barnehagens kultur og kan blant annet handle om hvordan barnehagen og samarbeidet er organisert (Larsen & Slåtten, 2020).

På Utdanningsdirektoratet sine nettsider er det samlet en del informasjon i forhold til arbeid med de minoritetspråklige barna, og det står presisert at barnehagen har et spesielt ansvar for å sørge for at foreldre har mulighet til å forstå og gjøre seg forstått i barnehagen. Det legges vekt på at det krever både respekt, lydhørhet og innsikt fra de barnehageansatte (Utdanningsdirektoratet, 2014).

Flerspråklige medarbeideres rolle er en svært viktig del av barnehagesystemet, og en viktig brikke for å få samarbeids- og medvirkningsprosesser til å bli gode. Det å ha mulighet til å småprate, avklare misforståelser og forklare uforståelig atferd både for foreldre og barnehageansatte kan bidra til å bygge tillit og gode relasjoner. Det blir gjennom flerspråklige medarbeidere lettere for øvrige barnehageansatte å vise interesse for og etterspørre kompetansen minoritetsforeldrene har, og dette kan også ha en positiv innvirkning på samarbeidet (Gjervan & Svolsbru, 2013).

3.8.1 Uformelt foreldresamarbeid

Uformelt foreldresamarbeid er en viktig del av barnehagens system og går stort sett på om barnet har det bra i barnehagen. Denne informasjonen utveksles daglig. Det er hovedsakelig assistenter og fagarbeidere som har ansvaret for dette samarbeidet, men det er kanskje den delen av foreldresamarbeidet som oppleves som viktigst både blant foreldre og ansatte (Glaser, 2019; Gotvassli et al., 2020).

Et godt uformelt samarbeid har betydning for hvordan barna har det i barnehagen. Barnehagen må organiseres slik at dialog og samarbeid blir mulig. Organiseringen og tilretteleggingen kan både fremme og hemme samarbeid (Kofoed, 2013). Hvordan man lytter

vil ha noe å si om foreldrene opplever at man er interessert i deres meninger. De vil merke om man bare spør for å kunne si at man har gjort det, fordi man vil at de skal gjøre noe for en, eller om man er oppriktig interesserte (Bergersen, 2017). Barnehagen må tilrettelegge for ulike kommunikasjonsmåter avhengig av foreldrenes forutsetninger og behov. Det er av stor betydning å ha et godt uformelt samarbeid for dermed å kunne skape et godt grunnlag for det formelle samarbeidet (Gjervan et al., 2013).

3.8.2 Formelt foreldresamarbeid

Formelt foreldresamarbeid er en annen viktig del av barnehagens system. Dette samarbeidet innbefatter samtaler, møter og formell skriftlig informasjon. Barnehager har ofte minimalisert formelt foreldresamarbeid fordi det uformelle samarbeidet fungerer så bra. Et sentralt spørsmål er om foreldre i formelt samarbeid med barnehagen har reell medvirkning eller om foreldresamarbeidet blir redusert til informasjon fra barnehagen til foreldrene (Glaser, 2019; Gotvassli et al., 2020). Det er viktig å være bevisst at den som innkaller til møte allerede har den sterkeste stemmen i møtet før det engang har begynt, og ta hensyn til dette i møter hvor foreldre forventes å medvirke (Scollon & Scollon, 2001).

For å ha reell innflytelse må man kunne påvirke virkemidler og mål. Ved å ikke legge ekstra til rette for minoritetsforeldre kan indirekte diskriminering skje gjennom lik eller nøytral behandling (Woll et al., 2020). Det er viktig å gjøre innhold og arbeidsmåter eksplisitte, og det er også viktig at man verdsetter og nyttiggjør seg foreldrenes kompetanse. For å få dette til kan det være en god løsning å gjøre møtene tilgjengelige for foreldrene ved hjelp av tospråklige ansatte og tolker (Hauge, 2013; Hoffart & Majambere, 2013; Aamodt, 2013a).

Gjennom strukturerte foreldresamtaler, foreldremøter og barnehagens samarbeidsutvalg, kan de ansatte informere foreldrene om deres rettigheter og muligheter til å medvirke (Gjervan & Svolsbru, 2013). Gjervan og Svolsbru (2013) peker på at foreldre opplever i stor grad å kun få praktisk informasjon og informasjon om hvordan de skal være gode, norske barnehageforeldre, og lite om medvirkningsmuligheter. Kjennskap til barnehagens arbeidsmåter er sentralt for samarbeid, og minoritetsforeldre signaliserer at de trenger mer kjennskap og kunnskap om norsk utdanningssystem for å kunne følge opp barna sine (Gjervan & Svolsbru, 2013; Aamodt, 2013b). Medvirkning og medbestemmelse forutsetter reell likeverdighet mellom deltakere i et samarbeid. Det å legge til rette for at foreldrene

møtes på et språk de behersker kan være en måte å vise respekt og anerkjennelse på (Aamodt, 2013b).

3.8.3 Digitalisering

Den tydelige digitaliseringen av foreldresamarbeidet i barnehagen for å øke effektiviteten kan for mange oppleves som utfordrende. Foreldre forventes å samarbeide digitalt med barnehagen for eksempel i forhold til informasjonsutveksling om aktiviteter, hva som skal være med i barnehagen og lignende. Slik informasjonsutveksling foregår på norsk, og det kan bidra til å skape en barriere for kontakt mellom minoritetsforeldre og barnehagen. I tillegg til å ikke mestre språket godt nok enda, behersker de også oftere mindre digital kunnskap enn majoritetsforeldrene. Barnehagepersonalet på sin side ser ut til å forvente at foreldre har tilstrekkelig digital og norskspråklig kompetanse til å utføre foreldresamarbeid på nett (Bønnehoff, 2020). Det viser seg i forskning at mestring av digitale verktøy er sentralt for et godt samarbeid mellom foreldre og barnehage (Hauge, 2013).

3.9 Fysiske forhold

Barnehagens fysiske forhold innbefatter både bygninger, inventar og leker (Larsen & Slåtten, 2020). De fysiske forholdene i modellen påvirker i stor grad barnehagen som organisasjon, både i forhold til arbeidsmiljø, samarbeid og hvilke pedagogiske vurderinger som gjøres, og vil dermed også ha innvirkning på medvirkning og samarbeid.

Barnehagens fysiske miljø kan ses på som materialisering av dominerende diskurser. Historisk sett har personalets hjemmemiljø dannet grunnlag for hvordan barnehagene har blitt innredet (Bacher & Evenstad, 2012; Nordin-Hultman, 2004; Thorbergesen, 2007). Gjennom å vokse opp i og kjenne til en kultur får man kunnskap om hvordan man bør handle i ulike rom og sammenhenger. Et rom har både budskap om hva som skal foregå i rommet, men også hva slags mennesker som forventes å være til stede (Seland, 2012). Rom kan bidra til å skape tilhørighet til andre, men også avstand. Man synliggjør på ulike måter gjennom innredning og inventar hva og hvem som er viktige i barnehagen (Høyland & Hansen, 2012; Nordin-Hultman, 2004). Rom vil kunne påvirke atferd og skape trivsel eller mistriivsel for brukerne (Hansson, 2012).

Forskning har vist at innredning som har et bevisst forhold til mangfold ikke er vanlig i norske barnehager. I flertallet av avdelinger med minoritetsspråklige barn var det ikke synliggjort hverken med bøker på flere språk, eller med barnas skriftspråk på andre måter at det gikk andre enn majoritetsbarn der (Bøyum et al., 2016). En annen undersøkelse viser at 40% av pedagogiske ledere ikke har tatt hensyn til inkludering i forhold til leker og lekemiljø, men kun har inventar tilpasset majoriteten (Bergersen, 2017). Bilder, kunst, lekemateriell og interiør bør for familienes del bidra til å skape gjenkjennelse for dem, for å skape gode rammer for samarbeid og integrering (Gjervan et al., 2007; Nordin-Hultman, 2004; Thorbergsen, 2007) Gjennom bevisst bruk av rommene kan det skapes bedre rammer for medvirkning og samarbeid med minoritetsforeldre.

3.10 Struktur

Struktur innbefatter regler, rutiner og instruksjoner, og består både av nedskrevne, faste strukturer og av mer uformelle strukturer. Disse strukturene har stor betydning for samarbeid både innad i organisasjonen og mellom ansatte og foreldre (Larsen & Slåtten, 2020).

Barnehagenes strukturer kan både fremme og hemme samarbeid. Foreldres rolle i norsk barnehagetradisjon er i mindretall i et globalt perspektiv, og det kan være svært vanskelig å sette seg inn i hvordan en skal være foreldre i Norge for foreldre som kommer flyttende hit (Gjervan et al., 2007). For å kunne medvirke må foreldre kjenne til premissene som ligger til grunn for foreldresamarbeid og hva som forventes av dem som foreldre. Det som tolkes som manglende interesse fra disse foreldrene kan kanskje være tilbaketrekking på grunn av manglende informasjon (Schram & Bergsland, 2021). Det er derfor helt nødvendig å ha på plass strukturer som sørger for at alle får informasjon.

Problemer på individnivå kan forsterkes eller forårsakes av strukturelle forhold. Derfor er det ekstra viktig at man er bevisste om det assymetriske i maktrelasjoner og hvordan strukturer kan påvirke dette (Woll et al., 2020). Det er sentralt at man legger til rette for kontaktformer slik at strukturelle hindringer for samarbeid blir mindre (Hauge, 2013; Aamodt & Hauge, 2013).

Ytterligere strukturer som kan virke utestengende, er at det aller meste av kommunikasjonen fra barnehagen til minoritetsforeldrene foregår på norsk. Det finnes få strukturer som sikrer

forståelse hos minoritetsforeldre. Dette tenderer til strukturell rasisme, som defineres som at lov- og regelverk og politiske beslutninger får diskriminerende resultater for personer og grupper. I samarbeidet mellom minoritetsforeldre og barnehage kan mangel på tid og tolker gjøre at foreldre ikke får reell mulighet til medvirkning (Larsen & Slåtten, 2019).

Gode strukturer kan på den andre siden ofte være en viktig årsak til at en organisasjon får tillit. Når strukturer bidrar til at sannheten kommer fram, løfter blir holdt og det oppleves solidaritet, kan det gjøre at foreldre tør å stole mer på institusjonen og de ansatte (Grimen, 2009). Sammen med en god struktur for å bruke flerspråklig personale er det å skape gode strukturer slik at man får nok tid avgjørende faktorer for å få til gode og meningsfulle møter mellom minoritetsforeldre og barnehage (Bergersen, 2017).

3.11 Omgivelser

I Larsen og Slåtten's modell omslutter omgivelsene punktene og holder dem sammen. Det politiske systemet og strømninger i samfunnet er en del av omgivelsene som påvirker foreldresamarbeid og medvirkning. Dette er nærmere presentert i kapittel 3.1. Som organisasjon vil alle barnehager til enhver tid være avhengig av sine omgivelser på både abstrakt og konkret nivå. Både internasjonal, nasjonal og lokal politikk utgjør sammen med foreldre og samarbeidspartnere en del av barnehagens omgivelser. Politikken som føres har betydning for samarbeid og medvirkning mellom foreldre og barnehage (Larsen & Slåtten, 2020).

I byene finner man at de innvanderne som har dårligst økonomi bor i områder der den opprinnelig norske befolkningen også har en overrepresentasjon av økonomiske og sosiale problemer. Denne gruppen har ofte behov for ekstra støtte fra flere instanser og et godt samarbeid er ekstra viktig (Fuglerud, 2001; Lien, 1997; Rugkåsa, 2008).

Innvandrerbefolkningen kommer samlet sett dårligere ut enn majoritetsbefolkningen i form av lavere sysselsetting, lavere inntekt, dårligere helse og dårligere bostandard. Barn vokser opp mer eller mindre på utsiden av det norske samfunnet med lite kapital både i økonomisk, sosial og symbolsk forstand (Berg & Ask, 2020).

3.12 Oppsummering

Gjennom dette kapitlet har jeg presentert noe av innholdet i begrepene «medvirkning» og «samarbeid». Jeg har også presentert konteksten hvor medvirkning og samarbeid mellom minoritetsforeldre og barnehage skal foregå. Larsen og Slåttens modell er brukt for å forstå barnehagekonteksten, men også som et rammeverk for å presentere teori som kan belyse ulike forhold som kan påvirke minoritetsforeldres mulighet til å medvirke og samarbeide.

Innenfor de ulike punktene har jeg trukket inn teori som på ulik måte peker på hvordan barnehagediskursen kan se ut både fra «innsiden» og «utsiden», og hva tidligere forskning sier om faktorer som kan ha betydning for foreldresamarbeidet. Teorien jeg har presentert vil bli brukt til å belyse funnene som presenteres i kapittel 5.

4 Forskningsdesign og metode

I forskning er metoden et hjelpemiddel for å beskrive et bilde av en del av virkeligheten.

Dette bildet vil farges av hvordan forskeren opplever virkeligheten, både gjennom hvilke forskningsspørsmål som stilles og gjennom hvilken metode som vurderes som best.

Formuleringen av forskningsspørsmål og metodevalg vil påvirke informasjonen som samles inn, og denne vil igjen påvirke resultatene. I all forskning må informasjon samles inn på en måte det går an å stole på, og her er systematikk et nøkkelord. Både innsamlingen av data, informasjonsbehandling og presentasjon må være gjort på en systematisk og reflektert måte (Jacobsen, 2015). I dette kapittelet presenteres forskningsprosessen.

4.1 Utvikling av problemstilling og valg av undersøkelsesdesign

Med bakgrunn i at det finnes lite forskning på barnehagers foreldresamarbeid som presenterer minoritetsforeldres syn, startet jeg med et sterkt ønske om å kunne bidra til at deres syn kunne komme fram gjennom forskningen min. For å få belyst dette samarbeidet fra flere hold, endte jeg opp med en todelt problemstilling:

1. **Hvordan tilrettelegges det for minoritetsforeldres medvirkning i barnehagen gjennom samarbeid?**
2. **Hvordan opplever minoritetsforeldre at de får medvirke og ha innflytelse på barnehagetilbudet gjennom samarbeid?**

For å finne mer ut av **hvordan** ting var, var det behov for et intensivt undersøkelsesopplegg. Et slikt opplegg består av mange variabler, men få enheter. En stor studie hvor man kunne gått i dybden på veldig mange enheter kunne gitt mer troverdige og overførbare funn, men var ikke mulig å gjøre innenfor rammen av et masterarbeid (Jacobsen, 2015).

4.2 Kvalitativ tilnærming

For å finne svar på problemstillingen min fant jeg det altså mest hensiktsmessig å benytte en kvalitativ metode. Fra et slikt perspektiv kan forskning forklare resultater i spesifikke caser. Et av kjennetegnene ved kvalitative undersøkelser er at man gjør «detektivarbeid» for å prøve å finne «nøkler» som kan forklare ting (Goertz & Mahoney, 2006).

Ved å benytte en kvalitativ undersøkelse som er ganske åpen, er det lett å skape nærhet og relevans. Man får fram det unike ved respondenten og konteksten, og man får fram virkelighetens kompleksitet. Fordi det var lite forskning på minoritetsforeldres medvirkning med barnehagen gjennom samarbeid, var det behov for å få fram flest mulig nyanser, og dette var derfor en egnet metode. Ulempene ved en slik studie kan være at fordi kompleksiteten gjør at man må begrense antallet enheter, kan man ikke så lett generalisere. En annen ulempe er at nærheten mellom forskeren og de det forskes på kan bli for tett, og dette kan farge resultatene. Jeg kom likevel fram til at dette var den beste måten å få tak i data til å belyse problemstillingene (Jacobsen, 2015).

4.2.1 Semistrukturert forskningsintervju

Et individuelt, åpent intervju med få enheter gjør det lettere å få fram enkeltstemmer. Fordi det var lite tidligere forskning på minoritetsforeldres oppfatning av medvirkning og samarbeid ønsket jeg å ha inngående intervjuer med friere struktur. Hjerm & Lindgren (2010) beskriver denne metoden som best egnet for å gjøre kvalitative analyser.

En viss struktur er likevel nødvendig for å minske kompleksiteten, men også for å synliggjøre forhåndsstruktureringen av intervjuet som har foregått hos forskeren for respondenter og informanter (Jacobsen, 2015). Med bakgrunn i dette ble naturlig å velge semistrukturerte intervju i mitt forskningsprosjekt. Jeg utarbeidet to intervjuguider, en for styrere og en for minoritetsforeldre, hver av dem med åtte fokusområder (Vedlegg 1 og 2).

Fokusområdene i intervjuguiden hadde bakgrunn i Larsen og Slåttens modell for barnehagen som organisasjon, som er grundig presentert i kapittel 3. Begrunnelsen for å strukturere det på denne måten var å forsikre at intervjuene kom innom alle punkene i modellen, og på denne måten skape bredde i dataene jeg fikk samlet inn. Intervjustrukturen var også nødvendig for å kunne hente ut kunnskap av samtalen. Uten denne strukturen kunne det lett blitt en samtale med reproduksjon av egne oppfatninger og fordommer (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.3 Utvalg

I forhold til avgrensningene som måtte gjøres besluttet jeg å bruke semistrukturerte intervju med ledere og med foreldre i 3-4 barnehager. Jeg ønsket å få tak i foreldre med

minoritetsbakgrunn som respondenter i oppgaven fordi det er disse som er i hovedfokus, og deres stemme som skal komme tydeligst fram. En respondent blir av Jacobsen (2015) definert som en person som deltar i hendelse ved at de mottar en tjeneste eller er medlem av en spesiell gruppe. For å kunne få tak i god og riktig informasjon fra minoritetsforeldrene, var det viktig med en tolk med god kjennskap til barnehagefeltet, slik at nødvendige begreper kunne forklares nøye. Slik Jacobsen (2015) hevder, er det å «ha skoene på» det beste utgangspunktet for å få data som er til å stole på. En ansatt ved min arbeidsplass ble brukt til tolkeoppdraget, og også som min rådgiver og medhjelper med utforming av intervjuguide og for å skaffe informanter. Hun har erfaring som ny forelder i Norge selv. I tillegg er hun utdannet barne- og ungdomsarbeider og har jobbet i 20 år i barnehage. Hun jobber til daglig i flere kommunale barnehager som flerspråklig fagarbeider, kulturell brobygger og tolk. Hun deltar ofte i møter for å skape gjensidig språklig og kulturell forståelse mellom barnehager, andre instanser og foreldre.

For å belyse den andre siden i den todelte problemstillingen, ønsket jeg å få tak i styrere fra fire barnehager med høy andel av minoritetsfamilier som undersøkelsens informanter. Informanter er et begrep som brukes om personer som ikke selv representerer gruppen som undersøkes, men som har god kunnskap om gruppen (Jacobsen, 2015). Samlet sett tenkte jeg at gruppene med respondenter og informanter kunne frambringe kunnskap om en liten del av hvordan styrere tilrettelegger for og foreldre opplever medvirkning og samarbeid i barnehager i Kristiansand.

I drøftingsdelen har jeg kalt minoritetsforeldrene F1, F2, F3 og F4. Styrerne har blitt kalt S1, S2, S3 og S4.

4.4 Datainnsamling

Utvelgelse av respondenter og informanter ble gjort ved å sende e-post til alle enhetsledere/styrere i kommunale og private barnehager i Kristiansand kommune i begynnelsen av februar. Sammen med e-posten ble det sendt informasjons- og samtykkeskriv til både styrere og foreldre. Skrivet til foreldrene var oversatt til aktuelt språk, og ble lagt ved sammen med samtykkeskrivet på norsk. Totalt ble e-posten sendt til 95 mottakere (Vedlegg 3, 4 og 5). Jeg fikk umiddelbar tilbakemelding fra to styrere som ønsket å delta.

Tre dager etter eposten ble sendt ut, tok jeg kontakt med to aktuelle barnehager på telefon og spurte direkte om styrerne kunne tenke seg å delta. Bakgrunnen for å ta direkte kontakt var flerdelt. For det første regnet jeg med at kanskje flere barnehager hadde misforstått informasjonen som ble sendt ut og trodde at de var avhengig av å ha deltakende foreldre for selv å delta. Den ene av de to bekreftet at hun hadde forstått det slik, og hun ville gjerne delta når hun ikke samtidig måtte vite at hun hadde foreldre som kunne delta. Den andre begrunnelsen min for å ta telefonkontakt var at ved å sende ut en åpen invitasjon til så mange enheter vil raskt «alle» tenke at noen andre bidrar. I begge telefonsamtalene var jeg veldig tydelig på at jeg hadde stor forståelse om de ikke hadde kapasitet til eller ønsket å delta, og at jeg hadde spesielt stor forståelse for dette med bakgrunn i pandemi og sykefravær. Styrerne ved begge enhetene takket ja, og sa at et intervju kunne gjennomføres greit innenfor deres rammer.

For å få tak i foreldreresspondenter ble den kulturelle brobyggeren jeg skulle bruke en viktig brikke. Ivaretagelse av personvern og konfidensialitet i forhold til bruken av henne tas nærmere opp i kapittel 4.7. Som nevnt tidligere i oppgaven jobber den kulturelle brobyggeren også som flerspråklig fagarbeider i flere barnehager i kommunen. Det at foreldrene i disse barnehagene hadde kjent henne gjennom flere år, gjorde det trygt for dem å stille spørsmål om studien og det å være respondenter, og hun nevnte det også for dem i forbindelse med levering eller henting av barna deres i barnehagen. Hun stilte også direkte spørsmål om de hadde fått informasjon, og informerte de som ikke hadde fått dette.

Jeg erfarte at styrerne i de fleste barnehagene ikke hadde delt ut forespørselen, men at de direkte forespørslene fra den kulturelle brobyggeren gjorde at jeg likevel fikk tak i respondenter. Hun spurte også foreldre hun kjente til fra ulike barnehager som hun møtte i andre sammenhenger om de hadde fått informasjon om undersøkelsen fra sin barnehage. De fleste hadde ikke det, men ble nysgjerrige på hva det var. Etter at den kulturelle brobyggeren hadde gitt mer informasjon om studien til flere foreldre, fikk jeg fire respondenter fra fire ulike barnehager. Ingen av respondentene kjente hverandre eller visste om hverandre.

Respondentene som deltok i undersøkelsen var kvinner, alle hadde vært i Norge i lengre tid og hadde også eldre barn som hadde gått i barnehager i Kristiansand tidligere. To av respondentene hadde behov for at den kulturelle brobyggeren tolket gjennom hele samtalen. En ønsket å ha henne med for sikkerhets skyld, og vi brukte henne til å oversette flere ganger

i løpet av intervjuet for å forsikre oss om at vi forstod hverandre riktig. Den fjerde respondenten hadde ikke behov for oversettelse, men vi ble enige om at brobyggeren kunne være til stede selv om det var unødvendig.

I gjennomføringen av intervjuene inntok jeg bevisst en aktiv forskerrolle for å skape et positivt samspill. Jeg tok initiativ, men prøvde å ikke lede svarene. Hvis jeg oppfattet at spørsmålene var vanskelige å forstå stilte jeg dem på nytt, eller spurte på andre måter. (Andersen, 2006). Kunnskap skapes i skjæringspunktet mellom intervjuer og den som blir intervjuet. Jeg viste derfor interesse og lyttet aktivt. Det var viktig for meg å stille spørsmål på en trygg måte, og vise respondenter og informanter respekt (Kvale & Brinkman, 2012; Kvale & Brinkmann, 2015). For å kunne inneha en aktiv rolle og konsentrere meg om selve samtalen, forskerrollen og relasjonsskaping valgte jeg å bruke diktafon. Det er også det å bruke opptak som gir de beste rådataene i et kvalitativt intervju ifølge Jacobsen (2015).

Tre av foreldrintervjuene ble gjennomført ved at vi møttes fysisk. I det ene tilfellet møttes vi i et møterom i barnehagen der barnet gikk, og i de andre lånte vi et møterom ved familiens hus i bydelen. Det siste intervjuet ble foretatt digitalt på grunn av sykdom. Intervjuene med styrerne ble gjennomført ved at jeg dro ut til barnehagene der de jobbet i tre av tilfellene. Det fjerde intervjuet ble gjennomført digitalt på grunn av Covid-19-smitte.

I flere av intervjuene kom det fram ny informasjon etter at diktafonen ble slått av, noe som ikke er helt uvanlig (Kvale & Brinkman, 2012). Jeg spurte da om det var mulig å skru på diktafonen igjen og ba dem si det på nytt, noe jeg fikk godkjenning til fra de aktuelle respondentene og informantene.

Intervjuene ble tatt opp på diktafonappen til Oslomet, og transkribert samme uke som de ble gjennomført. Transkribere betyr å transformere eller skifte form. I forhold til min forskning betyr transkribering å gjøre lyd om til skrevet tekst. Prosessen gjorde at intervjuene ble lettere å analysere i etterkant (Kvale & Brinkman, 2012).

Det korteste intervjuet var på 16 minutter, og det lengste var på 82 minutter inkludert tolking. Jeg valgte å transkribere alle norske ord, også med pauser for å kunne gjenkalle mest mulig av konteksten ved å lese intervjuene. I transkripsjonen brukte jeg vanlig skriftspråk. Pauser ble beskrevet med tre prikker. Ordene som ble lagt trykk på i intervjusituasjonen, ble transkribert

til store bokstaver. I tolkesituasjonen utelot jeg ord som gikk veldig ofte igjen, som «eh», «på en måte» og «sånn». Dette var ord som ble gjentatt veldig ofte av tolken, men som antagelig ikke var respondentens ord, og det hadde liten eller ingen betydning for innholdet.

4.5 Analyse

Etter transkriberingen la jeg alle filene inn i dataprogrammet «Nvivo», som er et analyseverktøy for kvalitative data. Teksten ble gjennomgått og kodet ganske fritt etter hvert som jeg fant koder i materialet. Jeg hadde en åpen og eksperimentell start, hvor jeg prøvde å kode mest mulig. I starten brukte jeg bare invivokoder, som er koder som gir uttrykk for noe i utsagnet, og som gjør at man kan holde seg tettere på materialet (Strauss & Corbin, 1990 i Bryman, 2008).

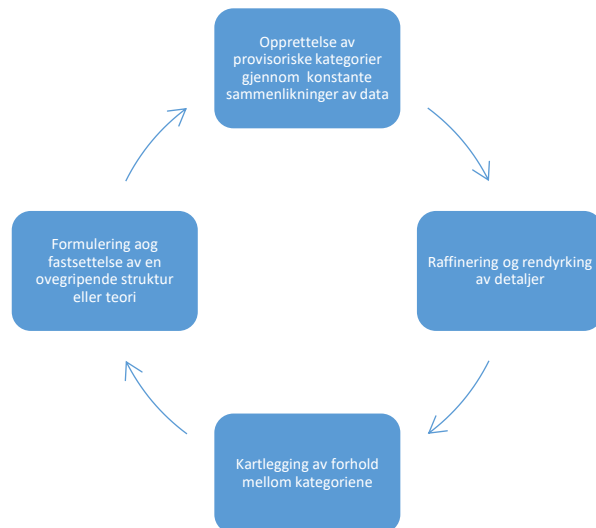
Etter hvert brukte jeg også begrepsdrevet eller tematisk koding som står i motsetning til invivokoding. Noen av kodene mine ble valgt med bakgrunn i teorien fordi jeg hadde en tanke om hva jeg skulle se etter. Kodene ble midler til å ordne og lage et tematisk rammeverk (Bryman, 2008; Hjerm & Lindgren, 2010; Gibbs 2007 i Kvale & Brinkman, 2012; Saldana, 2009).

Gjennom å ordne kodene i temaer kan man «vaske» fram nøkkeltémaer man kan analysere, og klargjøre prinsippene for hvilke valg som er foretatt. I koding og tematisering vekslet jeg mellom det induktive, som vil si å utvikle teorier fra egne data, og det deduktive, som vil si å teste funnene mot teori. Vekslingen jeg har gjort kalles abduksjon (Hjerm & Lindgren, 2010).

Koding, tematisering og oppsummering foregikk som en kontinuerlig prosess. Prosessen som kalles «Constant Comparative method», er presentert i figur 3 (Glaser, 1965 i Hjerm & Lindgren, 2010). Metoden viser til at man som forsker gjennom analyseprosessen oppretter

provisoriske kategorier gjennom å hele tiden sammenlikne data. Deretter rendyrkes kategoriene, og forholdene mellom dem kartlegges. Man fastsetter en overgripende struktur eller teori som igjen fører til nye provisoriske teorier. Denne metoden brukte jeg i min analyse, og jeg flyttet koder og tema rundt i flere omganger mens jeg holdt på med analysen.

Dette brakte også inn nye vektlegginger i intervjuene (Bryman, 2008; Hjerm & Lindgren, 2010; Jacobsen, 2015; Kvale & Brinkman, 2012).

Figur 3 (Laget med utgangspunkt i Glaser, 1965 i Hjerm & Lindgren, 2010, s. 88)

4.6 Validitet og reliabilitet

I et forskningsarbeid må alltid validitet og reliabilitet vurderes. Å velge en metode som gjør at man unngår undersøkelseeffekter er ikke mulig. Fortolkning kan derfor aldri tas ut av forståelsestradisjonen man lever i, men man kan beskrive hvordan konteksten eventuelt bare gjør noen svar mulige (Kvale & Brinkman, 2012). Hvordan framstilling av forskning blir gjort, vil også påvirke hvordan det blir forstått av dem som leser den. Det har derfor vært viktig for meg å beskrive alle faser i forskningsprosessen så tydelig og åpent som mulig og knytte mine valg opp mot teori. Det å finne overenstemmelse med andres forskning øker undersøkelsens validitet, og jeg har prøvd å få fram funn som bekrefter eller avkrefter tidligere forskning (Jacobsen, 2015).

Selv om jeg ikke har forsket direkte på min egen barnehage, har forskningen min vært rettet mot barnehager i kommunen som jeg gjennom min arbeidsplass er med å tilbyr veiledning til, og som er en del av den store organisasjonen Kristiansand kommune. En del av momentene som kommer fram i forhold til forskning i egen organisasjon tenker jeg også er gyldige innenfor min forskning.

Fordeler med å forske på egen organisasjon er at man kan få lettere tilgang til informasjon, og det kan være lettere å vurdere kvaliteten på informasjonen. Ulempen kan være at man har blinde flekker og at det kan være vanskelig å holde nødvendig avstand. Det å forske på egen organisasjon kan føre til at man ser bare det man vil se (Jacobsen, 2015; Nilsen & Repstad, 1998). Alle styrerne som deltok visste hvem jeg var fra før, og jeg kjenner til barnehagene de jobber i. Dette opplevde jeg at førte til en åpnere dialog og det var også lettere for meg å stille oppfølgings spørsmål.

Det er viktig å være klar over at både min tilstedeværelse og bruk av kulturell brobygger som tolk kan ha påvirket svarene jeg fikk gjennom relasjoner som allerede var etablert eller oppstod der og da. Kontekstene intervjuene foregikk i kan også ha påvirket svarene (Andersen, 2006; Jacobsen, 2015). Relasjoner ble viktig i alle intervjuene og kan ha bidratt til åpnere dialog i foreldreintervjuene ved at respondentene kjente godt til den kulturelle brobyggeren og i styrerintervjuene ved at informantene kjente meg. I forhold til konteksten intervjuene foregikk i, tror jeg det hadde liten betydning i forhold til styrerne. I forhold til foreldrene, kan det ha påvirket svarene ved at de som ble intervjuet på mer nøytral grunn, altså familiens hus, følte seg friere i sine beskrivelser enn intervjuet som ble foretatt på et møterom i barnehagen forelderen hadde barn i.

Ved å velge å bruke semistrukturerte forskningsintervju kom jeg tett på respondenter og informanter, og kunne skape trygghet i intervjusituasjonen med min væremåte. Jeg kunne også be om utdyping eller selv forklare mer detaljert, slik at sannsynligheten for å få et riktig bilde av intervjuobjektets virkelighetsforståelse var større. Samtidig er det viktig å være klar over at mangel på standardisering av intervjusituasjon kan true reliabiliteten (Andersen, 2006). Standardiseringen jeg brukte ved å benytte intervjuguide og å benytte samme person til oversetting kan ha bidratt til at svarene i stor grad kan sammenlignes. Samtidig kan det at intervjuene foregikk i ulike lokaler ha hatt betydning for svarene, blant annet i forhold til hvor åpne respondentene turte å være.

Den kulturelle brobyggerens morsmål ble bestemmende for hvilke respondenter jeg fikk tak i, og det ble derfor bare aktuelt å intervju foreldre med samme morsmål som henne. Dette kan ha ført til et noe snevrere analysegrunnlag. Samtidig vil det å ha brukt samme tolk til alle samtaler føre til at hun har kjent bedre til spørsmålene som blir stilt, og har kunnet sette seg grundigere inn i bakgrunnen for spørsmålene og meningen bak. Det at alle kjente den

kulturelle brobyggeren fra før, kan ha hatt innvirkning på flere måter på svarene som har kommet inn i intervjuene. På den ene siden kan det at det allerede var opparbeidet en relasjon, trygghet og tillit til tolken gjøre at en får fram ærligere og mer nyanserte svar enn en ville fått dersom hun ikke hadde vært der. På den andre siden har det kanskje blitt et noe ensidig utvalg, og mer positive resultat enn med helt tilfeldig utvalg. Foreldre som takket ja til å delta i studien hadde kanskje allerede ved hjelp av brobyggeren opplevd et godt samarbeid med barnehagen, og dermed kom kanskje en del mer kritiske stemmer ikke med i utvalget.

Jeg tok et strategisk valg om å framstå åpen og ærlig om bakgrunnen for intervjuene, og selv om jeg ønsket å framstå som nøytral, ga jeg også støtte i situasjoner respondenter og informanter beskrev som vanskelige. Dette så jeg på som nødvendig for å vise meg som kompetent, troverdig og hederlig som forsker (Andersen, 2006). Det ble flere ganger under intervjuene med foreldrene vanskelig å ha en nøytral forskerrolle. Spesielt vekket episodene med tydelig forskjellsbehandling sterke følelser i meg i form av empati med foreldrene. Dette kan ha ført til at foreldrene har følt seg ekstra trygge på å fortelle om vanskelige episoder, men det at jeg ble følelsesmessig engasjert kan også ha ført til at jeg fikk et mer negativt helhetsbilde av barnehagene enn det foreldrene mente å gi (Kvale & Brinkmann, 2015).

I transkribering, tolkning og analyse ble det hele tiden foretatt avveininger som førte til at noe ble vektlagt og noe annet ble utelatt. Det kan være lett å misforstå utsagn på grunn av manglende kunnskap og oversikt, og det var derfor viktig for meg å velge et tema som jeg hadde kunnskap om fra før. I analysen og tolkninger har jeg prøvd å finne funn som er forenlig med eller utfordrer etablert kunnskap på en positiv måte, da disse ofte er mer interessante og fruktbare og i større grad til å stole på (Andersen, 2006). Likevel kan mine avveininger har påvirket de endelige resultatene som legges fram

Jacobsen (2015) hevder at opplysninger som kommer uoppfordret fra en respondent ofte kan tillegges større gyldighet. Ifølge denne forståelsen vil opplysningene som kom fram etter at diktafonen var slått av, ha høyere gyldighet enn de andre, og noe av dette har jeg vektlagt ekstra i analysen.

4.7 Etikk

For å sikre at et forskningsarbeid ivaretar personvern på etisk god måte, har man plikt til å melde det inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD), noe som også ble gjort i forhold til dette forskningsarbeidet (Jacobsen, 2015; Kvale & Brinkman, 2012; Saldana, 2009). I begynnelsen av januar 2022 ble prosjektbeskrivelse, tentativ intervjuguide og samtykkeskjema til foreldre og styreere sendt til NSD. I midten av januar kom tilbakemelding om at det var nødvendig med tydeligere presiseringer av frivilligheten i foreldreskrivet. Det var også behov for å beskrive grundigere etiske refleksjoner rundt hvordan respondenter og informanter skulle skaffes. I tillegg ble det bedt om en vurdering av muligheten for at foreldre kunne oppleve det som et pålegg å delta med bakgrunn i at barnehagen er i en overlegen maktposisjon. Etter å ha utdypet dette nærmere overfor NSD, ble forskningsarbeidet godkjent i slutten av januar 2022.

I den etiske vurderingen har det vært viktig at respondenter og informanter ga et informert samtykke. Dette har betydd at de måtte ha kompetanse og selv være i stand til å bestemme om de ville delta. Informasjon om forskningsprosjektet og deltakelse ble oversatt slik at alle kunne forstå det, og de hadde også mulighet til å stille spørsmål ved hjelp av kulturell brobygger/tolk før jeg startet intervjuet (Jacobsen, 2015). Informasjon om prosjektet og samtykkeerklæring ble sendt ut i forkant av intervjuet (Vedlegg 4 og 5). Skrivene ble også gått gjennom muntlig i starten av intervjuene, og respondenter og informanter skrev under på samtykkeskjemaet før diktafonen ble slått på.

En annen etisk vurdering som måtte gjøres, var hvilke begreper og definisjoner som skulle brukes om «de andre» i forskningen. Som forsker kan man være med å fastholde forståelser om minoriteter som offer for marginaliseringspraksiser i samfunnet, og dermed frata dem retten til myndiggjøring. På denne måten er det mulig å bli en brikke i å opprettholde diskurser man i utgangspunktet hadde et mål om å endre (Otterstad, 2008a). Jeg valgte begrepene minoritet og minoritetsforelder etter å ha drøftet begrepsbruken med flere minoritetskvinner. De mente det var et lite «belastet» begrep som gikk greit å bruke. Målet i all minoritetsforskning bør være at de gruppene som studeres i større grad kan påvirke til å produsere forståelser av seg selv (Prieur, 2007), og jeg fikk forståelsen at begrepet minoritet var en betegnelse som gruppen selv synes var i orden å bruke.

Selv om begrepet minoritet ikke opplevdes som et «belastet» ord av de jeg spurte, kan det likevel sette i gang følelser av ulik art. Begreper som minoritet og majoritet kan skape avstand, og det kan implisitt være et uttrykk for et syn på mindre verdi hos minoriteten. Det kan være vanskelig for «minoriteten» og reforhandle kategoriseringen man har blitt plassert i. I forskning er det umulig å unngå kategoriseringer, men derfor er det ekstra viktig å reflektere over hvilke betydninger kategoriene har, og om man ved begrepsbruk risikerer å øke avstanden mellom gruppene ved bruk av definisjoner (Otterstad, 2008a; Prieur, 2007). Jeg valgte likevel å bruke begrepet minoritet, da det i utgangspunktet bare sier noe om at noen er i flertall eller mindretall. Noen vil oppleve seg stigmatisert av begrepet, mens andre sier de opplever det som et nøytralt eller positivt ladet ord.

I forbindelse med at den kulturelle brobyggeren skulle delta og tolke i intervjuene, ble det også behov for en ekstra taushetserklæring fra henne (Vedlegg 6). Av etiske hensyn har jeg også anonymisert hennes etnisitet og morsmål i oppgaven, slik at det skal være vanskeligere å kunne lete seg fram til hennes og foreldrenes identitet.

Jeg har i intervjuguide og koding av svar, valgt ulike perspektiver. Spørsmålene jeg har stilt, kan ha frembrakt konklusjoner og fortolkninger som kan ha vært annerledes enn respondenter og informantene i utgangspunktet har ment. Min egen kulturelle referanseramme vil ha påvirket hva jeg har spurt om og hvordan dette har blitt tolket. Det er lett å «ekspertgjøre» en mening hvor en eksproprierer meningen fra intervjupersonen og bruker disse meningene for å uttrykke en annen grunnleggende realitet som man selv gjerne vil ha fram (Kvale & Brinkman, 2012). I mitt forskningsarbeid har det å ha med kulturell brobygger som tolk og rådgiver hjulpet meg til å stille spørsmål som kunne frambringe svar som fikk fram minoritetsforeldrenes opplevde virkelighet. Jeg har vært bevisst på å prøve å sette meg inn i respondentenes perspektiv og utvide min egen forståelse ved å forsøke å legge til side mine egne kulturelle «briller».

5 Presentasjon og drøfting av funn

I dette kapittelet vil jeg presentere funn gjort i analysen som kan hjelpe til å belyse problemstillingene:

- 1. Hvordan legges det til rette for at minoritetsforeldre får medvirke i barnehagen gjennom foreldresamarbeid?**
- 2. Hvordan opplever minoritetsforeldre at de får medvirke og ha innflytelse på barnehagetilbudet gjennom samarbeid?**

Hovedfunnene mine viser at barnehagene gjennomgående har en klar opplevelse av at de i stor grad tilrettelegger for medvirkning og samarbeid med minoritetsforeldre.

Minoritetsforeldrene opplever at det får mye informasjon om hvordan de barnehageansatte ønsker at de skal fylle foreldrerollen slik majoritetsforeldrene gjør, men at de har få muligheter for reell medvirkning i hverdagen.

Hovedfunnene kan oppsummeres slik:

- **Forventninger fra barnehagen**
- **Uformell og formell kontakt**
- **Bruk av digitale verktøy**
- **Kjennskap til barnehageloven og retten til et trygt og godt barnehagemiljø**
- **Kultur mangfold**
- **Verdier i praksis**
- **Kommunikasjonsutfordringer**
- **Flerspråklige ansatte som brobyggere**
- **Bidrag fra foreldre**

Kategoriene som presenteres er funn som ble tydelige under arbeidet med koding og tematisering av intervjuene, og vil gjennomgås nærmere i fortsettelsen av dette kapittelet.

Utfra min analyse er det alle funn med stor betydning for å belyse både problemstilling 1 og 2.

Presentasjon av funnene deles i 2 deler innenfor hvert underkapittel; styrenes svar og minoritetsforeldrenes svar. I drøftingen vil jeg sammenlikne disse svarene med hverandre og drøfte dem opp mot teori. Teorien som brukes er presentert i kapittel 3.

I presentasjonen bruker jeg begrepet foreldre og minoritetsforeldre om hverandre når jeg omtaler respondentene. For barnehagelederne brukes betegnelsen styrere. Flere faktorer fra de ulike punktene i Larsen og Slåttens helhetlige modell for barnehagen som organisasjon trekkes inn under hvert underkapittel i forbindelse med drøfting av funn.

5.1 Forventninger fra barnehagen

Forventninger fra barnehagen til foreldrene kan ha mye å si for hvordan samarbeid og medvirkning blir i praksis.

Styrerne om forventning til minoritetsforeldre

Funnene mine bærer preg av at styrerne har en lang rekke forventninger til minoritetsforeldrene om hvordan de skal være foreldre. Styrerne forteller at det er viktig for dem at foreldrene forholder seg til vårt syn på det å komme tidsnok, at de har nødvendig tøy til barna og at de bidrar med utvikling av barnas morsmål. Ingen styrere svarer at de har en forventning om at foreldrene skal medvirke til utvikling av barnehagen. Styrerne jeg intervjuet mente selv at barnehagene var veldig gode til å gi tydelige beskjeder om hva de forventet av foreldrene.

S1: «Tøy, utstyr og ja ... Lær de morsmålet, det er KJEMPE viktig, også er vi også veldig tydelige på det at de må samarbeide om barnets språkutvikling.»

S4: «Vi gjør jo ikke det med en gang, men det går litt på levering ... at vi ofte må si litt ... gi litt ekstra beskjed til de at hvis dere kommer klokka 11, så kan det være vi har gått ... og også det i forhold til lek og sosialt samspill med de andre barna, at de går glipp av noe hvis de kommer så sent ... ja ... vi må ofte jobbe litt med det ... og få de inn i gruppa, og få dem til å skjønne at det er lurt å levere dem litt tidligere.»

Minoritetsforeldrenes opplevelser av forventninger fra barnehagen

Når det gjelder spørsmålet om foreldre opplever at forventninger er blitt klargjort fra barnehagens side, kommer respondentene mine med litt ulike svar. En av foreldrene har opplevd at forventningene er blitt snakket om, men ved oppfølgingsspørsmål viste det seg at forventningene hun snakket om er i forhold til skriftlig informasjon om tøy, åpningstider og lignende. De tre andre kan ikke huske at de har hørt noe om hva som forventes av dem som foreldre noen gang.

F4: « [...] så de hadde ikke tida til at de kunne sende oss informasjon i posten, så den dagen vi kom til barnehagen fikk vi informasjon... vi fikk alle papirene og [...] Vi fikk det på norsk ... mannen min har vokst opp her, og vi snakker norsk begge to, så vi trengte ikke oversettelse... vi fikk ikke på [morsmål], heller ikke når mine to eldste gikk i barnehagen, men det går fint, for vi kan norsk, så til oss det var helt fint.»

F1: «Jeg har ikke fått noe sånn informasjon ... Alt informasjon var på norsk, selvfølgelig, jeg har ikke fått noe konkret om hva de forventer av meg.»

Drøfting i tilknytning til hovedfunn: Forventninger fra barnehagen

Mine funn viser at i barnehagens tilrettelegging har man stort fokus på forventninger til hva foreldre skal, noe både styrere og foreldre bekrefter. Det er derimot lite tydeliggjøring av forventninger knyttet til medvirkning og samarbeid. Dette støttes av teori fra Bundgaard og Gulløv (2008), Bergersen (2017) og Herlitz (1992). Inntrykket mitt er at styrerne formidler at de ofte ser på minoritetsforeldrene som en ensartet gruppe som har behov for veiledning slik Bouakaz (2013) beskriver.

Foreldrene i undersøkelsen min opplever lite eller ingen tydeliggjøring av forventninger. For å få til et godt foreldresamarbeid er det ifølge Schram og Bergsland (2021) av stor betydning at foreldre har kjennskap til forventninger fra barnehagen. Forventningene bør helst være tydelig formulert for å skape trygghet for foreldre, noe som er sentralt for et godt samarbeid (Aamodt, 2013b). Det å prøve å utjevne kunnskapsforskjeller om barnehage kan være en positiv faktor for medvirkning slik at man vet hva som forventes (Schultz, 2012), og dette påpeker styrerne at de har fokus på.

Samarbeidet i barnehagene jeg har undersøkt preges av styrere som tenker at de har tydeliggjort forventninger til foreldrerollen, men med hovedfokus på det praktiske. Foreldrene på sin side har lite opplevelse av å bli møtt med tydelige forventninger. Forskningen sier at for mange foreldre er reglene usynlige helt til man har brutt en norm. De ansatte kan reagere og frustreres over dette (Becher, 2006; Herlitz, 1992). I min undersøkelse kom det tydelig fram at ansatte kunne bli frustrert over foreldrenes manglende forståelse av det å komme tidsnok. Svarene jeg fikk opplevde jeg som formulert med lite refleksjon rundt at forståelsen av betydningen av å komme tidsnok kan være ulik, slik Bergersen (2017) beskriver. I stedet for respekt for forståelsen, ligger det et fokus på det som er ulikt (Knudsen, 2008).

Til tross for at styrerne har tilrettelagt, er det stor ulikhet i hvilke forventninger styrerne mener de har formidlet, og hva foreldrene har forstått. Det at det meste foregår på norsk kan oppfattes som det forskningen kaller strukturell diskriminering (Larsen & Slåtten, 2019) ved at minoritetsforeldre ikke får samme informasjon og muligheter til å forstå forventningene barnehagen har til dem som majoritetsforeldrene får.

5.2 Uformell og formell kontakt

Gjennom god uformell kontakt skapes relasjoner og motivasjon for et tettere samarbeid med barnehagen også formelt (Gjervan et al., 2007). Kontaktformene er gjensidig avhengig av hverandre, og jeg har derfor valgt å presentere funnene i samme delkapittel. Jeg så det likevel som mest hensiktsmessig å presentere kontaktformene hver for seg for å få fram tilstrekkelige perspektiver.

5.2.1 Uformell kontakt

Styrerne om barnehagens uformelle kontakt med minoritetsforeldre

Styrerne opplever at både de selv og ansatte i barnehagen har en god dialog med foreldre i hverdagen. Flertallet av styrerne har helt tydelige forventninger til sine ansatte om at de skal behandle alle foreldre likt, til tross for at ansatte kan oppleve den uformelle kontakten med minoritetsforeldre som ekstra krevende. Styrerne har en tydelig forventning om at de ansatte gjør en ekstra innsats for en god uformell kontakt.

S1: «Og det som også kom fram der var det at smalltalken DEN er vanskelig, den er mye lettere å gjøre på eget språk enn på et annet språk ... også pratet vi litt mer om da

... hva er ... hvordan vi kan gjøre det ... og hvor jeg ville hen med det, det var jo i forhold til at jeg har en forventning om at de SKAL på en måte bli møtt litt på den samme måten som vi møter de andre.»

Til tross for utfordringer, trekker styrerne likevel fram hvor viktig det er å vise foreldrene på alle måter at de **ønsker** å kommunisere med dem. Dette kan de vise ved bruk av smil, nikk, og kanskje lære seg noen ord på det aktuelle språket. På spørsmål om språket er til hinder for den daglige kontakten svarer S2:

«Ja, det kan det være ... vi bruker kroppsspråk ... og altså ... min erfaring er jo at hvis du bare viser med hele deg at du har lyst til å møte de som mennesker så føler de seg sett, også kan vi kommunisere, men da er terskelen lavere for at de kommer hvis det er noe de MÅ ta opp, for da har vi liksom satt ... jeg har vist dem at jeg VIL prate med dem selv om ikke jeg kan, så da føler jeg at de tør å gå via andre å spørre: Du kan vi ha et møte.»

Alle styrerne enes om at relasjonsbygging krever at man har tålmodighet og hver dag setter av noe ekstra tid til å skape tillit og trygghet. Man kan også ha behov for å trekke seg litt vekk.

S4: «Jeg tenker det med at en ... en opparbeider litt tillit ... og blir kjent med hverandre ... og vi blir kjent med de sine barn og gir dem gode tilbakemeldinger... Men det er samtalene som også mange ganger må til ... at du kan trekke deg litt vekk tenker jeg ... »

Minoritetsforeldrenes opplevelse av uformell kontakt med barnehagen

Foreldrene jeg intervjuet sier de føler seg møtt av de ansatte og i hovedsak opplever kontakten med dem som god:

F4: «Kontakten er kjempeflott mellom oss fra begge deler, men de er veldig snille, og de tar imot barna og foreldrene på morgenen og om ettermiddagen og når som helst når vi ringer eller når vi sender melding.»

Noen foreldre opplever likevel at det er stor forskjell på de ulike ansatte i hvordan kontakten er, og en av foreldrene opplever at en av de ansatte tar mer kontakt med de norske foreldrene enn henne.

F2: «Det er tre personer, tre ansatte som jeg har god kontakt med som jeg tør å snakke med og sånn, men den fjerde personen ... Det betyr ikke at jeg ikke tør, men jeg føler meg mer trygg og sånn ... og at det er mer plass og rom til å snakke med de andre tre.»

F 3: «Det er ikke likt med alt personalet, det er noen som er helt greie og lett å ta kontakt med, men det er noen ... ja som du sier, som vi ikke har fullt samarbeid med. For eksempel har jeg opplevd en gang at en person som jobber i barnehagen, når jeg og en annen pappa som kom, han var norsk ... det var hentetid, og hun står og prater og forklarte hva som skjedde i dag til pappaen, og jeg bare stod der og fikk ingenting. Det følte jeg var litt ubehagelig. Hun fortalte alt til han, og for min gutt hørte jeg ingenting, men til slutt la hun merke til meg og hun bare snudde seg rundt og sa hei til meg, og jeg sa hei, også ... jeg følte at det var ikke samme interesse for meg som for den andre forelder.»

Noen av foreldrene opplever at de barnehageansatte i liten grad tar initiativ til å fortelle om hva som har skjedd med barnet deres i barnehagen når foreldre kommer for å hente:

F1: «Ja, stort sett har vi småprat med de ansatte ... men problemet er ... hvis vi ikke legger merke til noe som har skjedd ... hvis vårt barn har ikke fortalt oss om ting som har skjedd i barnehagen, vi får ikke det fra barnehage. Jeg har ønsket meg hele tiden at ansatte i barnehagen tar initiativ og kommer til oss og sier at det har skjedd sånn og sånn.»

Drøfting i forhold til hovedfunn: Uformell kontakt

Styrerne opplever at de ansatte i barnehagene strekker seg langt og har en ekstra bevissthet om den uformelle kontakten med foreldrene. Foreldrene opplever også god kontakt, men likevel opplever noen en forskjellsbehandling fra enkelte ansatte som kan skape utrygghet og dårlige vilkår for samarbeidet. Den uformelle kontakten blir av begge pekt på som den

viktigste kontakten for samarbeidet, slik det også beskrives i teori (Glaser, 2019; Gotvassli et al., 2020).

Det er tydelige forventinger fra styrerne om at deres ansatte skal ta initiativ til kontakt og bygging av tillit. Dette harmonerer med det Eriksen (1997) og Thoresen (2017) trekker fram i sin forskning om at det alltid er den profesjonelles ansvar å ta kontakt og skape relasjon. Goffman (1967, i Høgmo, 1997) beskriver betydningen av aktelse i de daglige møtene og hvordan man har mulighet til å kommunisere aktelse selv om man ikke har felles talespråk slik S2 beskriver. Det at styrerne har tydelige forventninger til sine ansatte om å yte ekstra, bekrefter det forskningen sier at ulik behandling er nødvendig for å få til likeverdig behandling (Berg & Ask, 2020).

Til tross for at de fleste opplever en god kommunikasjon er det i mine funn også foreldre som erfarer at enkelte ansatte skygger unna og kommuniserer mest med de som er lettest å kommunisere med slik Kitching og Magnusson (1994), Bergersen (2017), Høgmo (2002) og Lauritsen (2011) beskriver. Foreldre som opplever at ansatte stadig skygger unna, opplever et systematisk fravær av kommunikasjon, noe som kan skape store problemer for samarbeidet ved at man ikke får nødvendig tillit til systemet og menneskene der (Bouakaz, 2013; Debesay & Meyer, 2008; Lindhart & Askeland, 2016)

I mine funn trekker både styrere og foreldre fram at nok tid til ekstra samtaler og relasjonsbygging er en viktig faktor for å få til et samarbeid. Dette er nødvendig for å kunne skape en relasjon som igjen er av betydning for medvirkning og samarbeid. Betydningen av å bruke tid for å bygge tilliten som trengs understrekes av Rugkåsa (2008), Hoffart og Majambere (2013), Bergersen (2017) og Draugsvoll (2022), og denne betydningen bekreftes av mine funn, både blant foreldre og styrere.

Styrerne har troen på dialog, likeverd og at foreldrene har noe å bidra med, og dette harmonerer med det flere teoretikere har funnet (Bakken, 2016; Gjervan et al., 2007; Grythe & Midtsundstad, 2002). Utfordringen kan derimot være både å finne den nødvendige tida, men også å gi plass til en likeverdig dialog innenfor den tida man har. Likeverd belyses nærmere i presentasjon av funn knyttet til kommunikasjonsutfordringer i kapittel 5.9.

I den uformelle kontakten er det ofte lettere med ulike kommunikasjonsformer, og det er viktig for å skape et godt grunnlag (Gjervan et al., 2007). Dette bekreftes av S2 som er bevisst på å bruke kropp og gester for å formidle et ønske om å ville prate, og på denne måten ofte legge grunnlag for god formell kontakt, som for eksempel et møte senere.

5.2.2 Formell kontakt

Styrerne om barnehagens formelle kontakt med minoritetsforeldre

Alle styrerne i undersøkelsen min forteller om gode og tydelige rutiner for oppstartsamtaler med nye foreldre. I disse samtalene gis det informasjon både skriftlig og muntlig selv om hovedvekten av informasjon som gis er skriftlig. Den skriftlige informasjonen er stort sett på norsk. I forhold til oppstartssamtalene svarer alle styrerne at de tilbyr tolk hvis foreldrene ønsker. Barnehagene har som oftest rutiner på hva de går gjennom på oppstartssamtaler i form av utfylling av faste skjema og spørsmål de stiller.

S1: «Vi har oppstartssamtaler i forkant før de begynner i barnehagen, altså etter de har fått barnehageplass, og de foregår på norsk eller engelsk. Det er det språket vi er mest trygge i. Der vi må ha tolk, så bruker vi tolk. Det må vi ha i enkelte tilfeller. Vi har tilvenningsskriv, dokumenter, det ligger også på hjemmesida, kontrakter har vi da i tillegg til det som vi da har i samordna opptak med kommunen, vi har dagsrytme, rutiner, klær, utstyr, pedagogikk, helseskriv, vi har egentlig mange av de, og samtykkeerklæring ...»

I tillegg til oppstartssamtaler inviteres det til foreldremøter hvor det gis informasjon, og i disse møtene er det ikke like tydelige rutiner på å bestille tolker. På spørsmål om de bruker tolker på foreldremøter svarer S1:

«Nei, vi har ikke brukt det ... Vi var usikre på det ene, men det vi gjorde, vi gikk gjennom punktene, agendaen, for den var jo satt ... Så den gikk vi gjennom med foreldrene vet jeg... i forkant ... muntlig ... ikke med tolk, men med ekstra forklaring ... på engelsk.»

I barnehagen til S2 har de andre rutiner:

«Vi spør foreldrene, men noen ganger så sier foreldrene at de ikke trenger det, men hvis vi da synes at de trenger det likevel, så kan vi godt si at VI har behov for det, sånn noen ganger, men de fleste synes det er greit med tolk ...»

I forhold til det formelle samarbeidet i barnehagens samarbeidsutvalg oppga tre av fire barnehager at de hadde hatt minoritetsspråklige foreldre med i samarbeidsutvalget, men med litt blandet erfaring:

S1: «Jeg ser det at vi har hatt en forelder i samarbeidsutvalget, men som strevde med språket, men vi tok det jo på engelsk, men jeg merker samarbeidet da internt med de andre foresatte DET er ikke så lett, så vi fikk brynt oss litt det ene året ... (latter)»

S2: «Ja, det har jeg, og det er veldig spennende ... for da må vi ha tolk ... og det er jo viktig så er det LITT utfordrende ... at ikke vi kan kommunisere lettere ... Men det er jo en ressurs at de vil bidra selv om ikke de føler seg trygge nok i språket.»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av den formelle kontakten med barnehagen

Foreldrene bekrefter at det å få god og riktig praktisk informasjon er veldig viktig for dem både i forhold til klær, matboks og praktiske ting som skal skje. Noen av foreldrene er veldig fornøyd med informasjonen de får, mens andre opplever at det ikke er like lett å få tak i informasjonen som gis.

F3: «jeg er veldig fornøyd med barnehagen, de er veldig flinke til å gi informasjon og sånn ... de gir beskjed med en gang, og de er også veldig flinke til å skrive på ukeplan hvis det skjer noe.»

F2: «... og det var sånn oppstartsamtale, i oppstarten spurte de om hvorfor jeg hadde søkt der, hva vet du om barnehagen og sånne ting.»

Foreldrene hadde svært ulike erfaringer i forhold til om de ble tilbudt tolk i større møter.

F1: «Mannen min snakker flytende norsk, men ellers er alltid tolk eller flerspråklig fagarbeider med på møte for å forklare ting og sånn.»

F2: «Alt er på norsk og de har ikke noe tolk eller noe [...] De spør ikke om jeg trenger»

I forhold til strukturelle rammer for medvirkning og samarbeid, var det bare en av foreldrene i mine intervjuer som hadde hørt om barnehagens samarbeidsutvalg.

F4: «... jo, de har bestemt hvem som skal være ... foreldrerepresentanter ...»

Ingen av mine respondenter hadde noen gang sittet i samarbeidsutvalget.

Drøfting i forhold til hovedfunn: Formell kontakt

Alle barnehagene i undersøkelsen min hadde gode rutiner på å avholde oppstartsamtaler, og begge parter viser til at god informasjon er positivt for samarbeidet. Bakgrunnen for å ha oppstartsamtaler forstår jeg som en trygging av foreldre for å oppnå det som Bronfenbrenner, kaller «second order effects». Ved å trygge foreldrene, blir også barna trygge (Glaser, 2019; Thorbergesen, 2007).

Oppstartsamtalene som oftest blir en viktig kilde til å gi foreldre kunnskap som kan bidra til å utjevne kunnskapsforskjellene om barnehage mellom majoritet og minoritet slik Schultz (2012) beskriver. Gjennom kjennskap til barnehagen bygges det trygghet for foreldrene (Gjervan & Svolsbru, 2013; Aamodt, 2013b). Det å ha denne kunnskapen kan gi foreldre mulighet til å gjøre seg synlige og gjeldende, når de vet hvordan de kan samhandle med barnehagene og hva som forventes av dem i forhold til medvirkning og samarbeid (Aamodt, 2013; Aamodt, 2013b; Bergesen, 2017; Kofoed, 2013; Krogstad, 2016; Gjervan & Svolsbru, 2013). Funnene mine bekrefter at foreldrene setter pris på informasjonen som gis og opplever det som et grunnlag for samarbeid. God informasjon kan bidra til tillitsbygging og er en viktig faktor for å få til gode relasjoner og medvirkning (Grimen, 2009). Spørsmålet er om det fører til medvirkning eller om det stopper opp med at informasjonen gis slik det ser ut til å gjøre i mine funn (Glaser, 2019; Gotvassli et al., 2020).

Rutiner for å skaffe tolk til større møter varierer mellom de ulike barnehagene, og foreldrene opplever også i svært varierende grad å få tilbud om tolk. Funnene mine peker på at det er lav deltakelse av minoritetsspråklige foreldre i barnehagens samarbeidsutvalg, men det er ikke helt fraværende. Den ene barnehagen som har brukt tolk i samarbeidsutvalget gir

minoritetsforeldrene reell medvirkning på flere områder gjennom å få uttale seg om saker som tas opp i barnehagens samarbeidsutvalg. Igjen harmonerer funnene mine med teorien. Lindhart og Askeland (2016) og Morken (2012) spør seg om samarbeidsutvalg og foreldreråd gir minoritetsforeldre en reell mulighet til å delta og bidra til et reelt mangfold også i organer hvor viktige saker blir tatt opp, slik de har fått i barnehagen til S2. I følge S1 opplevdes det som en større utfordring i samarbeidsutvalget da det å ha møte på engelsk gjorde møtene vanskelige for alle deltakerne, og man kan regne med at muligheten til reell medvirkning her ble mindre.

Flere teoretikere peker på at foreldre må inviteres spesifikt inn og gis ekstra informasjon om medvirkning for å ha de like rettighetene som majoriteten (Gjervan et al., 2007; Kofoed, 2013). Barnehagene skal gjøre informasjon forståelig for foreldrene (Hauge, 2013; Hoffart & Majambere, 2013; Woll et al., 2020; Aamodt, 2013a). Det er av stor betydning at slik informasjon blir organisert slik at foreldre kan ta imot og forstå informasjonen som gis (Bakken & Solbue, 2016; Kofoed, 2013). Flere av foreldrene i undersøkelsen min opplever at de får forståelig informasjon når det er tolker tilgjengelig eller at de ansatte følger ekstra opp, men barnehagene i undersøkelsen min har ingen tydelig organisering og tilrettelegging av informasjon på flere språk eller bruk av tolk.

Strukturelle forskjeller kan skape forskjell i deltakelse og muligheter til medvirkning og samarbeid. Manglende rutiner for å skaffe til veie tolk, slik det var i noen av barnehagene jeg undersøkte, kan føre til både mindre forståelse og lavere motivasjon til å delta. Uten tolk blir ikke møtene like forståelige for minoritetsforeldrene og det kan oppstå en indirekte diskriminering ved at foreldrene med begrensede norskkferdigheter hverken forstår hva som tas opp i møtene eller får mulighet til å gi uttrykk for sine meninger i møtet med barnehagen (Berg, 2020b; Hauge, 2013; Hoffart & Majambere, 2013; Woll et al., 2020; Østby, 2020; Aamodt, 2013a).

Tilrettelegging med forståelig språk er en viktig måte å vise respekt på (Aamodt, 2013b). Samtidig er det viktig å ta hensyn til maktaspektet og det at den som har innkalt til et møte har mest makt allerede før møtet har begynt (Scollon & Scollon, 2001). I den forbindelse blir lett tilgjengelig tolk en faktor som kan være noe utjevne på maktskjevheten ved å gi foreldrene muligheten til å forstå det som blir sagt og også kunne gi nyanserte svar når de får bruke morsmålet sitt, slik både respondenter og informanter bekrefter.

5.3 Bruk av digitale verktøy

Digitale verktøy er blitt en stor del av hverdagen, og en viktig plattform for medvirkning og samarbeid mellom hjem og barnehage, men også her er det ulike erfaringer.

Styrene om barnehagens bruk av digitale verktøy i foreldrekontakten

Flertallet av styrene i undersøkelsen min fortalte at de la opp til at en stor del av kommunikasjonen med foreldre skulle foregå på digitale plattformer. Styrene var klar over at flere av minoritetsforeldrene slet med å få med seg informasjon fra nettet, men i flere av barnehagene hadde de rutiner for å følge opp ekstra, enten ved å hjelpe å logge inn og ta i bruk digitale verktøy, eller ved å bruke muntlig informasjon som supplement. På spørsmål om den digitale plattformen fungerer som kommunikasjonsplattform mot minoritetsforeldre svarer S3:

«... eh ... jeg tror det er som i det andre jeg har sagt, at det er ... det er nok variert hvor mye de får tak i.»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av bruk av digitale verktøy i kontakt med barnehagen

Tre av fire av mine respondenter har opplevd utfordringer med pålogging og med å få med seg det som ble informert om på barnehagens nettside. Foreldrene opplever det som til dels veldig utfordrende å forholde seg til nettinformasjonen. For en av respondentene har det skapt en kraftig negativ opplevelse som hun forteller fortsatt preger henne og samarbeidet.

F1: «De sier alltid at det kommer på nettsida, månedsplanen, men det er veldig vanskelig, jeg klarer ikke å finne den egentlig på nettsida når jeg går og prøver å finne den, så klarer jeg ikke det ... også, det har skjedd en gang, det var karneval ... også glemte jeg ... Eller jeg klarte ikke å finne det ut, og da jeg kom til barnehagen var mitt barn det eneste som ikke hadde kledd seg ut ... og jeg synes det var FORFERDELIG følelse hos meg og barnet, og fra den tida bestemte jeg meg ... jeg tar bilde på mobilen når jeg ser månedsplanen henger i barnehagen, da tar jeg bilde og har det på mobilen, og fra den tida begynte jeg å følge med, men da må jeg huske å ta bilde, hvis jeg ikke tar bilde, så glemmer jeg det ... Jeg finner den ikke på hjemmesida.»

Drøfting av hovedfunn: Bruk av digitale verktøy

Barnehagene ser ut til å vite om manglende digital kompetanse hos flere minoritetsforeldre. De har et arbeid for å støtte foreldres bruk av digitale kompetanse og bruke alternative informasjonskanaler, men de har ikke noe system for hvordan dette skal foregå. Barnehagene jeg har undersøkt har altså bare tilfeldig tilrettelegging av samarbeid i digitale kanaler til familier som sliter med den digitale kompetansen. Flere av foreldrene jeg har intervjuet opplever det som en krevende form for samarbeid, hvor ansvaret for å være ekstra engasjert for å skaffe seg informasjon ligger på dem.

Bønnhoff (2020) og Hauge (2013) beskriver i sin forskning hvordan barnehager legger stor vekt på informasjon via hjemmesider og e-post. De beskriver også at minoritetsspråklige foreldre ofte kommer til kort både på grunn av språk, tilganger og digitale ferdigheter. Dette kan forstås som ekskluderende kontaktformer som kan bygge opp strukturelle hindringer som igjen kan bidra til diskriminering ved at foreldre hindres i å delta (Foucault, 2018; Hauge, 2013; Aamodt & Hauge, 2013). Mine funn bekrefter at bruk av digitale verktøy i foreldresamarbeidet kan være en slik strukturell hindring som bidrar til indirekte diskriminering.

5.4 Kjennskap til barnehageloven og retten til trygt og godt barnehagemiljø

Som nevnt i kapittel 2.1.2 ble barnehageloven endret fra januar 2021. Endringen innebar en mye tydeligere rett for barna til et trygt og godt barnehagemiljø, og en tydelig plikt for ansatte til å melde fra og sette i gang tiltak dersom de ser at barna ikke har det bra eller får høre fra foreldrene at barna blir plaget eller mobbet i barnehagen. Barnehagen skal informere foreldre om denne paragrafen i lovverket, og foreldre skal gis gode muligheter til å si fra om barnet deres ikke har det bra. Kjennskapen til loven og til rettigheter og muligheter til å melde fra, er en svært sentral del av foreldrenes medvirkning.

Styrerne om informasjon til foreldre om retten til et trygt og godt barnehagemiljø

Kun en av styrerne jeg intervjuet hadde en struktur for å ta opp «trygt og godt barnehagemiljø» med tolker i felles foreldremøte eller på andre måter. De andre styrerne hadde ikke informert foreldrene spesielt om denne endringen, men planla å gjøre det etter hvert.

S2: «også på høsten så har vi et foreldremøte med tolker ... hvor vi forteller mer om barnehagen ... også det med ... da tar vi opp det med trygt og godt barnehagemiljø.»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av mottatt informasjon om retten til et trygt og godt barnehagemiljø

Ingen av foreldrene jeg intervjuet visste noe om endringen i barnehageloven eller at de hadde noen rettigheter som foreldre. Flere respondenter nevnte at det kan hende det har blitt opplyst på foreldremøter de ikke har vært på, eller at det nok kan ligge på nettsida som de ikke kommer inn på. Dette gjelder både de respondentene som er gode i norsk og de som er avhengige av tolk.

F2: «Det som vi vet om er våre PLIKTER ... men rettigheter, nei det har vi ikke fått noe informasjon om.»

F4: «.. hva som er vår rettighet, og det var det viktigste da jeg studerte barne- og ungdomsarbeid i 2018, da lærte jeg om hva er min plikt og hva er min rettighet...»

På videre spørsmål om hun har hørt noe om utvidelsen av barnehageloven som kom i 2021 og «mobbeparagrafen» med retten til trygt og godt barnehagemiljø, svarer F4 at hun aldri har hørt om dette.

Drøfting av hovedfunn: Kjennskap til barnehageloven og retten til trygt og godt barnehagemiljø

Funnene mine peker på at det innenfor arbeidet med trygt og godt barnehagemiljø legges lite til rette for medvirkning fra barnehagens side, og foreldrene har heller ikke noen forståelse av retten til å medvirke og samarbeide innenfor dette feltet. Bouakaz (2013) beskriver at minoritetsforeldre ofte har lite kjennskap til rettigheter og plikter og hvor de skal henvende seg når barna deres har det vanskelig, slik funnene mine bekrefter.

Selv om informasjon om hva man skal gjøre når foreldre opplever at et barn har det vanskelig skal ut til alle foreldre, er det kun en av foreldrene som har hørt om at man har rettigheter som foreldre, og det er via sin utdanning som barne- og ungdomsarbeider, ikke via barnehagen.

Dette indikerer at det kan være store svikt i oppfølgingen av barnehageloven med å ikke tilrettelegge for informasjon til foreldrene.

Manglende informasjon om barnehageloven og mobbeparagrafen kan være et eksempel på strukturell diskriminering av minoritetsforeldre i barnehagen, hvor diskrimineringen har sitt utspring fra Utdanningsdirektoratets informasjonssider. Slik jeg omtalte i kapittel 2.1.2 er det ikke lagt fram noen oversettelser av denne informasjonen. Dette er i større grad gjort for skole (Utdanningsdirektoratet, 2020a). Helt nye undersøkelser viser derimot at 46% av **alle** foreldre har svært dårlig eller dårlig kjennskap til mobbeparagrafen (Mejlbo, 2022), og dette kan forstås som at barnehagene har vært for dårlige til å informere om endringene i loven også på norsk, og ikke bare til minoritetsforeldre.

Barnehagene skal gi foreldre nødvendig innsikt i det som skjer og hvilke rettigheter de har. Foreldre skal også gis mulighet til å gi innspill på det barnet opplever i barnehagen (Glaser, 2019). Flertallet av både styrere og minoritetsforeldre bekrefter at dette ikke finner sted i de undersøkte barnehagene. En tilleggsutfordring spesielt i forhold til barnehagens «mobbeparagraf» kan for disse foreldrene være at de i tillegg til å ikke få nødvendig informasjon, ikke har kulturell bakgrunn som tilsier at det er lov å si fra om ting som ikke er bra i barnehage og skole (Bergersen, 2017; Bouakaz, 2013). Ut fra sine tidligere kulturelle erfaringer anser de barnehagens område for en arena der lærerne styrer, noe de har stor respekt for. Dette drøftes også i kapittel 5.8 om kommunikasjonsutfordringer.

5.5 Kultur mangfold

Hvordan innholdet i barnehagen ser ut, kan spille en viktig rolle i hvordan foreldre opplever at barnehagen tar hensyn til deres syn, og ønsker å inkludere mangfoldet de kan bidra med. Kultur mangfold eller kulturenfold både i forhold til det pedagogiske innholdet og det fysiske miljøet kan gi et signal om hvem som «naturlig» hører til i barnehagens rom og vil føle seg velkommen der og vil på denne måten påvirke medvirkning og samarbeid.

Styrerne om barnehagens tilrettelegging for kultur mangfold

Tilrettelegging og strukturer for å jobbe med kultur mangfold og foreldreinvolvering gjennom hele året er det ingen av barnehagene som har, men samtlige styrere har det inne i planer i

forbindelse med FN-dagen. En av barnehagene hadde det også som satsingsområde et år for fem år siden, men har ikke implementert det i videre drift. Noen styrere formidler også at ansatte synes det kan være slitsomt med mangfold, samtidig som flere forteller om mange positive erfaringer med foreldre som kommer inn og forteller om hjemlandet og bidrar med fortellinger og eventyr fra egen kultur. Styrene mener det er et viktig bidrag til mangfold i barnehagen.

S4: «Vi har hver sin dag fra disse ulike kulturene eller språkene. At vi snakker litt ekstra om dem ... Vi kan telle på det språket, vi skriver ut bilder; hva slags dyr lever det der ... hvordan ser flagget ut ... hvordan går de kledd? [...] vi har hatt mange foreldre som har ønsket, de har kommet med mat, de har vært med på samlingsstund, de har fortalt, vi ansatte har spurt litt ... for å få dem i gang ... Det har vært utrolig gøy, spennende og lærerikt.»

S1: «vi har hatt et sånt ... Prosjekt for 4-5 år siden ... som gikk over et år som het [mangfold som ressurs i barnehagen] og det var... ja... jeg tror egentlig vi bare kan betegne det som ja ... sånn stor suksess ...»

På spørsmål om hvordan kulturmangfold var synlig i barnehagens fysiske miljø fremhevet samtlige styrere at barnehagene har dokker i ulike farger, og to av barnehagene har også en bevisst bruk av flerspråklige bøker. Noen barnehager har også kart og flagg fra barnas hjemland synlig i det fysiske miljøet. Styrene uttaler at de skulle ønske de var mer bevisste med det med lekemateriell som kan representere flere av barnas hjemmemiljø, og ønsket i framtida og bruke foreldrene mer i forhold til dette også utover enkeltprosjekter.

S2 : «Lekemiljøet, ja ... hvis du tenker at vi har ulike dokker i ulike farger for eksempel hvis det er et ... ja så har vi jo det [...] typisk prosjekter og sånn, så har de gjerne lånt noe.. rekvisitter hjemmefra og sånn [...] Vi har jo bøker på ulike morsmål [...] Plakater med litt forskjellige språk og sånn ... men utover det så synes jeg det er LITE... som viser det.»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av kulturmangfold

En av respondentene mine var blitt spurt om å ha en samling i forbindelse med en høytidsmarkering, og hun fortalte at hun var veldig stolt, glad og takknemlig over at

barnehagen tok initiativ til at hun kunne bidra. De andre respondentene som ikke var blitt spurt om å bidra i slike arrangement uttrykker at de gjerne ville bidratt om de hadde blitt spurt. Minoritetsforeldrene jeg intervjuet gir generelt uttrykk for at de opplever mangel på positiv nysgjerrighet fra ansatte i forhold til kulturen de har. Alle foreldrene jeg snakket med setter ord på at de gjerne ønsker å bidra og fortelle, men at de trenger å bli spurt.

F4: «Det er barnehagen som bestemmer, men det var veldig koselig og det varmet mitt hjerte når de spurte meg angående [høytiden] ... så de har lyst ... de skal snakke om [høytiden og feiringen] og de har sagt at ... ja- de har invitert meg til en time hvor jeg har snakket om [høytiden] om hva vi gjør, og hvordan kler vi oss... så de har bedt om et bilde som de kan vise til barna i barnehagen.»

F3: «Vi vil gjerne at kontakten er der og at de tar initiativ til å spørre og snakke og bli mer nysgjerrige i foreldrene sin hverdag eller kultur ... at det får en plass i barnehagen, det er mitt ønske.»

Foreldrene i undersøkelsen min opplevde det aller meste i barnehagens fysiske miljø som ulikt deres hjemmemiljø, og ulikt barnehager de kjente til fra sine hjemland. Ingen av dem var blitt invitert inn til å drøfte barnehagens fysiske miljø. De oppga også at det var mye barnehagen kunne vært bedre på for å i større grad kunne speile nærmiljøet og menneskene der.

F1: «Skal jeg være helt ærlig ... i denne barnehagen føler jeg meg egentlig helt fremmed, det er ingen tegn eller ikke noe man kan se på at det er en flerkulturell plass, du ser ikke at det er velkommen til alle slags folk her ... selv om det er mange flerkulturelle og stort mangfold og mange flerkulturelle barn i denne barnehagen ... men jeg opplever ikke at det er en barnehage som er åpen for alle kulturer og alle verdier. Det må jeg bare si, jeg opplever det ikke sånn ... Det er egentlig ganske merkelig for de har en del ansatte som er flerkulturelle, men det er veldig usynlig ... Alle og alt er norsk slik jeg ser det.»

Drøfting av hovedfunn: Kulturmangfold

Funnene mine preges av at barnehagene i hovedsak tilrettelegger for medvirkning på egne premisser. Styrerne inviterer foreldre inn i store mangfoldsprosjekter tilbake i tid, eller i tilknytning til FN-dagen og lignende. Foreldrene uttrykker takknemlighet over å få lov til å bidra noe, samtidig som de selv uttrykker ønsker om å bidra mer til den totale barnehagehverdagen enn det de gjør i dag.

Funnene mine bekrefte av teorien som peker på at ulikhet er «tryggest» når majoriteten får lov til å bestemme når det er lov å være ulik (Bergersen, 2016). Minoriteten får på denne måten bare være en del av de delene av debattene som majoriteten bestemmer at de kan være en del av (Moseng, 2007). Ved at det er majoriteten som definerer innholdet i de kulturelle diskursene, og som lager definisjoner av hva som er riktig praksis, kan det ubevisst tilsløre maktskjevheter (Arnesen, 2017a; Berg, 2020a; Krogstad, 2016; Lindboe, 2008; Østby, 2020).

I god mening kan det oppstå en praksis hvor man ønsker å bygge broer ved å fokusere på mangfoldet innenfor like enheter som dans og mat og lignende (Bergersen, 2017). Kulturen tas i en slik sammenheng bare fram til festbruk, eller i de sammenhengene majoriteten ønsker å lære mer om deler av en kultur. I stedet for det flerkulturelle, kan vi på denne måten få en konstruksjon av ulikheter når majoriteten bestemmer hvor og når det er lov å være ulike og ikke (Becher & Fajersson, 2008; Morken, 2012; Valvatne & Özalp, 2008).

Det er derimot mulighet for ulike scenarier i barnehager med barn med ulike kulturbakgrunner. Det finnes flerkulturelle barnehager, men det finnes også norske barnehager hvor det går barn fra flerkulturelle familier (Bakken, 2016). For å kunne bygge broer og utvide perspektiver kan det derimot være viktig å søke flere forståelsesrammer og bifalle forskjeller i forhold til større deler av hverdagen (Hilmo et al., 2008; Vestel, 2007).

Styrerne sier de ønsker å bli bedre på å skape flerkulturelle rom og lekemiljø, og foreldrene savner at det er mer gjenkjennbart i de fysiske rommene. Dette harmonerer med det forskerne skriver; at grunnlaget for de fysiske omgivelsene i barnehagen har bakgrunn i majoritetens hjemmemiljø, og kan dermed bidra til å skape trivsel eller mistrivsel for ulike grupper (Bacher & Evenstad, 2012; Nordin-Hultman, 2004; Thorbergsen, 2007). Dette synes tydelig også i mine funn. Med bakgrunn i ulik opplevelse av omgivelser risikerer man å kommunisere

ting man ikke har tenkt på (Herlitz, 1992). Som F1 trekker fram ser hun ingen tegn i barnehagen sin på at hun er velkommen.

Ingen av foreldrene ser noe som er gjenkjennbart i barnehagens fysiske miljø, og de bekrefter at det kan skape en opplevelse av at deres syn og kultur ikke er viktig. De opplever at de heller ikke har en muligheter til å påvirke det fysiske miljøet i særlig stor grad. Dette harmonerer med Foucault i Nordin-Hultman (2004), som tar opp hvordan rom kan uttrykke mening. Dominerende diskurser preger rommene og sier noe om hvem de er for og hvem som er viktige i barnehagen (Høyland & Hansen, 2012; Seland, 2012). Autoritet og maktskjevhet kan bli formidlet gjennom det fysiske rommet, ved at det ikke er åpent for diskusjon og medvirkning (Nordin-Hultman, 2004). Barnehagene i undersøkelsen min sier at de ønsker å skape bedre rammer for medvirkning og samarbeid gjennom endringer i det fysiske miljøet, men innser at de ikke er gode nok (Gjervan et al., 2007; Nordin-Hultman, 2004; Thorbergsen, 2007).

5.6 Verdier i praksis

Styrenes og foreldrenes syn på hva som er de viktigste verdiene å videreformidle til barna vil påvirke hvordan det legges til rette for medvirkning og samarbeid og hvordan dette samarbeidet oppleves. Verdienes uttrykk i praksis, som for eksempel syn på læring og lek, og på bleieskift, er noe som trekkes fram av alle som betydningsfullt i samarbeidet.

Styrene om barnehagens verdier

Styrene snakker lite konkret om verdier i sine intervju, men tar opp at det med ulikt syn kan være utfordrende for tilrettelegging for god kommunikasjon og medvirkning, og at læringssynet kan være en av tingene som kan være utfordrende.

S2: «Det har vi opplevd flere ganger at vi ser annerledes på ting, og at det kan påvirke samarbeidet hvis ikke vi har en felles forståelse av hva vi mener om ting eller at vi har forståelse for hva DE tenker om det samme som ...»

S1: «De har et syn på læring som er noe annerledes i fra de sin kultur og til vår kultur ... og det å forklare ... hvorfor vi leker så mye, at vi lærer gjennom leken, den pedagogiske biten der ... den synes jeg ... den er vrien ... å forklare de.»

Samtlige styrere trekker også fram mannlige ansatte som skal skifte bleie på jenter som noe som kan oppleves utfordrende i møtet med foreldrene. En ting jeg merket meg i forhold til svarene var at styrerne hadde en tydelig holdning til at de prøver å være lydhøre i starten for at minoritetsforeldre skal føle seg trygge, også går det seg som regel til etter hvert at også mannlige ansatte kan skifte på jenter. Det ser ut til at de har en tydelig plan for hvordan de kan få foreldrene til å endre synspunkt.

S3: «... gjerne hvis de er nye og ikke kjenner oss ... så prøver vi å være fleksible etter foreldrenes ønsker, men etter hvert ... og vi prøver også å gi uttrykk for at ... hos oss så gjør alle alt, og det er det vi vil lande på, men at de må få tid til å bli litt kjent med oss og trygg på oss og på hvordan barnehage fungerer før vi kanskje er der.»

S4: «... vi har til noen sagt at vi skal gjøre så godt vi kan, men at ikke vi kan love det ... Men jeg tror også det er viktig at vi sier ifra om det ... for det er bare sånn vi har det her også tenker jeg ... at det må de nesten godta ... rett og slett.»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av medvirkning i forhold til verdier

Det er store sprik i funnene mine blant foreldre i forhold til om barnehagens og foreldrenes verdier ligner hverandre. En av foreldre respondentene savner sterkt å bli lyttet til. Hun opplever at det er lite dialog, og barnehagen forteller henne på en overbærende måte hvordan det er her i Norge, mens en annen virkelig føler seg tatt på alvor og trukket inn i forhold til sine verdier.

Ulikhet i læringssyn trekker flere av foreldrene fram. De fleste har fått et norskere syn på læring gjennom lek, men en opplever også at barna ikke lærer noe i barnehagen og ville gjerne hatt mere å si i forhold til barnehagens innhold og verdier.

F2: «For eksempel til jul markerer de veldig, de snakker om de verdiene som kristendommen har og sånne ting, men når det er [høytid], så er det ingen som snakker

om de verdiene i [min religion] ... jeg opplever at det er mye norsk og hva vi gjør her i Norge, hva norske verdier er og sånne ting ... det er lite snakk om de verdiene som vi har tro på.»

F4: «Ja, jeg føler at de støtter de verdiene som jeg har ... Det viktigste for meg er respekt. At han skal respektere lærer, at han skal respektere andre, kamerater i barnehagen, det viktigste med respekt og at han skal kose seg med både å lære og leke.»

F2: «Det som er ulikt er at det er mye frihet her, her er det norske verdier at barn får lov å utforske ting, prøve ting, men hos oss, vi har også frihet, men det er noen ganger mer begrenset og jeg vil veldig gjerne at de skal akseptere de begrensningene som jeg gir til mitt barn med ting han ikke skal gjøre.»

Alle foreldrene i undersøkelsen min har tatt opp med barnehagen at de ønsker at kun kvinnelige ansatte skifter på jenter. Foreldrene har en opplevelse at barnehagen strekker seg langt for å imøtekomme deres ønsker, noe de setter stor pris på. De forklarer også at de har forståelse for at det ikke alltid går å få det til.

En av foreldrene tar opp hvor godt det var å bli møtt da hun ga beskjed om at hun ikke ønsket at de skiftet bleie på barnet hennes i fellesarealer.

F4: «De har sagt; ja, det skal vi gjøre ... De spurte aldri om hvorfor det ... og nei vi skal ikke gjøre det ... De bare respekterte det, og det setter jeg stor pris på.»

Drøfting av hovedfunn: Verdier i praksis

Styrerne beskriver at ulikt syn på verdier kan være en utfordring. De ser på det som barnehagens oppgave å forklare minoritetsforeldrene hvordan det er her, og at dette iblant kan være utfordrende. Dette bekreftes av flere av foreldrenes opplevelser. I stor grad er det barnehagene som får vurdere hvilke verdier som gjelder

Ordene som brukes viser det gjeldende verdisynet (Berg, 2020a). Når ulikhet blir betraktet som feil og mangler (Lund, 2021) viser det tydelig at vurderingene våre ikke er verdinøytrale

(Gilliam & Gulløv, 2015). Kulturforskjeller har ofte blitt sett på som problemårsak (Eriksen, 2007a), slik også både noen styrere og foreldre bekrefter.

Refleksjon og kunnskap er nødvendig for å skape trygghet (Bergersen, 2017; Lindboe, 2008), og for å oppnå tryggheten er det viktig å snakke om ulikhet med respekt både mellom kolleger og mellom barnehage og foreldre (Lund, 2021). Det er viktig å stille med et åpent sinn, og ikke ha klare mål for hvor en skal komme i en samtale (Glaser, 2019). Både foreldre og barnehage opplever at det er barnehagen som bestemmer, og funnene mine viser at barnehagene gjør for lite av det forskning hevder at virker.

I tidligere forskning har man funnet at sosialarbeidere kan se på ulikheter i kulturer og verdier som en hindring for godt samarbeid, men at de ikke reflekterer over hvordan egne fordommer kan påvirke samarbeidet. Ved å vedkjenne seg fordommer man har, kan man lettere skape en trygg relasjon (Gullestad, 2001; Østby, 2020). Funnene mine viser at i flere av de undersøkte barnehagene var det et opplevd skille mellom «oss» og «de andre», og lite refleksjon fra styrerne om de kan ha en ekskluderende praksis.

Det kan se ut som den grunnleggende forståelsen for viktigheten bleieskiftet har for foreldre ikke er til stede hos flertallet av styrerne, men at det imøtekommes fordi man regner med at foreldrene vil endre synspunkt etter hvert. Slik jeg ser det, legges det ikke til rette for medvirkning og samarbeid mot en eventuell endring av barnehagens praksis, men et samarbeid for å skape trygghet for så å få foreldrene til å se annerledes på saken.

Herlitz (1992) og de Haan (2011) trekker fram hvor lett det kan være å bruke egne referanserammer for å forstå. Ved brudd på «regler» prøver vi å få de andre til å komme til vår forståelse. Dypedahl og Bøhn (2017) peker på at det er viktig med forståelse av atferd og betydningen av handlinger, noe Bergersen (2017) også tar opp. I forhold til saken med bleieskift trenger det ikke bare å være utrygghet som ligger i bunn. Det kan også være en tro på at det bringer ulykke over hele jentas framtid. I dette tilfellet er det viktig med dialog, og ikke bare se ting gjennom egne «briller».

Likevel ser verdien om likhet og likebehandling ut til å være en så viktig verdi at vi legitimerer bruk av makten uten å reflektere noe spesielt over det (Lindhart & Askeland, 2016; Lund, 2021; Rugkåsa, 2008; Vike, 1997). I møte med ukjente mønstre som i dette

tilfellet, at menn ikke kan skifte bleie på jenter, eller at bleier skal skiftes i enerom, er det majoriteten som sitter med makten. Den «gode og riktige» praksisen blir vurdert utfra majoriteten, og praksis minoritetsforeldre har med seg blir sett på som annerledes, rart og ikke gyldig i «våre» barnehager (Eriksen & Sajjad, 2020; Rugkåsa, 2008; Woon, 1992).

For å få oppleve medvirkning bør foreldrene møtes med det Glaser (2019) beskriver som ekte relasjonskompetanse. Det handler om å kommunisere reelt om hva som er mulig og hva som er umulig, og at begrepene kun brukes når det reelt er mulig eller umulig. Slik jeg ser det i forhold til bleieskiftet åpnes det for en dialog, men i flertallet av tilfellene lytter styrerne med et klart fokus av hvor man skal ende dialogen, helt motsatt av det Glaser (2019) beskriver når hun skriver om hvordan medvirkning må finne sted uten at man har fastlagt hva dialogens resultat skal bli.

Til tross for at styrerne setter ord på at det er en midlertidig ordning at de ordner det slik at kvinner skifter bleie på jenter, opplever foreldre at de blir tatt på alvor når de melder om sin bekymring for at menn skal skifte. De opplever at de har medvirkning på bleieskiftesituasjonen for sine barn, og at barnehagene tar hensyn til det de spør om. De opplever en respektfull dialog om ulikheten slik Lund (2021) beskriver.

5.7 Kommunikasjonsutfordringer

Både foreldre og styrere opplever at det iblant kan være utfordringer i kommunikasjonen mellom dem, og at det kan gå utover tilliten i samarbeidet.

Styrerne om kommunikasjonsutfordringer med minoritetsforeldre

Styrerne forteller at det med jevne mellomrom kommer opp vanskelige saker hvor minoritetsforeldre tar kontakt med dem. Foreldrene kan da fortelle at de er blitt møtt på en måte som fører til at de ikke opplever tillit til barnehagen. Styrernes beskrivelser viser at barnehagen opplever at de strekker seg langt for å få til en god dialog, og at de ser utrygghet som en viktig faktor for at ting blir vanskelig. Barnehagene ønsker å legge til rette for opplevd trygghet, og ser på det som løsningen for å bygge tillit gjennom hyppige møtepunkt.

S3: «Det har vært noen ting opp igjennom ... og noe på bakgrunn kanskje av utrygghet og sånn, men jeg opplever at vi alltid har fått ... har kommet oss videre ...

liksom ... ja ... at ... jeg har ikke opplevd at liksom noen kjenner at dette er så vanskelig at vi vil slutte eller noe sånn.»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av kommunikasjonsutfordringer

Foreldrene beskriver opplevelser av at det iblant er liten interesse og respekt for deres synspunkt hvis det ikke harmonerer med barnehagens eksisterende praksis. Samtlige forteller at det for det meste er barnehagen som informerer om hvordan det skal være. F2 forteller om ubehagelige opplevelser i form av krenkende ord når hun ga uttrykk for sine ønsker for hvor lenge barnet skulle være i barnehagen.

F2: «Det var veldig, veldig utfordrende og i tillegg begynte jeg å få press ... eller mange ganger kom det spørsmål om ... Men hvorfor henter du han tidlig, hvorfor? ... Hun som snakket morsmålet sa til meg: Det er viktig at han kommer til barnehagen, og det er viktig at han blir lange dager her i barnehagen ... du kan ikke hente han tidlig [...] sa at jeg kanskje kom til å bli anmeldt til barnevernet, de vil sende en bekymringsmelding ... jeg må bare gi opp, jeg skal ikke mase mer ... men ellers, hvis du spør helt direkte hvordan det er følelsesmessig ... jeg har det ikke bra, og jeg føler ikke at samarbeidet eller kontakten er grei.»

Drøfting av hovedfunn: Kommunikasjonsutfordringer

Styrerne i undersøkelsen min opplever at de strekker seg langt for å legge til rette for et godt samarbeid med minoritetsforeldre og invitere dem til å medvirke. De ønsker å komme den andre i møte, få dem til å føle seg bra og få til et godt samarbeid slik Løgstrup (2010) beskriver. Styrerne vektlegger et ønske om at møtene skal gjennomføres av likeverdighet og respekt for foreldrene slik forskning beskriver er viktig for god kommunikasjon (Bakken, 2016; Glaser, 2019; Gotvassli et al., 2020; Hoffart & Majambere, 2013). De ønsker å fremstå med kultursensitivitet i menneskemøtene i barnehagen (Bakken, 2016; Berg, 2020b; Bergersen, 2017; Østby, 2020). Likevel ser det ikke ut til at de gode møtene alltid skjer, noe F2 sier mye om.

I opplevelsen F2 forteller om, påførte barnehagen henne både tap av ansikt og tok fra henne retten til å definere det beste for sitt barn. Hun ble fratatt ansvaret og umyndiggjort, slik

Bøyesen (2013) beskriver, og denne opplevelsen av å ikke bli møtt og ikke bli hørt påvirker mulighetene hennes til samarbeid i svært stor grad. En ekstra belastning for henne kan være hvordan det i kulturen fra hennes hjemland ser på det å tape ansikt som noe svært alvorlig (Bergersen, 2017; Aase, 2007).

For å få til den likeverdige relasjonen er det viktig å se foreldre som medmennesker og behandle dem som individ, ikke som representant for sin gruppe (Draugsvoll, 2022; Glaser, 2019) Respekt fører til trygghet (Hoffart & Majambere, 2013), og for en god dialog er empati, ærlighet, vennlighet og tilgjengelighet universelle verdier som foreldre forstår og setter pris på uavhengig av språk og kultur (Chand & Thoburn, 2005 i Rugkåsa, 2008). Hvis foreldre opplever at barnehagen bryr seg er det mye større toleranse for misforståelser (Gjervan & Svolsbru, 2013). Dette trekkes fram av styrerne i undersøkelsen min som en ønsket måte å være på.

Foreldre som opplever lite lydhørhet og mulighet til å si noe om egne meninger og verdier kan bli presset inn i en norsk forståelsesramme, og kan bli stille i stedet for å si sin mening (Bergersen, 2017; Bouakaz, 2013; Engelstad, 1999; Laere & Vandebroek, 2017; Sørheim, 1997). Slik jeg forstår det er det dette F2 beskriver med at hun har gitt opp, men inni seg føler hun ikke at samarbeidet eller kontakten er grei.

I de tilfellene barnehagen ikke klarer å skape den gode dialogen, kan det oppleves at foreldre kan bli ekstra tradisjonelle i møte med noe fremmed (Haan, 2011; Qureshi, 2008; Østby, 2020), og slik kan man komme inn i en ond sirkel i forhold til medvirkning og samarbeid.

5.8 Flerspråklige ansatte som brobyggere

Flere av barnehagene i Kristiansand har flerspråklige som fast ansatte eller i kortere eller lengre engasjement fra «Styrketjenesten for språk og mangfold». Dette har en effekt på medvirkning og samarbeid mellom foreldre og barnehage mener både styrere og minoritetsforeldre.

Styrerne om flerspråklige ansatte som brobyggere

Styrerne trekker fram flerspråklige ansatte med felles morsmål med minoritetsforeldrene som en avgjørende faktor for å få til et godt foreldresamarbeid, særlig i forhold til foreldre med lite

norsk språk. Disse ansatte gjør det lettere å ta opp ting og sikre en gjensidig forståelse, mener styrene.

S4: «Tospråklig fagarbeider selvfølgelig, som kan være der HELE året, det er det beste, men oppstartsmidler [flerspråklige ansatte i en kort periode] også har veldig mye å si i starten for mange av disse familiene og for barna ... Det gjør foreldresamarbeidet mye lettere, at de kommer inn der og kan snakke litt sammen og forklare litt av hvordan vi har det i barnehagen.»

Minoritetsforeldrenes opplevelser med flerspråklige ansatte som brobyggere

Foreldre forteller om svært gode erfaringer i de barnehagene som har faste flerspråklige ansatte eller har ressurser fra Styrketjenesten i kortere eller lengre perioder. To av fire respondenter hadde erfaringer med dette fra barnet som gikk i barnehagen på intervjutidspunktet, men de hadde også opplevd å ha barn i barnehage uten flerspråklig støtte tidligere. Dette hadde de opplevd som vanskelig.

F3: «Ja, det betyr egentlig veldig mye, nå opplever jeg ofte at det er mange som sier samme setning på norsk, men jeg kan bli litt i tvil ... hva mener hun ... hva er intensjonen bak det ordet, men når noen sier det på morsmålet mitt, og sier at de mener sånn og sånn, da blir det mye lettere for meg å forstå, for på norsk, i en setning med mange forskjellige ord kan alle ordene ha forskjellig betydning, det er vanskelig å vite hva de mener, så da kan det ofte bli litt rotete i tankene mine, på morsmålet er det mye lettere å forstå.»

F1: «Det var ingen som tok meg i hånda og forklarte at det skjer sånn og sånn i barnehagen ... Jeg tenker på de nye foreldrene som kommer nå og ikke får noen forklaring som de kan forstå ... Det er vondt å tenke på det.»

Drøfting av hovedfunn: Flerspråklige ansatte som brobyggere

Det å ha flerspråklige ansatte som brobyggere presiserer både foreldre og styrere at har stor verdi for at foreldrene skal kunne medvirke og ha innflytelse. Begge parter erfarer at det blir lettere å ta opp ting, og lettere å rydde opp i eventuelle misforståelser. De flerspråklige ansatte er en svært viktig faktor for å sikre reell opplevelse av medvirkning fra foreldrene, og også

lære barnehagens ansatte om sin og minoritetsfamiliens språkbakgrunn og kulturbakgrunn, og dermed skape en bredere felles plattform mellom hjem og barnehage.

Satsning på flerspråklige ansatte er et strukturelt grep i noen av barnehagene for å skape forståelse, og dette er et grep som gir tillit mellom barnehage og foreldre. Det blir lettere å skape sammenheng, tillit og respekt. De er en viktig faktor for å skape en likeverdig dialog, og med kjennskap til både egen kultur og norske barnehager bidrar de også som brobyggere i forhold til tolkning av symboler og kontekst (Bergersen, 2016; Gjervan et al., 2007; Scollon & Scollon, 2001).

Hvis man opplever systematisk fravær av tegn på at en er velkommen, kan det oppleves som ringeakt og manglende respekt (Bergersen, 2017; Høgmo, 2002). De flerspråklige ansatte kan bidra med kunnskap om hvordan man kan vise foreldrene at de er velkommen, og kan bidra til at barnehagen får mer kunnskap, og dermed formidler mindre skepsis (Dypedahl & Bøhn, 2017). F1 formidler tydelig gode erfaringer fra tidligere om å «bli tatt i hånda og forklart», og hun synes synd på de som ikke får denne støtten.

Scollon & Scollon (2001) og Herlitz (1992) tar opp at både for ansatte og minoritetsforeldre kan det være vanskelig å uttrykke seg direkte nok, eller forstå på hvilken måte ting skal tas opp. Her har flerspråklige ansatte gjennom sin brobyggerfunksjon en viktig rolle som kan føre til mindre strukturelle hinder for medvirkning og samarbeid (Bergersen, 2017; Hauge, 2013; Hoffart & Majambere, 2013; Aamodt, 2013a, 2013b; Aamodt & Hauge, 2013).

Funnene mine i begge grupper bekrefter at de flerspråklige ansatte har en avgjørende rolle for medvirkning, samarbeid og gjensidig forståelse mellom minoritetsforeldre og barnehage.

5.9 Bidrag fra foreldre

Synet på minoritetsforeldre og deres bidrag til å utvikle barnehagen er en viktig bakgrunn for å forstå både hvordan barnehagene legger til rette for medvirkning og samarbeid, men også hvordan foreldre opplever det.

Styrene om barnehagens tilrettelegging for bidrag fra foreldre

Siste spørsmål til styrene var om hvilke måter ressursene hos minoritetsforeldrene ble brukt til å utvikle barnehagen. På dette svarer alle styrene at foreldrene blir invitert inn til å bidra i

forbindelse med FN-dagen, og lage mat og eventuelt fortelle om eget land. To av styrerne har en helt klar visjon på at det å involvere foreldre mer er noe de sterkt ønsker å utvikle barnehagen på, men foreløpig ikke har klart å gjøre på en god måte.

Barnehagene opplever likevel at de må lære foreldrene ting de ikke kan, og de sier lite om medvirkning på generelt grunnlag. I alle intervjuene uttaler styrerne seg i størst grad om hva de ville ha foreldres innspill på, og at de har ganske tydelige forventninger i forhold til akkurat hva foreldrene skal bidra med.

S1: «og hvis vi sier det ... at her er det forventa at dere må bidra ekstra på språket, ja så gjør de det ... men hvis ikke vi forteller de det, da så kan de jo ikke det ...»

S2: «vi har det iallfall på agendaen vår ... altså ... vi er jo ikke gode nok på det ... så vi ønsker jo å bli bedre på det ... bruke ressurser ...»

Minoritetsforeldrenes opplevelse av å få bidra til utvikling av barnehagen

Minoritetsforeldrene i undersøkelsen min opplever at de har lite å si i forhold til utvikling av barnehagen. Foreldre som har hatt barna sine lenge i barnehagen opplever at selv om de blir bedre kjent, endrer ikke barnehagen seg.

F 1: «Men jeg må bare si at det er STOR forskjell på 2013-14 og nå. Da mitt første barn begynte i barnehage, kunne jeg ingenting, jeg hadde ikke norsk språk, jeg hadde ikke system og regler og sånn ... jeg hadde ikke fått noe riktig informasjon om barnehage og sånne ting ... og da var det mye utfordringer med den eldste som gikk her i barnehagen, men nå føler jeg det er mye lettere ... jeg blir kjent, det er lettere å ta opp saker, jeg er kjent med systemet i barnehagen, det går mye lettere nå ... men den eldste var det mye mer utfordrende.»

På oppfølgingsspørsmål om det var henne eller barnehagen som hadde forandret seg, fikk jeg følgende tilbakemelding:

F1: «Barnehagen har IKKE forandret seg ... De har sine ting, de kjører på sine ting og ikke noe forandring.»

På siste spørsmål om hvordan de kan bidra til å utvikle barnehagen, svarer to av foreldrene:

F2: «Det er veldig vanskelig, jeg klarer ikke samle tankene, for det er et veldig vanskelig spørsmål, for jeg har ALDRI tenkt at jeg kan bidra og at barnehagen kan høre på min stemme eller mitt syn ... for det som jeg har lært og det som jeg har opplevd og det som jeg kjenner til er at det som jeg får fra barnehage eller uansett ... barnehage eller skole, det er det som er lov eller regler og du må bare akseptere ... og ikke si mer enn det ...»

F3: «Det er litt sånn urettferdig i behandlingen av foreldrene og med barn også. Det er ikke alle barnehager som behandler folk eller foreldre og barn likt. Det er litt ... jeg vil ikke si diskriminering, men det er litt forskjellig behandling ... ikke alle barnehager, det vil jeg understreke, men jeg vil veldig gjerne at alle skal behandles likt, om de er nyankomne til Norge, om de er norske, om de har forskjellig bakgrunn ... og jeg vil veldig gjerne legge vekt på ordet SAMARBEID ... at de ansatte TAR kontakt med foreldrene, at de spør foreldrene ...»

Drøfting av hovedfunn: Bidrag fra foreldre

Flertallet av styrerne jeg intervjuet har en helt tydelig forventning om hvordan og på hvilke måter foreldrene skal medvirke og samarbeide. Foreldrene har aldri visst om rettigheten de har til å medvirke og bidra til å utvikle barnehagen. Noen av dem legger til at de heller ikke opplever likebehandling med majoritetsforeldre. Funnene mine viser på denne måten at det er et stykke igjen før barnehagene er der internasjonale, nasjonale og lokale føringer som er beskrevet i kapittel 2 sier at de skal være i forhold til medvirkning og samarbeid med minoritetsforeldre.

I Kristiansand kommunes rammeverk for kvalitet og mestring kommer det tydelig fram at barnehageansatte må gå inn i samtaler med foreldre med et åpent sinn, noe som også bekreftes av teoretikere (Bouakaz, 2013; Glaser, 2019). I forhold til mine funn er det derimot tydelig at foreldrene opplever en nedgradering av egen kompetanse i flere av sine møter med barnehagen. Slik det er nå, forstår jeg det derimot som at foreldrene tilpasser seg og blir assimilert av frykt for å bli isolert fra fellesskapet i stedet for å oppleve medvirkning og samarbeid slik Laere og Vandenbroeck (2017) beskriver. Tanken om barnehagen som

utjevning av sosiale ulikheter slik Børhaug et al.(2015) og Korsvold (2011) trekker fram, fordrer at barnehager involverer minoritetsforeldrene mer. Ved at foreldre opplever å falle utenfor felleskapet er det også større sannsynlighet for at barna opplever utenforskap. Dette er tankevekkende fordi vi har kunnskap om at det kreves ekstra god inkludering i barnehagen i områdene hvor det er flest sosiale problemer (Berg & Ask, 2020; Fuglerud, 2001; Lien, 1997; Rugkåsa, 2008). Medvirkning og samarbeid er en viktig måte å inkludere hverandre på, og ved å se på foreldrene som de ressursene de er for sine barn, kan man videreutvikle barnehagen. I motsatt fall kan man stå i fare for å skape foreldre som er avhengig av et hjelpesystem for å mestre foreldrerollen (Eriksen & Sajjad, 2020; Sørheim, 1997).

Barnehageansattes syn på den norske barnehagen blir lett den dominerende diskursen, og det at minoritetsforeldre opplever seg som «dem» (Said i Thorbjørnsrud, 2001) finner jeg også i mine funn. Dominerende diskurser er ikke selvfølgelige for alle (Becher & Fajersson, 2008). Det er for foreldrene lite oversikt over hvem som har definisjonsmakt og hvordan denne oppstår. Det bare «er sånn» (Qureshi, 2008), og foreldrene også i min undersøkelse opplever at det er barnehagen som bestemmer, og at de som foreldre må delta i det barnehagen bestemmer.

Foreldrene i undersøkelsen min erfarer at de har lite mulighet til medvirkning, og at stemmen deres i liten grad blir hørt. I motsetning til medvirkning oppleves ofte usynliggjøring, og de opplever heller ikke likeverd (Bakken, 2016; Bergersen, 2017; Gjervan et al., 2007; Glaser, 2019; Gotvassli et al., 2020; Hauge, 2013). Det er et viktig spørsmål å stille seg om man har rom for forskjellighet og medvirkning. Medvirkning kan være gjennomført uten å ordsettes og ordsettes uten å gjennomføres (Arnesen, 2017a). I stor grad synes det som at funnene mine viser at medvirkning i barnehagene jeg har undersøkt er ordsatt uten å være gjennomført i praksis slik Arnesen beskriver.

Kulturelt kompetent arbeid krever håndtering av maktrelasjonen (Rugkåsa et al., 2017). Minoriteten kan ofte oppleve seg vurdert av majoriteten og opplever også at majoriteten bestemmer når de skal få bidra og ikke (Hoffart & Majambere, 2013; Weele & Fiecko, 2020). Det at profesjonen har makt til klassifisering og innlemming, men også makt til utestengelse, er et stort ansvar barnehagene må ta på alvor (Arnesen, 2017b; Bergersen, 2017; Lindboe,

2008; Otterstad, 2008b; Østby, 2020). I forhold til funnene jeg har gjort, ser det ut til at barnehagene i min undersøkelse har lite bevissthet om maktrelasjonen og hvordan de håndterer denne. Foreldrenes svar bekrefter dette, med at flertallet av dem mange ganger har følt seg lite inkludert.

5.10 Oppsummering av hovedfunn

Hovedfunnene i undersøkelsen min kan kort beskrives i følgende tabell:

Hovedfunn	Styrere	Minoritetsforeldre
Forventninger fra barnehagen	Begge grupper bekrefter at det fokuseres på praktiske anliggender og tydeliggjøring av foreldrerollen, og ikke forventninger til reell medvirkning.	
Uformell og formell kontakt	Tydelige forventninger til ansatte om god uformell kontakt. Formidling av informasjon. Varierende rutiner for bruk av tolk.	Opplever varierende kvalitet i relasjoner. Varierende tilgang til tolk eller flerspråklige ansatte i formelle møtepunkt.
Bruk av digitale verktøy	Bruker i stor grad digitale verktøy i foreldrekontakten.	Flertallet opplever det krevende å samhandle med barnehagen digitalt.
Kjennskap til barnehageloven og retten til et trygt og godt barnehagemiljø	Kun en av styrerne forteller at de har rutiner for å informere foreldre om dette.	Ingen av foreldrene har fått informasjon om loven eller kjenner hvor de skal melde fra hvis barnet blir krenket i barnehagen.

Kulturmangfold	Styrere definerer når kulturmangfold skal skje, både i forhold til pedagogisk innhold og fysisk miljø.	Foreldre opplever i liten grad å bli spurt om å bidra til å skape mangfold i barnehagen.
Verdier i praksis	Tydelig skille mellom «oss» og «dem». Møter foreldre med mål om at de skal få et mer «norsk» syn etter hvert.	Foreldre opplever i sterkt varierende grad å bli møtt på det som er viktig for dem i forhold til sitt barn.
Kommunikasjonsutfordringer	Gode møteplasser og nok tid kan løse kommunikasjonsutfordringer som oppstår.	Bekrefter styrernes utsagn, men flere har opplevd å ikke bli møtt som likeverdige, noe som gir utfordringer for kommunikasjon.
Flerspråklige ansatte som brobyggere	Begge grupper opplever flerspråklige ansatte med foreldres morsmål som en stor ressurs og en avgjørende faktor for å få til godt samarbeid og medvirkning.	
Bidrag fra foreldre	Inviterer inn til medvirkning i forhold til prosjekt der man i stor grad har bestemt utfallet av dialogen.	Foreldre opplever i liten grad å bli spurt om å bidra, men har et sterkt ønske om å få lov.

6 Oppsummering og veien videre

Mine funn viser det jeg ser på som et tydelig bilde: Styrerne opplever at de tilrettelegger og ønsker å ha et mangfold. Likevel forstår jeg det slik gjennom mine funn at styrerne helst ser at mangfoldet skal være innenfor de rammene barnehagen bestemmer, som for eksempel i ekstra, flerkulturelle satsinger. Barnehagene legger i varierende grad til rette for bruk av tolk i møter, og det gis lite oversatt informasjon, noe som det også er mangel på fra nasjonalt nivå. Det kreves ekstra tid og fokus for å legge til rette for et godt og tillitsfullt samarbeid, og hvis man ikke har strukturert slik at man får denne tida, kan ansatte føle det som en belastning både med formell og uformell kontakt med minoritetsforeldre. I flere av intervjuene kommer det fram en undertone av at «de» må lære av «oss», og at disse begrepene kan være et tegn på maktskjevheter barnehagene ikke har reflektert over.

Minoritetsforeldrene i undersøkelsen opplever i stor grad å få være med på barnehagens premisser når barnehagen ønsker. Barnehagen spør derimot lite etter deres synspunkt og kompetanse, bortsett fra når det gjelder enkeltoppgaver knyttet til deres egen kultur. Noen foreldre opplever å bli forskjellsbehandlet i uformell kontakt og lite tilrettelagt for i formell kontakt, mens andre opplever kontakten som god og likeverdig. Der minoritetsforeldrene har ulikt syn fra barnehagen, kan de oppleve at barnehagene ønsker å «lære» dem sitt syn i stedet for å lytte og finne ut av ting i fellesskap. Noen opplever at barnehagen ikke tar seg tid til å bli kjent med dem og hva som er viktig for dem, mens andre opplever en god dialog i forhold til både hverdag og verdier. Alle minoritetsforeldrene i undersøkelsen min ønsker å bli spurt om å medvirke i større grad enn i dag, og dersom de blir spurt, vil de veldig gjerne være med å bidra til å videreutvikle barnehagen.

6.1 Praktiske implikasjoner

Gitt mine funn, kan flere grep gjøres for å få til mer og bedre medvirkning og samarbeid mellom minoritetsforeldre og barnehage på flere nivå. Med bakgrunn i respondenters og informanternes svar og tidligere forskning, vil jeg komme med følgende råd:

Til Utdanningsdirektoratet:

- Sørge for at informasjon om retten til et trygt og godt barnehagemiljø er lett tilgjengelig og oversatt til flere språk slik at barnehagen kan bruke dette i samarbeidet med foreldre.

Til Kristiansand kommune:

- Sørge for at informasjon blir oversatt og gjort tilgjengelig slik at foreldre får nødvendig informasjon om retter og plikter de har som barnehageforeldre, og om mulighet for deltakelse i for eksempel samarbeidsutvalg.
- Legge til rette for bedre rekruttering av flere flerspråklige ansatte i alle kommunens barnehager gjennom økte midler, både via styrketjenesten og til den enkelte barnehage. Gjennom dette legge til rette for strukturer slik at ansatte kan bruke ekstra tid på relasjonsbygging med minoritetsforeldre ved behov.
- Velge nettløsninger som kan brukes på ulike morsmål, eventuelt ha foreldrekurs på ulike morsmål i bruk av de digitale plattformene barnehagene bruker til kommunikasjon.
- Sørge for at barnehagene skaper en tydelig rutine for å informere om retten til et trygt og godt barnehagemiljø både i foreldremøter og samtaler.
- Bruke «Rammeverket for kvalitet og mestring» til å drive et enda mer strukturert holdningsarbeid ved å legge til punkter som kan skape refleksjoner hos alle ansatte om maktskjevheter og hva en bør ha ekstra fokus på for å få til medvirkning og likeverd i møte med minoritetsforeldre.

Til barnehagestyrene:

- Invitere foreldre inn som medvirkende aktører i forhold til hvordan mangfoldet kan bli synlig i barnehagens hverdag og bidrag til et mer mangfoldig fysisk lekemiljø.
- Ha tydelige rutiner for bestilling av tolk til både oppstartssamtaler, større møter og samarbeidsutvalg.
- Sørge for at viktige beskjeder gis muntlig eller på papir i tillegg til det digitale dersom det er behov.
- Ansette barnehagelærere og fagarbeidere med ulik språk- og kulturbakgrunn som kan være en ekstra ressurs i møte med minoritetsfamilier.
- Bruke «Rammeverket for kvalitet og mestring» aktivt som refleksjonsverktøy i forhold til foreldresamarbeidet

Til øvrige ansatte i barnehager:

- Lage planer som gir rom for å bruke ekstra tid i foreldresamarbeidet ved behov, og ha forståelse for at foreldresamarbeid med minoritetsforeldre kan kreve ekstra tid og ressurser.
- Ha en bevissthet rundt egen kommunikasjon, både verbal og non-verbal, og våge å invitere foreldre til dialog om viktige verdier uten å gi inntrykk av at de selv sitter på fasiten. Bruke «Rammeverket for kvalitet og mestring» og verdiene derfra som utgangspunkt.
- Være positivt nysgjerrige på minoritetsfamiliene og deres bakgrunn, og finne tid og rom til å bli kjent med hverandre og hverandres verdier og gjennom dette skape trygg kommunikasjon.
- Være åpen for at barnehagens tradisjonelle måte er en av flere mulige måter å gjøre ting på, og at man ved hjelp av tett samarbeid med foreldre kan videreutvikle egen praksis med plass til ulike kulturuttrykk i hverdagen.

Til minoritetsforeldre:

- Være positivt nysgjerrig på barnehagen og dens innhold og tørre å stille spørsmål om det som er uklart.
- Delta på foreldremøter og melde seg til å være med i samarbeidsutvalg.
- Være åpne om egne verdier og si noe om bakgrunnen for ting som er spesielt viktige at barnehagen tar hensyn til i møtet med dere som familie.
- Bruke tid på å sette seg inn i barnehagens digitale kommunikasjonsplattform.

6.2 Teoretiske implikasjoner

Larsen og Slåttens modell er en modell som er laget for å belyse barnehagen som organisasjon, og var en nyttig modell for å kunne se nærmere på samarbeid og medvirkning med minoritetsforeldre fra ulike perspektiver. Ved å bruke en modell spesifikt utviklet for barnehage, passet den godt som ramme for presentasjon av teori.

Noen deler av modellen ble viet mindre oppmerksomhet, men jeg opplevde den likevel som svært nyttig for å få fram den komplekse helheten en barnehage er. Jeg tenker at denne modellen kan brukes som ramme også for å belyse andre tema og problemstillinger i

barnehagen. Uten bruk av modellen, tror jeg det ville blitt et smalere teorigrunnlag med færre perspektiv.

Flere av teoriene jeg har brukt, er ikke knyttet direkte til barnehagekonteksten, men til maktforhold mellom majoritet og minoritet. Jeg har også brukt mer generelle teorier knyttet til kulturer og verdisyn. Jeg opplever likevel at disse teoriene, sammen med mer direkte teorier knyttet til barnehage, belyser problemstillingene mine på en god måte.

Fordi dette er en liten kvalitativ undersøkelse, kunne det vært interessant å utvide studien. En kvantitativ undersøkelse kunne egnet seg for å undersøke nærmere et eller to av funnene. Samtidig kunne det skapt utfordringer å få inn nok svar i en kvantitativ studie rettet direkte mot minoritetsforeldre dersom ikke studien ble oversatt til foreldres morsmål. I en slik studie måtte også begrepsinnholdet vært ekstra forklart fordi en oversettelse av ord ikke alltid er nok.

En annen, og kanskje bedre løsning for videre forskning kan være å prøve ut tilsvarende undersøkelse i en eller flere andre kommuner, eller ved andre barnehager i Kristiansand kommune på et annet tidspunkt, og se om funnene vil sammenfalle. Ved sammenfallende funn i en tilsvarende undersøkelse gjort et annet sted eller på et annet tidspunkt vil man kunne ha større muligheter til å generalisere. Med bakgrunn i at det finnes lite forskning hvor minoritetsforeldres egenopplevelse av foreldresamarbeid trekkes fram, kunne det også vært interessant å gjennomføre et større forskningsarbeid som for eksempel en doktorgrad innenfor teamet.

Ettersom vi blir et samfunn med stadig flere kulturer representert, er det forskning som pågår eller nettopp er avsluttet som jeg gjerne skulle hatt med i teorigrunnlaget dersom jeg skulle skrevet oppgaven på nytt. Underveis i skriveprosessen min har Hilde Birgitte Hjertager Lund publisert mer forskning som kunne vært relevant. Cathrine Bull Thorshaugs «Mangfold og dilemmaer i barnehagen» utgitt våren 2022, er også en bok jeg gjerne ville sett nærmere på dersom jeg skulle jobbet videre med dette.

6.3 Avsluttende refleksjoner

Minoritetsforeldres muligheter til medvirkning og samarbeid er avhengig av barnehagens tilrettelegging og i høy grad den enkelte barnehageansattes måte å møte hver enkelt familie på. Når alt kommer til alt er bevissthet, ydmykhet og positivt syn på hverandre en av de viktigste «nøkklene» til å skape et godt samarbeid mellom minoritetsforeldre og barnehage.

7 Litteratur

- Andersen, S. S. (2006). Aktiv informantintervjuing. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 22, 278-298.
- Arnesen, A.-L. (2017a). Den komplekse inkluderingen og pedagogisk nærvær. I A.-L. Arnesen (Red.), *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Universitetsforlaget.
- Arnesen, A.-L. (2017b). Inkludering i det utdanningspolitiske barnehagelandskapet. I A.-L. Arnesen (Red.), *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Universitetsforlaget.
- Bacher, A. A. & Evenstad, R. (2012). Muligheter og utfordringer mellom materialitet og pedagogisk virksomhet. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser (Red.), *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Fagbokforlaget.
- Bakken, Y. (2016). Kræsjkurs i flerkulturell kompetanse - bra å vite for et godt samarbeid mellom barnehage og hjem. I Y. Bakken & V. Solbue (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet*. Fagbokforlaget.
- Bakken, Y. & Solbue, V. (2016). Innledning: "Det handler jo egentlig om å være sammen som mennesker". I Y. Bakken & V. Solbue (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* Fagbokforlaget.
- Becher, A. A. (2006). *Flerstemmig mangfold - samarbeid med minoritetsforeldre*. Fagbokforlaget.
- Becher, A. A. & Fajersson, K. E. (2008). På vei mot en flerkulturell profesjonsutdanning? I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Berg, B. (2020a). Fra innvandringspolitikk til mangfoldspolitikk - et bakteppe. I B. Berg & T. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Berg, B. (2020b). "Lost in translation?" Om kulturell borbygging og bruk av tolk som kommunikasjons hjelpemiddel. I B. Berg & T. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Berg, B. & Ask, T. (2020). Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid - en introduksjon. I B. Berg & T. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Bergersen, A. (2017). *Global forståelse. Barnehagelæreren som kulturell brobygger*. Fagbokforlaget.
- Bergersen, O. (2016). Deltakelse i og aktiv forming av fellesskap - om begrepet retorisk medborgerskap i barnehagen. I Y. Bakken & V. Solbue (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* Fagbokforlaget.
- Bjerkan, K. Y. (2009). *Integrering av flyktningebarn. Norske kommuners bruk av særtiltak*. IMDI/NOVA. https://oda.oslomet.no/oda-xmli/bitstream/handle/20.500.12199/3298/3856_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bouakaz, L. (2013). Dragkamp om barnets bästa i mångkulturella skolmiljöer. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturellt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. Oxford University Press.
- Bundgaard, H. & Gulløv, E. (2008). *Forskel og fællesskab. Minoritetsbørn i dagsinstitution*. Hans Reitzels forlag.
- Bønnhoff, H. E. D. (2020). Foreldresamarbeid på nett: Erfaringer til mødre med migrasjonsbakgrunn. *Fontene forskning*, 13 (1) 4-17.

- <https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/foreldresamarbeid-pa-nett-erfaringer-til-modre-med-migrasjonsbakgrunn-6.19.746910.aecfb9a9fd>
- Børhaug, K., Helgøy, I., Homme, A., Lotsberg, D. Ø. & Ludvigsen, K. (2015). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen* Fagbokforlaget.
- Bøyum, S., Hofslundsengen, H., Pedersen, L. & Haukedal, K. S. (2016). Språkmiljø i barnehagen - reproduksjon av ulikhet? . I Y. Bakken & V. Solbue (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* Fagbokforlaget.
- Debesay, J. & Meyer, Å. S. F. (2008). Etikk i møte med den "fremmede" pasienten - innspill til en flerkulturell etikk i sykepleie. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Det Norske Akademis Ordbok. (2022a). Medvirke. I. <https://naob.no/ordbok/medvirke>
- Det Norske Akademis Ordbok. (2022b). Samarbeid. I. <https://naob.no/ordbok/samarbeid>
- Draugsvoll, K. I. (2022). *Etiske møte og problemstillinger. Løgstrup for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.
- Dypedahl, M. & Bøhn, H. (2017). *Veien til interkulturell kompetanse*. Fagbokforlaget.
- Engelstad, F. (1999). *Om makt - teori og kritikk*. Ad Notam Gyldendal.
- Eriksen, T. H. (1997). Identitet. I T. H. Eriksen (Red.), *Flerkulturell forståelse*. Tano Aschehoug.
- Eriksen, T. H. (2007a). Etterord: en fotnote om etnisitet og klasse. I Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax forlag.
- Eriksen, T. H. (2007b). Mangfold versus forskjellighet. I Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax forlag.
- Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2020). *Kulturforskjeller i praksis*. Gyldendal.
- FN. (1989). *FN's konvensjon om barnets rettigheter*. B.-o. Familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/dd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Foucault, M. (2018). *Diskursens orden*. Scandinavian Academic Press.
- FUB. (2022). *Mobbing i barnehagen. Hva kan vi gjøre?* <https://foreldreutvalgene.no/fub/mobbing-og-krenkelser-i-barnehagen-hva-kan-vi-gjore/#hva-er-et-trygt-og-godt-barnehagemiljo>
- Fuglerud, Ø. (2001). *Migrasjonsforståelse*. Universitetsforlaget.
- Gilliam, L. & Gulløv, E. (2015). *Siviliserende institusjoner. Om idealer og distinksjoner i oppdragelse*. Fagbokforlaget.
- Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2007). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Gjervan, M., Glømme, V. & Hauge, A.-M. (2013). Den vanskelige overgangen. Involvering av foreldre ved overgang barnehage og skole. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Gjervan, M. & Svolsbru, G. (2013). Å møte foreldre med gjensidighet og forståelse i barnehagen. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Universitetsforlaget.

- Goertz, G. & Mahoney, J. (2006). A tale of two cultures: Contrasting Quantitative and Qualitative Research. *Oxford University Press*, 14, 227-249.
<https://doi.org/10.1093/pan/mpj017>
- Gotvassli, K. A., Haugset, A. S. & Ljunggren, B. (2020). Foreldrene og barnehagens kvalitetsarbeid. I *Kvalitetsutvikling i barnehagen. Fra vurdering til ny pedagogisk praksis*. Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Universitetsforlaget.
- Grythe, J. & Midtsundstad, J. H. (2002). *Foreldresamarbeid i barnehagen. Muligheter og begrensninger - idealer og realiteter*. Høyskoleforlaget.
- Gullestad, M. (2001). Den intellektuelle og politiske eliten. I *Det norske sett med nye øyne*. Universitetsforlaget.
- Hansson, H. (2012). Kunstneriske forstyrrelser med romlige og materielle for- og etterspill. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser (Red.), *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Fagbokforlaget.
- Hauge, A.-M. (2013). Likverdig samarbeid. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal akademisk.
- Herlitz, G. (1992). *Kulturgrammatikk. Kunsten å møte andre kulturer*. Global Kommunikasjon A/S.
- Hilmo, I., Bustos, M. M. F., Kaarby, K. M. E., Osnes, H. & Holter, K. (2008). Friluftsliv i barnehagen: På jakt etter mangfold og muligheter. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Hjerm, M. & Lindgren, S. (2010). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig analyse. I *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig analyse* (s. 84-136). Gyldendal akademisk.
- Hoffart, Å.-B. & Majambere, J. (2013). Dialog hjem og barnehage/skole til barnets beste. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakke med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Hundeide, K. (1995). Kulturell variasjon og oppdragelse av barn. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 32, 745-754.
- Høgmo, A. (1997). Fremmed i paradiset. Innvandrers opplevelse av etnisk ekskludering i norsk småbyhverdag. I O. Brox (Red.), *"De liker oss ikke" Den norske rasismens ytringsformer*. Tano Aschehoug.
- Høgmo, A. (2002). *Fremmed i det norske hus*. Gyldendal.
- Høydal, E. (2014). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Kristiansand* (2014/23). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/182517?ts=1469108bb18>
- Høyland, K. & Hansen, G. K. (2012). De fysiske omgivelsenes betydning for barnehagens kvalitet. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser (Red.), *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Fagbokforlaget.
- Haan, M. d. (2011). *The reconstruction of parenting after migration: A perspective from cultural translation*. . Utrecht University The Netherlands.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Damm.
- Kasin, O. (2008). Flerkulturell - hva er det og hvem er de? I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Kitching, M. L. & Magnusson, I. (1994). *Bedre foreldresamtaler, Å utvikle dialogen med foreldre i barnehagen*. Kommuneforlaget.

- Knudsen, J. S. (2008). Forskjeller og fellesskap - musikk med små barn i et flerkulturelt perspektiv. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Kofoed, U. (2013). At knytte elevenes læring tèt sammen med skole-hjem-samarbejdet. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Kongsgård barnehagesenter. (2021). *Om oss. Kongsgård barnehagesenter*. Hentet 24.10.21 fra <https://www.minbarnehage.no/kongsgbhgsenter/Underside/1562>
- Korsvold, T. (2011). Barndom - barnehage- inkludering. I T. Korsvold (Red.), *Barndom. Barnehage. Inkludering*. Fagbokforlaget.
- Kristiansand kommune. *Rammeverket for kvalitet og mestring*. Hentet 12.10 fra https://kristiansand.extend.no/export/nyekristiansand/rammeverk/docs/doc_4080/index.html
- Kristiansand kommune. (2017). *Strategi for flyktning og integreringsfeltet*. <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/innhold/politikk-og-organisasjon/planer-rapporter-og-meldinger/planer/strategi-for-flyktning--og-integreringsfeltet-2018----2022.pdf>
- Kristiansand kommune. (2020a). *Sterkere sammen for barn og unge- strategiplan for oppvekst 2020-2025*. <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/innhold/barnehage-og-skole/sterkere-sammen-for-barn-og-unge---strategiplan-for-oppvekst-2020-2025.pdf>
- Kristiansand kommune. (2020b). *Trygt og godt barnehagemiljø i Kristiansand*. https://kristiansand.extend.no/export/nyekristiansand/barnehagetrygg/docs/doc_8416/index.html?f
- Kristiansand kommune. (2022). *Barnehager i Kristiansand*. <https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/barnehage-og-skole/barnehage/barnehager-i-kristiansand/>
- Krogstad, K. (2016). Den flerkulturelle barnehagen - ide og realitet. I Y. Bakken & V. Solbue (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2012-2013). *Framtidens barnehage*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/?ch=1>
- Kunnskapsdepartementet. (2017a). *Rammeplan for barnehagen*. Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2017b). *Rammeplan for barnehagen. Oversatt*.
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering skjer gjennom kunnskap*. Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2021). *Barnehageloven*. Kunnskapsdepartementet.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2012). *De kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Laere, K. V. & Vandenbroeck, M. (2017). Early learning in preschool: meaningful and inclusive for all? Exploring perspectives of migrant parents and staff. *European Early Childhood Education Research Journal*. <http://dx.doi.org/10.1080/1350293X.2017.1288017>
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2019). *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.

- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2020). *Nye tider, nye barnehageorganisasjoner*. Fagbokforlaget.
- Lauritsen, K. (2011). Barnehagen i kulturell endring. Tilpasning og motstand. I T. Korsvold (Red.), *Barndom. Barnehage. Inkludering*. Fagbokforlaget.
- Lien, I.-L. (1997). Hvordan diagnostisere rasismen? Et problem for både innvandrere og forskere. I O. Brox (Red.), *"De liker oss ikke" Den norske rasismens ytringsformer*. Tano Aschehoug.
- Lindboe, I. M. (2008). Profesjoners etiske utfordringer i et flerkulturelt samfunn. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Lindhart, E. M. & Askeland, U. (2016). "Hvis du spør meg...." Foreldreblikk på mat og måltider i en barnehage med mange etniske minoriteter. I Y. Bakken & V. Solbue (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet?* Fagbokforlaget.
- Lund, H. B. H. (2021). "De er jo alle barn"- Mangfoldskonstruksjoner i barnehagen. I R. Faye, L. E. M., B. Ravneberg & V. Solbue (Red.), *Hvordan forstå fordommer? Om kontekstens betydning- i barnehage, skole og samfunn*. Universitetsforlaget.
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/9788215041261-2021-07>
- Lødding, B., Rønsen, E. & Wollscheid, S. (2018). *Utvikling av flerkulturell kompetanse i lærerutdanningen, grunnopplæringen og barnehagene. Sluttrapport fra evalueringen av Kompetanse for mangfold*. NIFU. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-av-kompetanse-for-mangfold2/>
- Løgstrup, K. E. (2010). *Den etiske fordring*. Klim.
- Mejlbo, K. (2022). Halvparten av foreldrene kjenner ikke til mobbeloven for barnehagebarn. <https://www.utdanningsnytt.no/fub-krenket-av-barnehageansatte-mobbelov/halvparten-av-foreldrene-kjenner-ikke-til-mobbeloven-for-barnehagebarn/322456>
- Morken, I. (2012). Migrasjonsrelaterte læreversker. I E. Befring & R. Tangen (Red.), *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm Akademisk.
- Moseng, B. U. (2007). Kultur og økonomi. Forklaringer på stabilitet og endring i norske holdninger til ikke-vestlige innvandrere. I Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax forlag.
- Nilsen, J. C. R. & Repstad, P. (1998). Fra nærhet til distanse og tilbake igjen. Om å analysere egen organisasjon. I P. Repstad (Red.), *Mellom nærhet og distanse*. Universitetsforlaget.
- Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiske miljøer og barns subjektsskaping*. Pedagogisk forum.
- Otterstad, A. M. (2008a). Fra en annen til de andre - kritiske blikk på kategorier i interkulturell forskning. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Otterstad, A. M. (2008b). Innledning "Å skrive fram" profesjons- og mangfoldsdiskurser. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold*. Universitetsforlaget.
- Prieur, A. (2007). Ulykkespunkter i kulturtrafikken. I Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax forlag.
- PWC. (2016). *Forbedringsarbeid integrering av flyktninger i Kristiansand kommune. Forprosjekt*. <https://docplayer.me/19924876-Forbedringsarbeid-integrering-av-flyktninger-i-kristiansand-kommune-forprosjekt.html>

- Qureshi, N. A. (2008). Beskrivelse av oppdragelse: utslag av definisjonsmakt og eurosentrisme? I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget
- Raja, A. (2021). *Min skyld*. Cappelen Damm.
- Regjeringen. (2018). *Trygge foreldre- trygge barn. Regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018-2021)*. B.-o. likestillingsdepartementet.
- Regjeringen. (2019). *Stortingsmelding 6: Tett på - tidlig innsats og inkluderende felleskap i barnehage, skole og SFO*.
- Regjeringen. (2020). *Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)*. B.-o. familiedepartementet. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- Rose, L. E. (2014). Demokratiteori - forventninger og virkelighet IH. Baldersheim & L. E. Rose (Red.), *Det kommunale laboratorium. Teoretiske perspektiver på lokal politikk og organisering*. Fagbokforlaget.
- Rugkåsa, M. (2008). Majoriteten som premissleverandør i "flerkulturelt" arbeid. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). Et tve-egget sverd. En diskusjon av kulturkompetansebegrepets konsekvenser i profesjonelt arbeid med minoritetsetniske barn og familier. *Barn*, 33 (2-3), 121-137.
<https://doi.org/https://doi.org/10.5324/barn.v35i2-3.3677>
- Rønning, L. M. (2012). *Foreldremedvirkning i barnehagen i foreldreperspektiv*. [Masteroppgave, Universitet i Oslo]. DUO.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/30652/RxnningMaster.pdf?sequence=1>
- Said, E. W. (1995). Afterword. I *Orientalism: Western coceptions of the Orient*. Penguin books.
- Saldana, J. (2009). Chapter 1: An introduction to Codes and Coding. I *The coding manual for qualitative researchers*. CA: Sage.
- Schram, M. & Bergsland, M. D. (2021). *Barnehagens møte med kulturelt mangfold*. Fagbokforlaget.
- Schultz, J.-H. (2012). Kultursensitivitet og marginalisering. I E. Befring & R. Tangen (Red.), *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm Akademisk.
- Scollon, R. & Scollon, S. W. (2001). *Intercultural communication*. Blackwell Publishing.
- Seland, M. (2012). Barnehagens nye rom sett i lys av diskurser om livslang læring. I A. Krogstad, G. K. Hansen, K. Høyland & T. Moser (Red.), *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*. Fagbokforlaget.
- Smette, I. & Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge (NOVA-rapport 3/2019)*.
- Spernes, K. & Hatlem, M. (2019). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Gyldendal.
- Statistisk sentralbyrå. (2022). *Kommunefakta Kristiansand*.
<https://www.ssb.no/kommunefakta/kristiansand>
- Svendsen, L. F. H. (2019, 18.12.). Edward Said. I *Store Norske Leksikon*.
https://snl.no/Edward_Said
- Sørheim, T. A. (1997). Innvandrerne i Norge. I T. H. Eriksen (Red.), *Flerkulturell forståelse*. Tano Aschehoug.
- Thorbergesen, E. (2007). *Barnehagens rom*. Pedagogisk forum.

- Thorbjørnsrud, B. (2001). Innledende essay. I E. W. Said (Red.), *Orientalismen, vestlige oppfatninger av orienten* (s. VII-XLIII). De norske bokklubbene.
- Thoresen, I. T. (2017). *Foreldresamarbeid i barnehagen - til barns beste*. Cappelen Damm Akademisk.
- Utdanningsdirektoratet. (2014). *Minoritetsspråklige barn*.
<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/barnehage/rett-til-barnehageplass/Minoritetsspråklige-barn/> :
- Utdanningsdirektoratet. (2020a). *Barnet mitt blir mobba i barnehagen, kva kan eg gjera?*
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/hva-gjor-jeg-nar-barnet-mitt-ikke-trives-i-barnehagen2/>
- Utdanningsdirektoratet. (2020b, 25.04.21). *Minoritetsspråklige barn i barnehage*.
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/fakta-om-barnehager-2020/barn-og-barnehager/>
- Valvatne, H. & Özalp, F. (2008). Når barns morsmål er minoritetsspråk: Profesjonsutøvers holdninger og handlinger har stor betydning. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold - fra utsikt til innsikt*. Universitetsforlaget.
- Vestel, V. (2007). Hybridisering, likhet og begjær. Noen analytiske utfordringer for forståelsen av det flerkulturelle. I Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax forlag.
- Vike, H. (1997). Norsk kultur: Myte og realitet. I T. H. Eriksen (Red.), *Flerkulturell forståelse*. Tano Aschehoug.
- Weele, J. v. d. & Fiecko, E. M. (2020). Kulturelle fallgruver i vurderinger av foreldrenes omsorgsevne. Innspill og veiledning for barnevern, sakkyndige og rettsaktører. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18.
<https://www.idunn.no/tidsskrift-for-familierett-arverett-og-barnevernrettslige-sp/2020/02/kulturelle-fallgruver-i-vurderinger-av-foreldrenes-omsorgse>
- Woll, K. M., Slettebø, T., Brodtkorb, E. & Østby, L. (2020). Brukermedvirkning med virkning, eller bare som pynt? - erfaringer fra forsøk med kollektiv brukermedvirkning i NAV. I B. Berg & T. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Woon, L. L. (1992). Om kulturpendling og kulturpendlere. I L. L. Woon (Red.), *Felleskap til besvær*. Universitetsforlaget.
- Zeiner, H. & Hanssen, G. S. (2012). *Demokrati, styring og planlegging. Funn fra forskningen 2005-2010*. Norges Forskningsråd.
- Øgård, M. (2014). Fra New Public Management til New Public Governance - nye forvaltningskonsepter i kommunene? I H. Baldersheim & L. E. Rose (Red.), *Det kommunale laboratorium. Teoretiske perspektiver på lokal politikk og organisering*. Fagbokforlaget.
- Østby, L. (2020). "Sånn er de" - om kategorisering og samhandling med etniske minoriteter. I B. Berg & T. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.
- Aamodt, S. (2013a). IKT og språkkompetanse som virkemidler i foreldresamarbeidet. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid med foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Aamodt, S. (2013b). Likeverdige dialog og medbestemmelse - en forutsetning for samarbeid. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.

- Aamodt, S. & Hauge, A.-M. (2013). Forord. I S. Aamodt & A.-M. Hauge (Red.), *Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv*. Gyldendal Akademisk.
- Aanundsen, M. B. (2018). «Et spesialisert barnehagetilbud på kort sikt gir god integrering og inkludering på lang sikt», med flyktningbarnehagen 1987-2017 som case : *Strukturelle valg som påvirker integrering og inkludering av flyktningbarn*. [Masteroppgave, Universitetet i Agder]. AURA.
<http://hdl.handle.net/11250/2565415>
- Aase, T. H. (2007). Ærens grammatikk. I Ø. Fuglerud & T. H. Eriksen (Red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Pax forlag.

Intervjuguide til **intervju med styrer:**

Intervjuspørsmål Styrer
Hvilken informasjon gir dere nye foreldre om barnehagen og rettighetene de har som foreldre? Evt på hvilke språk?
Hvordan opplever dere kontakten med minoritetsforeldre i barnehagen?
Hvordan foregår kontakten med minoritetsforeldrene om det som gjelder deres barn?
På hvilke måter påvirker kultur og kulturuttrykk samarbeidet med minoritetsforeldre?
Hvilke rutiner har dere for foreldresamarbeid generelt og med minoritetsforeldre spesielt?
På hvilke måter er det synlig i det fysiske miljøet at dere er en flerkulturell barnehage, og hvordan synliggjøres dette for foreldre?
Hva slags informasjon gir dere til nye minoritetsforeldre om hva som forventes av dem som foreldre? Evt på hvilke språk?
På hvilke måter bruker dere ressursene hos minoritetsforeldrene til å utvikle barnehagen?

Intervjuguide til foreldreintervju:

Intervjuspørsmål
Hvilken informasjon har dere fått om barnehagen og deres rettigheter som foreldre? Evt på hvilke språk?
Hvordan opplever dere kontakten med de ansatte i barnehagen?
Hvordan foregår kontakten med barnehagen om det som gjelder ditt barn?
Hvordan ønsker du at barnet ditt skal bli? Hvilke verdier er viktige for deg?
På hvilke måter inviteres dere til å samarbeide med barnehagen?
Hvilke gjenstander og rom i barnehagen gjenkjenner du fra din kultur?
Hva slags informasjon har dere fått fra barnehagen om hva som forventes av dere som foreldre? Evt på hvilke språk?
Hva tenker du at du og din familie kan bidra med for at barnehagen skal bli enda bedre?

Fra: Birgitte Spikkeland

Sendt: Tuesday, February 8, 2022 7:13:53 PM

Til: Barnehager-kommunale-enhetsledere <Barnehager-kommunale-enhetsledere_man@krikom.onmicrosoft.com>; Private barnehager <Privatebarnehager@krikom.onmicrosoft.com>

Kopi: [REDACTED]

Emne: Informanter til masteroppgave med tema "Barnehagers samarbeid med minoritetsforeldre

Hei alle barnehageledere i Kristiansand:)

Jeg holder nå på med masteroppgaven min i "Erfaringsbasert barnehageledelse" ved UiA

Temaet i masteroppgaven min er barnehagers samarbeid med minoritetsforeldre, og jeg ønsker å intervju 4 minoritetsforeldre, og 4 enhetsledere/styrere i barnehager i Kristiansand. .

Jeg ønsker å få fram både ledes og foreldres erfaringer rundt samarbeidet for på denne måten å innhente kunnskap som kan bidra til å videreutvikle Kristiansandsbarnehagenes kvalitet på foreldresamarbeid med minoritetsforeldre.

I den forbindelse har jeg to spørsmål til dere som ledere:

Kan du tenke deg å være informant til masteroppgaven min?

Kan du dele ut samtykke/informasjonskriv til [REDACTED] språklige foreldre i din barnehage? Bakgrunnen for at jeg kun ønsker å få tak i foreldre med [REDACTED] som morsmål, er et ønske om å kunne bruke samme tolk på alle intervjuene. [REDACTED] som er kulturell brobygger/kulturtolk ved Kongsgård barnehagesenter skal være tolk i intervjuene. Hun kjenner godt til prosjektet og hennes navn og telefonnr er oppgitt sammen med mitt dersom foreldrene har noen spørsmål.

Samtykkeskjema både til deg som enhetsleder/ styrer og det jeg spør dere om å dele ut til foreldre ligger vedlagt

Jeg håper dere har lyst til å bidra. Som takk til barnehager som bidrar, stiller jeg gjerne opp på personalmøte til høsten for å presentere funn. Hvis dere har mulighet til å gi en rask tilbakemelding, hadde det vært fint, siden jeg allerede er litt etter skjema på grunn av koronasykdom

Med vennlig hilsen

Birgitte Spikkeland

Fagleder og ICDP-trener, Kongsgård barnehagesenter

Mobil: +47 97 07 30 84 | Kontor: +47 38 10 35 11

birgitte.spikkeland@kristiansand.kommune.no | Besøksadresse: Kongsgård Allè 33 b

Kristiansand
kommune

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Barnehagers foreldresamarbeid med minoritetsforeldre»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få mere kunnskap om hvordan en kan få til et godt samarbeid mellom barnehager og minoritetsforeldre i Norge. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Masteroppgaven er siste del av studieforløpet i masterprogrammet Erfaringsbasert barnehageledelse ved Universitetet i Agder. I masteroppgaven ønsker jeg å intervju 4 minoritetsforeldre fra 4 ulike barnehager samt styrere i 4 barnehager. Jeg ønsker å få fram begge parters opplevelser og erfaringer rundt samarbeidet gjennom deres egne beskrivelser

I etterkant av oppgaven kan det være aktuelt å bruke oppgavens innhold til evt undervisning. Materiellet som da vil bli brukt er den nedskrevne, anonymiserte datainnsamlingen

.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder, fakultet for Samfunnsvitenskap, institutt for Statsvitenskap og ledelsesfag er ansvarlig for prosjektet. Nichole M. Silva Elgueta er veileder for prosjektet

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på grunn av din stilling som styrer i en barnehage med som har minoritetsbakgrunn. Din stemme kan gi viktig kunnskap og nye perspektiv på hvordan ansatte i barnehagen kan skape et bedre foreldresamarbeid med minoritetsforeldre

Studiens utvalg består av minoritetsforeldre med barn i barnehage og kort botid i Norge, i tillegg til styrere i aktuelle barnehager.

Hva innebærer det for deg å delta?

Å delta i studien innebærer et semistrukturert intervju med ramme på omtrent en time. Tematikken for intervjuene vil være foreldres og styreres erfaringer og opplevelser i forhold til samarbeid mellom foreldre og barnehage. Intervjuene vil bli tatt opp på lydopptaker og transkribert i etterkant. Lydfilene vil slettes ved prosjektslutt.

På grunn av Covid-19 kan det blir aktuelt å gjennomføre intervjuene digitalt. Gjennomføringen vil da skje på Teams. Opptak vil skje ved bruk av lydopptaker som ligger ved siden av forskerens datamaskin og dermed skilles lyd og bilde fra hverandre.

Når intervjuene er ferdig transkribert, vil informantene får mulighet til å lese gjennom eller få oversatt muntlig det som er transkribert. Informantene vil også få mulighet til å komme med innspill dersom noe er uklart

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Informantene vil ikke få vite hverandres svar, og svarene som blir gitt vil ikke ha konsekvenser for barnehagetilbudet som blir gitt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

I forskningsprosessen vil forsker og veileder ha tilgang til informasjon gitt under intervjuene. Denne informasjonen vil bli nedskrevet anonymisert av forskeren. På denne måten sikres det at informasjon om den enkelte deltaker ikke kan spores tilbake. Deltakere vil bli gitt fiktive navn, og barnehagene vil bli referert til som en barnehage i Kristiansand. Navn og kontaktinformasjon til deltakere vil bli lagret adskilt fra øvrig datamateriell på Universitetet i Agder sitt datasystem. Navn og kontaktinformasjon om den enkelte deltaker er det bare forskeren som vil ha tilgang til.

Gjennom anonymisering vil ikke deltakere og deltakende barnehager kunne gjenkjennes

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet avsluttes etter planen 31.07.22. Personopplysninger og lydopptak vil da bli slettet

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder ved veileder Nichole M. Silva Elguata har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Agder ved Nichole M. Silva Elgueta, epost: nichole.e.silva@uia.no, tlf 97760485
- Vårt personvernombud: personvernombud@uia.no
- Student: Birgitte Spikkeland, epost: bspikkel@gmail.com tlf 97073084

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Birgitte
Spikkeland

(Forsker/student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Barnehagers foreldresamarbeid med minoritetsforeldre», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- evt å delta i digitalt intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Barnehagers foreldresamarbeid med minoritetsforeldre»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få mere kunnskap om hvordan en kan få til et godt samarbeid mellom barnehager og minoritetsforeldre i Norge. Det er helt frivillig å delta i studien. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Masteroppgaven er siste del av studieforløpet i masterprogrammet Erfaringsbasert barnehageledelse ved Universitetet i Agder. I masteroppgaven ønsker jeg å intervju 4 minoritetsforeldre fra 4 ulike barnehager og styrere ved de samme barnehagene, evt fra andre barnehager. Jeg ønsker å få fram begge parters opplevelser og erfaringer rundt samarbeidet gjennom deres egne beskrivelser for gjennom dette å innhente kunnskap som kan bidra til å videreutvikle barnehagenes kvalitet på foreldresamarbeid med minoritetsforeldre.

I etterkant av oppgaven kan det være aktuelt å bruke oppgavens innhold til evt undervisning. Materialet som da vil bli brukt er den nedskrevne, anonymiserte datainnsamlingen

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder, fakultet for Samfunnsvitenskap, institutt for Statsvitenskap og ledelsesfag er ansvarlig for prosjektet. Nichole M. Silva Elgueta er veileder for prosjektet

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på grunn av din bakgrunn som minoritet og som barnehageforelder. Din stemme kan gi viktig kunnskap og nye perspektiv på hvordan ansatte i barnehagen kan skape et bedre foreldresamarbeid. For å kunne skape mest mulig gjensidig forståelse, vil kulturell brobygger ved Kongsgård barnehagesenter, [REDACTED] tolke intervjuene. Hennes morsmål er [REDACTED], og fordi du også har [REDACTED] morsmål, er du en aktuell informant

Studiens utvalg består av minoritetsforeldre med barn i barnehage og kort botid i Norge, i tillegg til styrere i aktuelle barnehager.

Hva innebærer det for deg å delta?

Å delta i studien innebærer et semistrukturert intervju med ramme på omtrent en time. Tematikken for intervjuet vil være dine erfaringer og opplevelser i forhold til samarbeid mellom foreldre og barnehage. Intervjuene vil bli tatt opp på lydopptaker og transkribert i etterkant. Lydfilene vil slettes ved prosjektslutt.

På grunn av Covid-19 kan det bli aktuelt å gjennomføre intervjuene digitalt. Gjennomføringen vil da skje på Teams. Opptak vil skje ved bruk av lydopptaker som ligger ved siden av forskerens datamaskin og dermed skilles lyd og bilde fra hverandre.

Når intervjuene er ferdig transkribert, vil informantene få mulighet til å lese gjennom eller få oversatt muntlig det som er transkribert. Informantene vil også få mulighet til å komme med innspill dersom noe er uklart

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Informantene vil ikke få vite hverandres svar, og svarene som blir gitt vil ikke ha konsekvenser for barnehagetilbudet som blir gitt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

I forskningsprosessen vil forsker, kulturell brobygger/ tolk samt veileder ha tilgang til informasjon gitt under intervjuene. Denne informasjonen vil bli nedskrevet anonymisert av forskeren. På denne måten sikres det at informasjon om den enkelte deltaker ikke kan spores tilbake. Deltakere vil bli gitt fiktive navn, og barnehagene vil bli referert til som en barnehage i Kristiansand. Navn og kontaktinformasjon til deltakere vil bli lagret adskilt fra øvrig datamateriell på Universitetet i Agder sitt datasystem. Navn og kontaktinformasjon om den enkelte deltaker er det bare forskeren som vil ha tilgang til, men kulturell/ brobygger/ tolk vil også ha kjennskap til hvem informantene er. Hun vil derfor skrive under en taushetserklæring knyttet til tolkeoppdraget i forbindelse med dette oppdraget.

Gjennom anonymisering vil ikke deltakere og deltakende barnehager kunne gjenkjennes

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet avsluttes etter planen 31.07.22. Personopplysninger og lydopptak vil da bli slettet

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder ved veileder Nichole M. Silva Elguata har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Agder ved Nichole M. Silva Elgueta, epost: nichole.e.silva@uia.no, tlf 97760485
- Vårt personvernombud: personvernombud@uia.no
- Student: Birgitte Spikkeland, epost: bspikkel@gmail.com tlf 97073084/ evt kulturtolk [redacted] som snakker [redacted], tlf [redacted]

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Birgitte
Spikkeland

(Forsker/student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Barnehagers foreldresamarbeid med minoritetsforeldre», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- evt å delta i digitalt intervju

at kulturell brobygger/tolk, [REDACTED], deltar og tolker intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

**Taushetserklæring i forbindelse med tolkeoppdrag til datainnsamling for
prosjektet «Barnehagens foreldresamarbeid med minoritetsforeldre»**

Undertegnede vil gjennom tolkeoppdrag i forbindelse med datainnsamling få tilgang til opplysninger som samles inn.

Undertegnede forplikter seg til ikke å bruke, utlevere eller på annen måte gjøre tilgjengelig opplysninger som vedkommende i denne forbindelse får kjennskap til om noens personlige forhold for andre.

Taushetsplikten gjelder uten tidsbegrensning.

Undertegnede har lest og forstått taushetserklæringen og forplikter seg til å overholde den.

Undertegnede er dessuten innforstått med at Forvaltningslovens § 13 e gjelder for dette forskningsprosjektet, og at brudd på taushetsplikten kan medføre straffeansvar

Sted:.....

Dato:.....

Navn: (Bruk blokkbokstaver).....

Underskrift.....